

Ministarstvo
finansija

Adresa: ul. Stanka Dragojevića 2,
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 242 835
fax: +382 20 224 450
www.mif.gov.me

Br: 05-02-070/25-42466/2

Podgorica, 11.12.2025. godine

Za: MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA, Bulevar Sv. Petra Cetinskog 22, Podgorica

gospodinu, Danilu Šaranoviću, ministru

Predmet: Mišljenje na Predlog strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godine sa Akcionim planom za 2025. godinu

Veza: Vaš akt broj: 01 br. 070/25-36617/3 od 30.11.2025. godine

Poštovani gospodine Šaranoviću,

Povodom *Predloga strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godine sa Akcionim planom za 2025. godinu*, Ministarstvo finansija daje sledeće:

MIŠLJENJE

Na tekst Predloga strategije i pripremljeni Izveštaj o analizi uticaja propisa, sa aspekta implikacija na poslovni ambijent, nemamo primjedbi.

Na osnovu uvida u dostavljeni tekst i Izveštaj o sprovedenoj analizi procjene uticaja propisa u dijelu procjene fiskalnog uticaja, utvrđeno je da za sprovođenje Predloga strategije potrebno izdvajanje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore. Međutim, kako se navodi u obrazloženju, ukupan budžet za finansiranje cjelokupnog perioda implementacije strategije nije moguće precizirati. Projekcija neophodnih sredstava za naredni period implementacije, zasnovana na troškovima realizacije pojedinačnog akcionog plana, iznosi 1.300.000,00 € od čega je iznos od 270.000,00 € iz državnog budžeta, a iznos od 1.030.000,00 € će se obezbijediti putem donatorskih sredstava.

Za realizaciju aktivnosti predviđenih Akcionim planom za 2025. godine potrebno je izdvajanje finansijskih sredstava u iznosu od 392.000,00 €, od čega je iznos od 88.500,00 € iz državnog budžeta dok će se iznos od 303.500,00 € obezbijediti iz donatorskih sredstava.

Sredstva za realizaciju aktivnosti u 2025. godini opredijeljena su u okviru sredstava planiranih Zakonom o izmjenama zakona o budžetu Crne Gore za 2025. godinu institucijama koje su nosioci aktivnosti Akcionog plana za 2025. godinu.

Razmatrajući dostavljeni tekst Predloga, utvrđeno je da se, određene aktivnosti odnose na pokretanje predloga za izradu ili izmjenu pravnih okvira. Imajući u vidu navedeno, ukazujemo da će predlozi navedenih aktivnosti, kao i ostalih aktivnosti koje mogu imati fiskalni uticaj na budžet države, biti predmet posebnog razmatranja.

Shodno navedenom, Ministarstvo finansija, sa aspekta budžeta, u načelu nema primjedbi na Predlog Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period od 2025-2028.godine, sa Akcionim planom za period 2025. godinu. Ističemo, da će iznos sredstava potreban za realizaciju predmetne Strategije i Akcionih planova u narednim godinama biti predmet razmatranja prilikom procesa izrade godišnjeg Zakona o budžetu.

S poštovanjem,

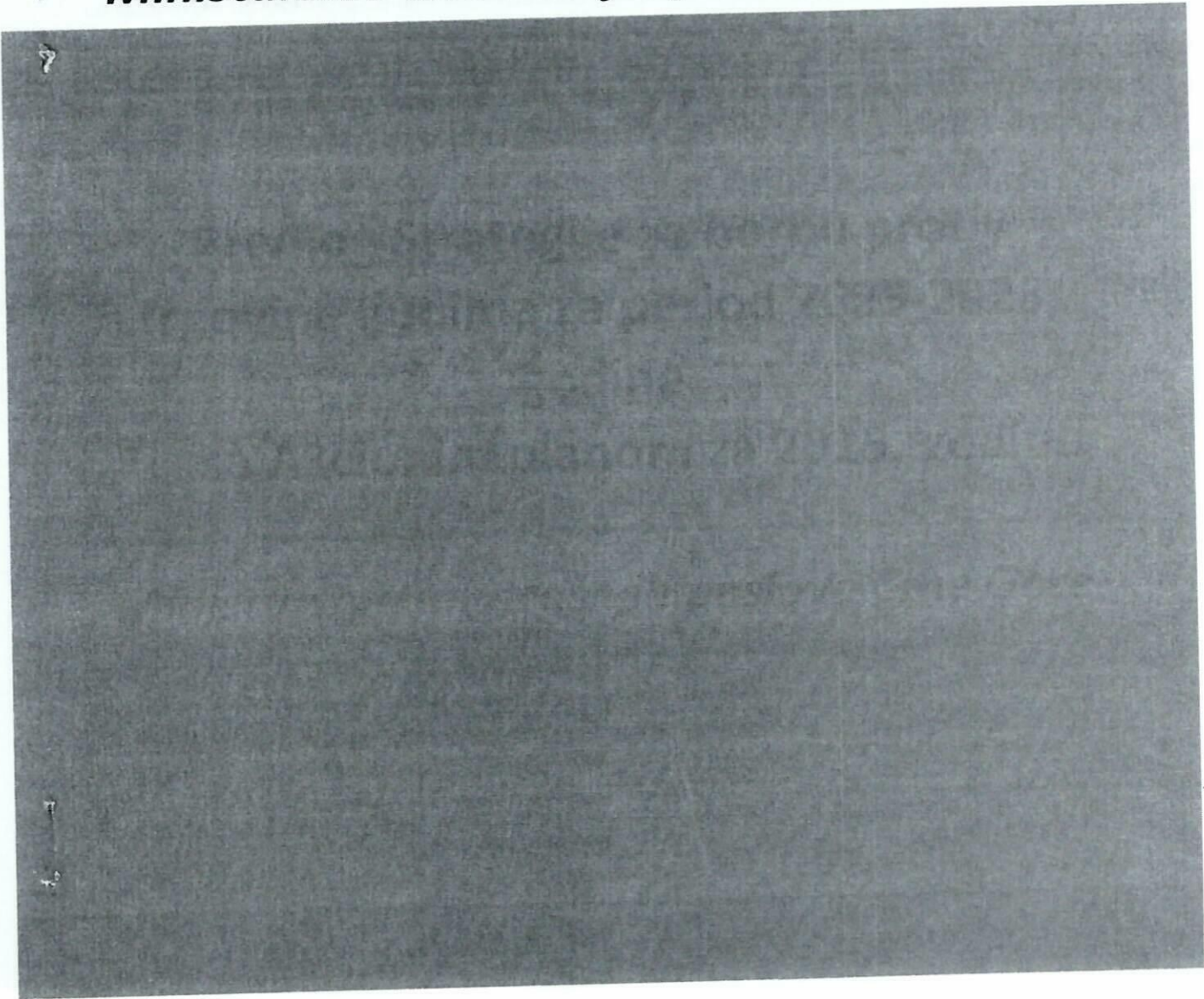

MINISTAR
Novica Vuković

**Predlog Strategije za borbu protiv
trgovine ljudima za period 2025-2028.
godine**

sa Akcionim planom za 2025. godinu

Ministarstvo unutrašnjih poslova Crne Gore

Radna grupa je zadužena za Pripremu Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025–2028. godine sa Akcionim planom za 2025. godinu. Formirana radna grupa¹⁸ je analizirala brojna dostignuća iz prethodnog ciklusa politika i identifikovala preostale izazove koje treba riješiti, u cilju unapređenja borbe protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori; nadovezala se na ostvarene rezultate i naučene lekcije iz sprovođenja prethodne Strategije za period 2019–2024., nalaze Izvještaja o eksternoj evaluaciji i Završnog izvještaja o sprovođenju Strategije za period 2019–2024.¹⁹ Neke od oblasti koje je Radna grupa identifikovala i postavila kao prioritete za dalje jačanje obuhvataju nedovoljni nivo svijesti kod šire javnosti o postojanju trgovine ljudima, što smanjuje ukupnu otpornost, naročito kod ranjivih kategorija, da postanu žrtve trgovine ljudima. Radna grupa je, takođe, utvrdila da je potrebno unaprijediti partnerstva sa privatnim sektorom kako bi se smanjile mogućnosti za eksploataciju u lancima snabdijevanja; da postojeći mehanizam za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima zahtijeva tehničko i organizaciono jačanje, sa fokusom na poboljšanje mobilnosti i terenskog rada; da je potrebno ojačati formalnu identifikaciju kroz osnivanje regionalnih timova, da je potrebno dodatno jačanje kapaciteta profesionalaca i institucija odgovornih za preliminarnu identifikaciju i zaštitu žrtava trgovine ljudima, posebno u svijetlu novih trendova poput radne eksploatacije i trgovine djecom, naročito putem interneta; da ne postoje dugoročni programi reintegracije, što značajno otežava trajnu rehabilitaciju žrtava; da je efikasnost pravosudnih profesionalaca, posebno u pogledu izricanja kazni, niska; te da postoji ograničeno učešće lokalnih institucija, slaba koordinacija i nedostatak angažovanja u sprovođenju aktivnosti na lokalnom nivou. Radna grupa je posebno naglasila jačanje multidisciplinarnog pristupa, kao i horizontalne i vertikalne saradnje, kako bi se obezbijedila sveobuhvatnija zaštita žrtava i efikasno gonjenje počinilaca. Dalje, prioritet se daje unapređenju zaštite žrtava, posebno tokom krivičnih postupaka, omogućavajući im ostvarivanje prava na besplatnu pravnu pomoć i naknadu štete.

Proces definisanja ciljeva Strategije takođe je proizašao iz preporuka i zapažanja iz relevantnih izvještaja nadzornih tijela međunarodnih ugovora, međunarodnih institucija i organizacija, kao što su: obaveze definisane u Programu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji 2024–2027, preporuke GRETA-e za Crnu Goru, Zaključna zapažanja CEDAW komiteta, izvještaji TIP američkog Stejt departmenta, nalazi TAIEX misije eksperata za Crnu Goru, kao i preporuke Specijalne izjaviteljke UN-a o trgovini ljudima, posebno ženama i djecom, preporuke Specijalnog predstavnika generalnog sekretara UN-a o nasilju nad djecom, preporuke Specijalnog izjavitelja UN-a o prodaji djece, dječjoj prostituciji i dječjoj pornografiji, preporuke Specijalnog predstavnika i koordinatora OEBS-a za borbu protiv trgovine ljudima i preporuke Specijalnog izjavitelja UN-a o pravima osoba s invaliditetom.

Osim toga, s obzirom na to da je Crna Gora potpisnica brojnih međunarodnih ugovora relevantnih za borbu protiv trgovine ljudima, usklađenost s tim međunarodnim ugovorima i instrumentima, kao i sa *acquis communautaire* Evropske unije, prepoznata je kao naročito značajna. U tom smislu, Crna Gora se obavezala da pojača napore u sprečavanju trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine, u skladu sa zahtjevima koji su propisani u sljedećim dokumentima: Konvencija Ujedinjenih nacija o transnacionalnom organizovanom kriminalu i

¹⁸Radna grupa za pripremu Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025–2028. godine i Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025–2028. godine, za 2025. godinu, formirana rješenjem ministra unutrašnjih poslova br.078/24-59987 od 03.12.2024. godine

¹⁹Usvojen na sjednici Vlade Crne Gore 5. juna 2025. godine

sa Protokolom o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, naročito ženama i djecom (Protokol iz Palerma), Konvencija Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima i nalazi i zaključci Grupe eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima (GRETA), Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta (UNCRC) i Opcioni protokol o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvencija protiv torture i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja; Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom sa opcionim protokolom; Konvencija MOR-a o prinudnom ili obaveznom radu (br. 29); Konvencija MOR-a o ukidanju prinudnog rada; Konvencija MOR-a o zabrani i hitnom postupanju za otklanjanje najgorih oblika dječijeg rada, Evropska konvencija o ljudskim pravima (EKLJP), Evropska socijalna povelja, Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja (Konvencija Lanzarote), Konvencija o pranju, traženju, zaplijeni i oduzimanju prihoda od kriminala i finansiranja terorizma; Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, Konvencija o sajber kriminalu (Budimpeštanska konvencija) i nova Direktiva EU 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta koja zamjenjuje Direktivu 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava.

Pri izradi i implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028., Crna Gora je takođe nastojala da uspostavi sinergiju sa važnim politikama i akcijama na međunarodnom nivou, kao što su: politike i akcije Evropske unije u oblasti suzbijanja trgovine ljudima, uključujući Strategiju EU za borbu protiv trgovine ljudima (2021-2025)²⁰, „Zajednički plan za borbu protiv trgovine ljudima“ Evropske komisije, NATO politiku za borbu protiv trgovine ljudima, usvojen u julu 2023, Strategiju Savjeta Evrope za prava djeteta 2022-2027²¹, Akcioni plan OEBS-a za borbu protiv trgovine ljudima i druge OEBS-ove obaveze u ovoj oblasti²², kao i niz dokumenata IOM-a, OEBS-a i UNHCR-a koji se odnose na zaštitu ukrajinskih izbjeglica²³. Strategija takođe posvećuje posebnu pažnju svim oblicima trgovine ljudima i Ciljevima održivog razvoja (SDG)²⁴, sa posebnim akcentom na Cilj održivog razvoja 5 (Rodna ravnopravnost), Cilj 8 (Dostojanstven rad i ekonomski rast) i Cilj 16 (Mir, pravda i snažne institucije).

Strategija 2025-2028. omogućiće Crnoj Gori da nastavi da promoviše politiku nulte tolerancije prema trgovini ljudima, koja je započeta prvom Nacionalnom strategijom za borbu protiv trgovine ljudima 2003-2011, i nastavljena kroz sve naredne strateške dokumente – Strategiju

²⁰ Strategija EU o pravima djeteta https://commission.europa.eu/system/files/2021-09/ds0821040enn_002.pdf

²¹ Strategija Savjeta Evrope o pravima djeteta (2022-2027).

²² Stalni savjet Organizacije za bezbjednost i saradnju u Evropi, 462. plenarna sjednica, PC Žurnal br. 462, tačka dnevnog reda 6, PC.DEC/557, 24. jul 2003, ODLUKA br. 557 – Akcioni plan OEBS-a za borbu protiv trgovine ljudima, kao i Odluka Ministarskog savjeta br. 6/18 o jačanju napora u prevenciji i borbi protiv trgovine djecom, uključujući i maloljetnike bez pratnje (Milano, 2018), Odluka Ministarskog savjeta br. 6/17 o jačanju napora za prevenciju trgovine ljudima (Beč, 2017), Odluka Ministarskog savjeta br. 7/17 o jačanju napora u borbi protiv svih oblika trgovine djecom, uključujući seksualnu eksploataciju, kao i druge oblike seksualne eksploatacije djece (Beč, 2017) i druge odluke.

²³ Preporuke Specijalnog predstavnika i koordinatora OEBS-a za borbu protiv trgovine ljudima o potrebi unapređenja prevencije trgovine ljudima u kontekstu masovnih migracionih tokova (<https://www.osce.org/cthb/513784>); Preporuke o jačanju napora za identifikaciju i ublažavanje rizika od trgovine ljudima putem interneta kao posljedice humanitarne krize u Ukrajini (<https://www.osce.org/cthb/516423>); Okvir UNHCR-a, međunarodna konferencija OEBS-a o jačanju sistema krivičnog pravosuđa u borbi protiv trgovine izbjeglicama iz Ukrajine, IOM-ov okvir za upravljanje migracijama.

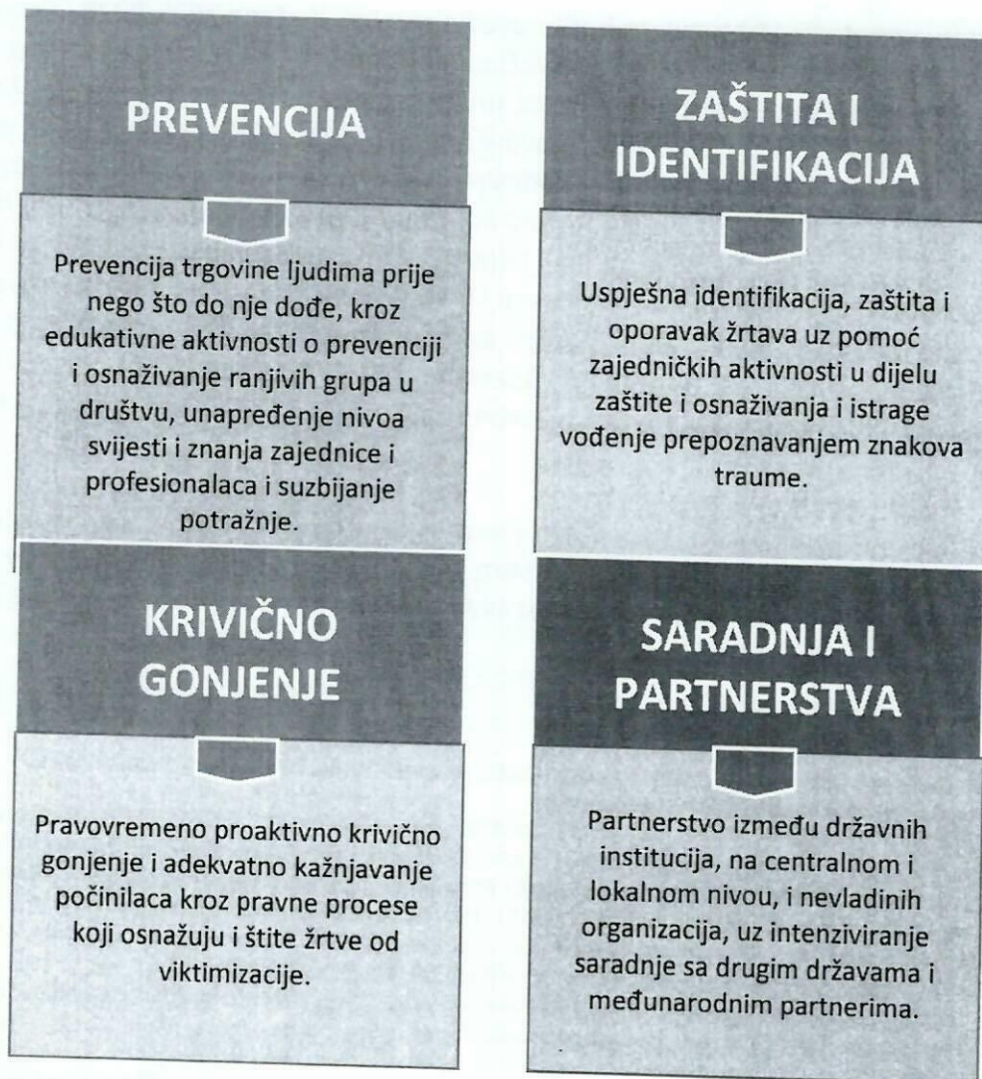
²⁴ Ahyoung Song, Yoewon Yoon, Yusun Cho, The Association Between Poly-victimization in Childhood and Intimate Partner Violence and Child Abuse in Adulthood, pers Violence, 2022 May;37(9-10):6009-6033. doi: 10.1177/08862605211073088. Epub 2022, 6. februar

za borbu protiv trgovine ljudima 2012-2018. i Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024.

2. Svrha i značaj Strategije

Strategija prepoznaje važnost rodne ravnopravnosti i veze između rodno-zasnovanog nasilja i trgovine ljudima u razvoju svojih intervencija. U skladu sa savremenim trendovima, faktori uticaja na životnu sredinu su prepoznati kao jedan od važnih uzroka trgovine ljudima u vezi sa migracijama i trgovinom ljudima, stoga Strategija takođe teži da doprinese zaštiti životne sredine u korist svih osoba i doprinese ukupnoj prevenciji trgovine ljudima izazvane migracijama usled faktora uticaja na životnu sredinu²⁵. Kao rezultat pomenutih standarda, principa i akcija, Strategija za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025–2028. postavlja i dosljedan okvir za jačanje prevencije, zaštite, krivičnog gonjenja, saradnje i partnerstava, kojim se upravlja sa nacionalnog nivoa.

Slika 1. Strateške oblasti djelovanja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godine

²⁵ Opšti komentar br. 26 (2023) o pravima djece i životnoj sredini sa posebnim osvrtom na klimatske promjene, CRC/C/GC/26, 2023.

Cilj Strategije je da efikasnije odgovori na sve oblike trgovine ljudima, s posebnim naglaskom na najzastupljenije oblike koji su zabilježeni u Crnoj Gori. Iako je usmjerena na sve sredine i na sve potencijalne i stvarne žrtve, u centru njene pažnje su najranjivije kategorije.²⁶

Opšta svrha Strategije je da pruži stratešku viziju koja definiše puteve promjena, predloži strategije zasnovane na dokazima i uspostavi lanac rezultata radi sprečavanja trgovine ljudima i unapređenja sistemskog odgovora kada do nje dođe, čime se poboljšava kvalitet života svih žrtava, a posebno djece.

Misija Strategije je da mobiliše institucionalne i društvene napore kako bi se razbio lanac trgovine ljudima, kroz ciljanu prevenciju usmjerenu na rizike regrutacije, opremanje relevantnih institucija odgovarajućim alatima i obavještajnim podacima za smanjenje prepoznatih prijetnji, obezbjeđivanje privođenja počinitelja pravdi i unapređenje identifikacije kako bi se pružila neophodna podrška i zaštita svim žrtvama.

Na operativnom nivou, Strategija ima za cilj rješavanje složenih i multidisciplinarnih pitanja kroz uključivanje svih ključnih aktera, sa nacionalnog i međunarodnog nivoa, nevladinog sektora i privatnog sektora. Ona prepoznaje da su snažna politička posvećenost, dobro upravljanje i adekvatna raspodjela resursa od suštinskog značaja za osiguranje da se prema žrtvama trgovine ljudima postupa kao prema punopravnim nosiocima svih prava.

Strategija podstiče konvergenciju ideja, stručnih znanja i resursa, u pravcu razvoja zajedničkog okvira koji nije samo artikulisan kroz specifične i vremenski ograničene procese, već mobilizuje sve relevantne aktere koji igraju ključnu ulogu u borbi protiv trgovine ljudima. Pristupom koji uključuje cijelu vladu i cijelo društvo, Strategija definiše sveobuhvatan put naprijed za rješavanje problema trgovine ljudima. Ona objedinjuje sve napore na nacionalnom nivou koji se odnose na trgovinu ljudima u Crnoj Gori i inostranstvu pod jednim strateškim planom. Strategija postavlja nacionalne aktivnosti u okvir međunarodno priznatih stubova prevencije, zaštite, krivičnog gonjenja i partnerstava, uz dodatak nove operativne oblasti - „osnaživanje“. Crna Gora je dodala ovu novu oblast radi unapređenja podrške i usluga za žrtve ovog krivičnog djela.

Strategija je osmišljena tako da podrazumijeva inkluzivan proces, s ciljem izgradnje vlasništva, adresiranja potreba i pružanja jasnih smjernica svim zainteresovanim stranama. Ona predviđa i odgovornosti, sa krajnjim ciljem povećanja uticaja mjera i postavljanja održivih osnova za dugoročne promjene, ne samo kroz kratkoročne reakcije, već i kroz promjenu stavova i sistema.

2.1. Vodeći principi Strategije

- **Vlasništvo Vlade:** Strategija je pripremljena pod vođstvom Odeljenja za borbu protiv trgovine ljudima pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, uz aktivno učešće svih drugih relevantnih institucija. Predstavnici svakog ministarstva su se usaglasili sa analizom koja je korišćena kao okosnica za pripremu Strategije i preuzeli su odgovornost za

²⁶INSPIRE: Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom, SZO i UNICEF, 2016.

definisanje sveobuhvatnih i specifičnih ciljeva Strategije. Ministarstva i drugi organi će biti odgovorni za realizaciju aktivnosti iz Akcionog plana.

- **Pristup cijele vlade i cijelog društva:**²⁷ Strategija polazi od toga da je trgovina ljudima višedimenzionalna realnost koju nije moguće riješiti kroz angažman samo jednog sektora administracije. Da bi se razvile i sprovele efikasne politike i prakse, potreban je pristup cijele vlade kako bi se obezbijedila horizontalna i vertikalna usklađenost politika sa svim sektorima i nivoima vlasti, pa se promovišu široki partnerski odnosi sa svim relevantnim akterima u društvu kako bi se odgovorilo na trgovinu ljudima u svim njenim dimenzijama, uključujući migrante, lokalne zajednice, civilno društvo, akademsku zajednicu, privatni sektor, poslanike, sindikate, nacionalne institucije za ljudska prava, medije i druge relevantne aktere.
- **Pristup zasnovan na ljudskim pravima:** Strategija osigurava da su ljudska prava žrtava u središtu svih odgovora na trgovinu ljudima. Strategija se zasniva na međunarodnim standardima ljudskih prava. Sve operative mjere primjenjuju pristup usmjeren na žrtve i utemeljen na traumi kako bi se osiguralo da su prava žrtava zaštićena u svim fazama i da ne budu izložene ponovnoj viktimizaciji.
- **Princip najboljeg interesa djeteta:** Ovaj princip se poštuje u svim prioritetima i ciljevima koji se odnose na djecu u riziku i djecu žrtve trgovine ljudima. Trebao bi da bude ideja vodilja svih odluka koje donose nacionalne vlasti i akteri civilnog društva u implementaciji Strategije.
- **Rodno specifičan pristup:** Specifičnosti trgovine ljudima ogledaju se u razlikama u regrutaciji, kontroli i eksploataciji različitih polova. Trgovina ljudima može imati specifične i različite uticaje na žene i muškarce. Zbog toga, strategije prevencije, kao i mjere pomoći i podrške žrtvama treba da budu rodno specifične, uzimajući u obzir različite potrebe žrtava muškog i ženskog pola. Takođe, Strategija prepoznaje značaj ugradnje rodne perspektive u strateško planiranje politika,²⁸ ne samo u kreaciji intervencija, već i u procesu pripreme same Strategije, te je posebnu pažnju posvetila rodnoj ravnoteži u Radnoj grupi za Strategiju.
- **Interdisciplinarni i međusektorski pristup:** Trgovina ljudima je složen problem i njegovo rješavanje zahtijeva koordinisan, interdisciplinarni i višesektorski pristup koji se oslanja na stručnost i znanje iz različitih disciplina i aktera. Pored toga, mjere protiv trgovine ljudima treba da se bave osnovnim uzrocima, rizicima, prijetnjama i novim metodama koje koriste trgovci ljudima, kao i da obezbijede efikasan odgovor krivičnog pravosuđa i sveobuhvatnu njegu i zaštitu žrtava.
- **Nediskriminacija:** Različiti oblici diskriminacije (npr. diskriminacija prema manjinama i ranjivim društvenim kategorijama, migracione politike diskriminatorne i restriktivne prirode, rodno zasnovana diskriminacija) često predstavljaju osnovne uzroke trgovine ljudima. Strategija osigurava da se preporučene mjere primjenjuju na sve žrtve na nediskriminatoran način, uključujući osobe sa invaliditetom, bilo da su bile predmet

²⁷Globalni sporazum o bezbjednoj, urednoj i redovnoj migraciji (GCM), A/RES/73/195.

²⁸Izveštaj OEBS-a o rodu i nacionalnim strategijama u Crnoj Gori, 2024.

transnacionalne ili nacionalne trgovine ljudima, bez obzira na oblik eksploatacije i zemlju u kojoj su eksploatisane.

- **Održivost:** Strategija predviđa jačanje ili uspostavljanje koordinacionih struktura koje će obezbijediti održivost interdisciplinarnog pristupa. Koordinacione strukture će osigurati da sve aktivnosti u borbi protiv trgovine ljudima ostanu relevantne u kontekstu promjenjivih političkih okolnosti i budu održive na duže staze.
- **Odgovornost i monitoring:** Strategija uključuje mehanizam za redovno praćenje, evaluaciju i odgovornost. Ovaj mehanizam osigurava da su svi akteri uključeni u sprovođenje Strategije odgovorni za svoje uloge i obaveze. Ovaj princip podržava kontinuirano poboljšanje i osigurava efikasno korišćenje resursa, istovremeno podstičući transparentnost.

3. Usklađenost sa strateškim, pravnim i institucionalnim kontekstom Crne Gore

3.1. Usklađenost sa strateškim kontekstom Crne Gore

Krovna strateška dokumenta

Glavne politike i dokumenta koja definišu okvir u ovoj oblasti, sa kojima je Strategija vertikalno usklađena:

- Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine;²⁹ Strategija je osmišljena da doprinese ostvarivanju ciljeva i indikatora Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030. godine (2.1. i 2.3.) koji se odnose na eliminaciju trgovine ljudima, zaustavljanje zlostavljanja i nasilja nad ženama i djevojčicama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući seksualno nasilje i druge oblike nasilja u Crnoj Gori.³⁰ Ova Strategija povezuje i dopunjuje sve operativne ciljeve i konkretne ciljeve Strategije kroz svoj konkretni cilj 2.1.1.5 Eliminirati sve oblike nasilja nad svim ženama i djevojčicama u javnim i privatnim sferama, uključujući trgovinu ljudima i seksualne i druge vrste iskorišćavanja. Naime, mjere i aktivnosti Strategije doprinose realizaciji ovog cilja NSOR-a kao i relevantnih indikatora koji se između ostalog odnose na broj osoba kojima je pružena besplatna pravna pomoć, broj žrtava trgovine ljudima na 100.000 stanovnika, po polu, starosnoj dobi i obliku eksploatacije.
- Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost 2021–2025.;³¹ Trgovina ljudima često ima rodnu dimenziju, s obzirom na to da su žene i djevojčice nerazmjerno pogođene, posebno u kontekstu seksualne eksploatacije i prinudnog rada. Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost predviđa sistemsku borbu protiv svih oblika nasilja nad ženama, uključujući trgovinu ljudima kao oblik rodno zasnovanog nasilja. Strategija se zalaže za uspostavljanje sveobuhvatnih mehanizama zaštite žrtava, te se naglašava pravo žrtava na rodno senzitivnu zaštitu i podršku, što se poklapa s principima iz

²⁹Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine;

³⁰ Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine, koju je usvojila Vlada Crne Gore 7. jula 2016. godine.

³¹ Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost 2021–2025

Strategije za borbu protiv trgovine ljudima. Korelacija postoji sa svim ciljevima Nacionalne strategije za rodnu ravnopravnost 2021-2025: Poboljšati sprovođenje postojećih zakona i politika o rodnoj ravnopravnosti i zaštiti od diskriminacije po osnovu pola i roda, Unaprijediti politike u ovim oblastima kako bi se smanjile rodne predrasude i stereotipi, Osigurati jednak pristup prirodnim i društvenim resursima kroz povećanje njihove participacije, Ojačati kapacitete institucija za nadzor, koordinaciju i sprovođenje rodno osjetljivih politika, uključujući rodno odgovorno budžetiranje, Uvesti procjene rodnog uticaja kod svih javnih politika i budžeta (gender mainstreaming).

Sektorska strateška dokumenta

Glavne politike i dokumenta koja definišu okvir u ovoj oblasti, sa kojima je Strategija horizontalno usklađena:

- Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite za period 2024–2028.³² Imajući u vidu da je maloljetna lica veoma često žrtve trgovine ljudima, Strategija za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godine poseban akcenat stavlja na djecu. Cilj 5 Strategije razvoja sistema socijalne i dječije zaštite za period 2024–2028. Rodna ravnopravnost upravo, između ostalog precizira eliminisanje svih oblika nasilja nad svim ženama i djevojkama u javnoj i privatnoj sferi, uključujući trgovinu ljudima i seksualne i druge vidove eksploatacije, kao i sve štetne prakse, kao što su dječji, rani i prisilni brakovi i sakaćenje ženskih genitalija;
- Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2021–2025³³. Strategija je naročito komplementarna sa Strategijom socijalne inkluzije Roma i Egipćana u Crnoj Gori kroz cilj 6.3 - Borba protiv trgovine ljudima (ovo je veoma specifična oblast koja je predmet snažnih mjera krivičnog zakonodavstva. U tom smislu, Romi i Egipćani su posebno izloženi opasnostima da postanu žrtve trgovine ljudima, te su potrebne posebne preventivne mjere. Problem je naročito kompleksan jer zahtijeva međusobnu saradnju nadležnih organa na regionalnom nivou, što znači da je od posebnog značaja međudržavna saradnja, a naročito saradnja sa graničnom policijom). Ciljevi 6.4 *Borba protiv dečijih ugovorenih brakova* i 6.2 *Prevenција i zaustavljanje prosjačenja* djece su svi prepoznati u Strategiji kroz komplementarne mjere usmjerene na prevenciju kroz kampanje podizanja svijesti, kao i edukaciju zajednice i stručnjaka kako bi se bolje identifikovali ovi oblici trgovine djecom, kao i mjere koje povećavaju kapacitete stručnjaka iz pravosuđa da pravilno kvalifikuju ova krivična djela kao trgovinu ljudima, kao i da pruže bolje mjere zaštite djeci izloženoj ovim oblicima trgovine djecom.
- Strategija za zaštitu osoba sa invaliditetom od diskriminacije i promociju ravnopravnosti za period 2022-2027.³⁴ Među žrtvama trgovine ljudima, posebna ranjiva kategorija su lica s invaliditetom. Jačanjem preventivnih i edukativnih aktivnosti usmjerenih na ovu kategoriju stanovništva želi se postići otklanjanje

³² Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite za period 2024–2028

³³ Crna Gora, Ministarstvo za ljudska prava i manjine, Strategija za socijalno uključivanje Roma i Egipćana 2016 – 2020.

³⁴ Strategija za zaštitu osoba sa invaliditetom od diskriminacije i promociju ravnopravnosti za period 2022-2027

mogućnosti da postanu žrtve nekog od oblika izvršenja krivičnog djela trgovine ljudima. Operativnim ciljevima 2 i 5 Strategije za zaštitu osoba sa invaliditetom od diskriminacije i promociju ravnopravnosti za period 2022-2027. obezbjeđuje se puna ravnopravnost i priznavanje svih prava iz oblasti socijalne i dječje zaštite licima s invaliditetom koja garantuju potrebne uslove za samostalan život u zajednici, kao i stvaranje uslova za eliminaciju svih oblika diskriminacije i društvene isključenosti sa kojima se suočavaju djeca s invaliditetom/djeca sa smetnjama u razvoju u svim oblastima od značaja za postizanje pune ravnopravnosti i jednakog položaja u društvu, čime se doprinosi smanjenju ranjivosti lica sa invaliditetom na trgovinu ljudima.

- Strategija upravljanja migracijama i reintegracijom povratnika za period 2021–2025.³⁵ Imajući u vidu da su migranti i izbeglice, naročito djeca bez pratnje, lica koja dolaze iz konfliktnih područja i koje je laka meta trgovaca i krijumčarenja ljudima u područjima sukoba i van njih, Strategija je komplementarna sa Strategijom migracijama i reintegraciji povratnika u Crnoj Gori, za period 2021-2025. posebno u Operativnom cilju 2: Povećanje administrativnih kapaciteta i unapređenje uslova za prihvrat i osiguranje punog pristupa pravima koja pripadaju strancima koji traže međunarodnu zaštitu i licima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori, u skladu sa međunarodnim standardima. Tendencija je da se osigura jednak pristup pravima koja pripadaju migrantima, sa posebnim osvrtom na ranjive kategorije u smislu organizacije obuka za službenike koji su raspoređeni na poslovima rada sa strancima koji traže međunarodnu zaštitu u Crnoj Gori i strancima kojima je odobrena međunarodna zaštita u Crnoj Gori u odnosu na identifikaciju žrtava trgovine ljudima, o rizicima i mehanizmima zaštite u odnosu na trgovinu ljudima.
- Akcioni plan za sprovođenje preporuka četvrtog ciklusa Univerzalnog periodičnog pregleda- Strategija je komplementarna sa pomenutim Akcionim planom imajući u vidu da isti sadrži niz specifičnih preporuka zemalja članica upućenih Crnoj Gori u vezi sa borbom protiv trgovine ljudima koje detaljno pokrivaju nekoliko ključnih oblasti:
 - Implementacija strategije: Mnoge zemlje naglašavaju potrebu nastavka i efikasnije implementacije Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima, kroz konkretne mjere, uključujući dopunu operativnih timova.
 - Zaštita žrtava: Preporučuje se unapređenje mehanizama za identifikaciju i zaštitu žrtava, s naglaskom na djecu, uključujući informisanje žrtava o njihovim pravima, rehabilitaciju, socijalnu integraciju i psihosocijalnu pomoć.
 - Krivično gonjenje: Više država traži jačanje istraga i procesuiranja počinitelja, uključujući osiguranje poštovanja principa nekažnjavanja za žrtve i proširenje zakonskog okvira (npr. dječiji, rani i prinudni brakovi).
 - Institucionalni kapaciteti: Naglašava se potreba jačanja kapaciteta državnih aktera, uspostavljanje nezavisnog nacionalnog izvjestioca i povećanje budžetskih sredstava za specijalizovane usluge.
 - Međunarodna saradnja i obuka: Pojedine preporuke uključuju intenziviranje međunarodne saradnje, razmjenu dobrih praksi i održavanje edukacija relevantnih službenika.

³⁵ Akcioni plan za sprovođenje preporuka četvrtog ciklusa Univerzalnog periodičnog pregleda

Ove preporuke imaju za cilj sveobuhvatno unapređenje sistema zaštite i suzbijanja trgovine ljudima u Crnoj Gori, uz posebnu pažnju na djecu i ranjive grupe, što je u skladu i sa osnovnom svrhom Strategije.

- Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja za period 2024–2027.³⁶ Strategija je komplementarna sa Strategijom za prevenciju i zaštitu djece od nasilja, naročito kroz svoje ciljeve: 1. Unapređenje zakonodavstva i sprovođenje politika koje djecu štite od svih oblika nasilja; 2. Unapređenje institucionalnog okvira za profesionalnu, kvalitetnu i efikasniju brigu i zaštitu djeteta; 3. Osnajivanje pravosudnog sistema za zaštitu djece od nasilja i za rad u najboljem interesu djeteta; 4. Pokretanje promjena u društvenim normama koje prihvataju, opraštaju ili ignorišu nasilje. Strategija stavlja poseban akcenat na zaštitu djece od trgovine ljudima, pružajući mjere za prevenciju i edukaciju djece i stručnih lica, kao i posebne mjere zaštite djece, kao što je Sklonište za djecu žrtve trgovine ljudima, promociju postupaka prilagođenih djeci u kontaktu sa pravosudnim sistemom, itd.
- Strategija za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2024–2027) ³⁷, „Trgovina ljudima je djelo međunarodnih organizovani kriminalnih grupa. Operativnim ciljem 4 Strategije planirano je jačanje koordinacije i partnerstva između brojnih različitih aktera u ovoj oblasti, iz svih sektora društva na nacionalnom i međunarodnom nivou, dok Strategija za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, u cilju 2 definiše smanjenje i eliminisanje uticaja transnacionalnog organizovanog kriminala na crnogorsko društvo posredstvom mjera za jačanje borbe protiv organizovanih kriminalnih grupa.
- Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma pranja novca i finansiranja terorizma 2022–2025.³⁸ Korelacija ove i Strategije za borbu protiv trgovine ljudima ogleda se u zajedničkom fokusu na suzbijanju organizovanog kriminala. Strategija prepoznaje pranje novca i finansiranje terorizma kao ključne alate organizovanog kriminala, u koje okvire spada i trgovina ljudima. Jačanjem sistema prevencije pranja novca, direktno se utiče na smanjenje kanala za finansiranje trgovine ljudima. Takođe, identifikacija sumnjivih novčanih tokova pomaže u ranom otkrivanju mogućih slučajeva trgovine ljudima.

Vladina politika:

- Program rada Vlade Crne Gore za 2025. godinu.
- Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore za period 2024–2027. godine.
- Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2024–2027. godine.

3.2. Usklađenost sa pravnim kontekstom Crne Gore

Crna Gora je razvila sveobuhvatan zakonodavni okvir za borbu protiv trgovine ljudima, koji obuhvata cijeli niz zakona sa ciljem prevencije, zaštite žrtava i krivičnog gonjenja počilaca.

³⁶ Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja i akcioni plan 2017–2021.

³⁷ Ministarstvo unutrašnjih poslova, Strategija za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala 2024–2027.

³⁸ Ministarstvo unutrašnjih poslova, Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma pranja novca i finansiranja terorizma 2022–2025

Ključne odredbe ovog okvira obuhvataju mjere za zaštitu ljudskih prava, rodnu ravnopravnost, zaštitu djece, sankcionisanje trgovine ljudima i obezbjeđivanje prava žrtava tokom sudskih postupaka.

Ustavom Crne Gore garantuju se osnovna ljudska prava i slobode, uključujući zabranu ropstva, prinudnog rada i trgovine ljudima. Čl. 28 propisuje da se jamči dostojanstvo pojedinca, dok se u čl. 74 jamči posebna zaštita porodice, djece i ranjivih kategorija, osiguravajući rodnu ravnopravnost. Ove odredbe predstavljaju osnov za borbu protiv trgovine ljudima i zaštitu prava žrtava.

Izmjenama i dopunama **Krivičnog zakonika Crne Gore**³⁹ iz 2023. godine dodata je otmica kao jedan od načina izvršenja krivičnog djela iz člana 444 („Trgovina ljudima“), propisan je još jedan teži oblik ovog krivičnog djela, a koji će postojati ako je nastupila teška tjelesna povreda djeteta, nekažnjavanju lica za osnovni oblik predmetnog krivičnog djela, ako je kao direktna žrtva bilo prinuđeno na učešće u kriminalnim djelatnostima iz stava jedan navedenog člana, te je uvedeno novo krivično djelo „Prodaja djece“.

Zakonik o krivičnom postupku,⁴⁰ koji je još u formi nacрта, propisuje pravila za vođenje krivičnog postupka, i predviđa mjere za zaštitu žrtava tokom krivičnih postupaka kako bi se spriječila njihova ponovna viktimizacija, a uređuje i funkciju Službe za podršku žrtvama kao i pravo žrtava da budu informisane.

Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku⁴¹ jamči viši nivo zaštite djece i poboljšava njihov položaj u postupcima. Ovim zakonom se obezbjeđuje zaštita djece koja su bila žrtve reagovanjem na počinjeno nasilje, zaštita djece od dodatnog nasilja sprečavajući pripadnike pravosudnih organa da ponovo viktimiziraju djecu žrtve i svjedoke i propisuje obeštećenje djeci u vidu naknade štete.

Zakonom o državnom tužilaštvu⁴² definisane su nadležnosti tužilaca u krivičnim stvarima, uključujući i trgovinu ljudima, naglašavajući proaktivnu ulogu tužilaca u istrazi i krivičnom gonjenju počinilaca. Tužioci su dužni da primenjuju posebne istražne metode i obezbijede zaštitu prava žrtava tokom krivičnog postupka, kao i da sarađuju sa relevantnim institucijama i međunarodnim organizacijama. Zakon takođe naglašava zaštitu žrtava trgovine ljudima, omogućavajući tužiocima da predlože mjere zaštite, uključujući anonimnost žrtava i posebne metode ispitivanja kako bi se spriječila sekundarna viktimizacija.

Zakon o sudovima⁴³ reguliše organizaciju i funkcionisanje sudova, uključujući njihovu ulogu u procesuiranju slučajeva trgovine ljudima. Zakonom se, takođe omogućava primjena posebnih mjera za zaštitu svjedoka i žrtava tokom postupaka, što uključuje i svjedočenje putem video linka i zaštitu identiteta. Od posebnog je značaja to što zakon propisuje da sudije

³⁹ Službeni list RCG", br. 70/2003, 13/2004, 47/2006 i "Službeni list CG", br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 64/2011 - drugi zakon, 40/2013, 56/2013, 14/2015, 42/2015, 58/2015 - drugizakon, 44/2017, 49/2018, 3/2020, 26/2021 - ispravka, 144/2021 i 145/2021 i 110/2023.

⁴⁰ <https://www.portalanalitika.me/clanak/158333--izmjene-i-dopune-zakonika-o-krivicnom-postupku-od-danas-na-javnoj-raspravi>;

⁴¹ Zakon o postupanju sa maloljetnicima u krivičnom postupku, Sl.list Crne Gore br. 64/11 i 1/18.

⁴² Zakon o državnom tužilaštvu, Sl.list Crne Gore, br. 11/2015, čl. 2, 3, 48.

⁴³ Zakon o sudovima, Sl.list Crne Gore, br. 11/2015, čl. 6, 8, 46, 63.

koje postupaju u ovim predmetima, moraju proći kroz obaveznu obuku o trgovini ljudima i zaštiti prava žrtava.

Zakon o strancima⁴⁴ predviđa period refleksije za strane državljane koji su identifikovani kao žrtve trgovine ljudima. Žrtva krivičnog djela trgovine ljudima ima pravo da se u roku od 90 dana opredijeli da li će sarađivati u krivičnom postupku, odnosno da li će se pridružiti krivičnom gonjenju ili će biti svjedok u tom postupku, bez straha od deportacije ili drugih pravnih posljedica. Pored toga, zakonom je predviđeno izdavanje privremenih boravišnih dozvola iz humanitarnih razloga za strane državljane koji su prepoznati kao žrtve trgovine ljudima. Ova odredba ima za cilj da žrtvama pruži sigurnost i zaštitu, podstičući njihovo učešće u krivičnom postupku protiv počilaca.

Zakonom o socijalnoj i dječijoj zaštiti⁴⁵ omogućen je pristup uslugama svoj djeci i njihovim porodicama (sa posebnim naglaskom na razvoj alternativnih oblika zaštite za djecu bez roditeljskog staranja, kao i na uspostavljanje širokog sistema podrške za djecu sa smetnjama u razvoju). Zakon ima za cilj sprečavanje nasilja nad djecom pružanjem podrške za stvaranje adekvatnog porodičnog/hraniteljskog okruženja (sa socijalnog i ekonomskog aspekta) u kojem djeca mogu ostvariti svoje pravo na život i razvoj.

Zakon o zaštiti svjedoka⁴⁶ predviđa posebne mjere zaštite svjedoka u slučajevima trgovine ljudima, uključujući fizičku zaštitu, anonimnost i promjenu identiteta, kako bi se spriječila dalja viktimizacija i osigurao efikasan pravni postupak.

Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja⁴⁷ omogućava žrtvama trgovine ljudima da traže finansijsku naknadu za pretrpljenu štetu. Naknada obuhvata fizičku, psihološku i materijalnu štetu, a posebne odredbe se odnose na maloljetne žrtve. Ovaj Zakon će se primjenjivati danom pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći⁴⁸ kroz izmjene i dopune, u dijelu trgovine ljudima žrtvama se proširuje mogućnost korišćenja besplatne pravne pomoći i u vezanim postupcima u kojima ih zastupa isti advokat.

Porodičnim zakonom pruža se sveobuhvatna i multidimenzionalna zaštita djece u porodičnom okruženju, uključujući pravo na roditeljsku brigu, hraniteljski smještaj i zbrinjavanje djece bez roditeljskog staranja. Nedavne izmjene i dopune Porodičnog zakona uvode važne novine, među kojima su: osiguranje opšteg interesa djeteta, pružanje mogućnosti djetetu da izrazi svoje mišljenje i učestvuje u postupcima na način prilagođen djeci i bez rizika od viktimizacije od strane pravosudnog sistema, što se ostvaruje, između ostalog, uvođenjem osoba za podršku tokom pravnih postupaka; značenje izraza dijete usklađeno je sa značenjem iz Konvencije UN o pravima djeteta; i uvodi se eksplicitna zabrana fizičkog kažnjavanja djece.⁴⁹

⁴⁴ Zakon o strancima "Službeni list CG", br. 12/2018, 3/2019, 86/2022 i 77/2024; čl.52, 54, 55.

⁴⁵ Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti, Sl. list CG br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 66/16, 1/17, 31/17 – Rješenje US 42/17, 50/17

⁴⁶ Zakon o zaštiti svjedoka, Sl. list CG, br. 65/2004, čl. 2, 7.

⁴⁷ Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja, Sl. list Crne Gore, br.35/2015, čl. 3 i 10.

⁴⁸ Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći Sl.list Crne Gore, br. 20/2011, 20/2015, 123/24

⁴⁹ Porodični zakon, Sl. list Crne Gore, br. 1/07, 53/16.

Zakon o zabrani diskriminacije zabranjuje diskriminaciju bilo kog lica po bilo kom osnovu.⁵⁰

Zakon o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom obuhvata zabranu svih poznatih i mogućih osnova, kao i oblika diskriminacije lica sa invaliditetom.⁵¹

U oblasti zdravstva, relevantni zakoni koji se odnose na zdravstvenu zaštitu⁵² žrtava trgovine ljudima uključuju **Zakon o zdravstvenoj zaštiti**, **Zakon o obaveznom zdravstvenom osiguranju**⁵³ i **Zakon o pravima pacijenata**, koji svi propisuju jednaka prava na zdravstvenu zaštitu svim licima. Ovi zakoni omogućavaju sistemu da preventivno djeluje u smislu sprečavanja trgovine ljudima, identifikujući potencijalne žrtve i počinioce među roditeljima, starateljima, zakonskim zastupnicima i drugim licima u njihovom okruženju, kao i da štiti žrtve trgovine ljudima i pruža im adekvatnu njegu.⁵⁴

Zakon o međunarodnoj pravnoj pomoći u krivičnim stvarima⁵⁵ iz 2019. godine omogućava saradnju Crne Gore sa drugim državama u cilju efikasnijeg gonjenja i suzbijanja krivičnih djela, uključujući trgovinu ljudima. U kontekstu trgovine ljudima, zakon olakšava ekstradiciju osumnjičenih ili optuženih, razmjenu dokaza i informacija, kao i zaštitu žrtava kroz međunarodne mehanizme saradnje. Takođe, predviđa mogućnost formiranja zajedničkih istražnih timova radi razbijanja kriminalnih mreža koje organizuju trgovinu ljudima.

Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca⁵⁶ u Crnoj Gori definiše specifične odredbe koje se odnose na ljudska prava stranaca, uključujući i zaštitu žrtava trgovine ljudima. Ključne odredbe uključuju zabranu protjerivanja ili vraćanja (načelo *non-refoulement*), koje sprječava vraćanje stranaca u zemlje gdje bi njihovi životi, slobode ili dostojanstvo mogli biti ugroženi, uključujući i slučajeve trgovine ljudima. Zakon osigurava da stranci koji traže međunarodnu zaštitu ne mogu biti izručeni ako postoji opasnost da će biti podvrgnuti nečovječnom ili ponižavajućem tretmanu. Takođe, maloljetnici bez pratnje koji su potencijalne žrtve trgovine ljudima imaju posebnu zaštitu sve dok im se ne obezbijedi odgovarajuće starateljstvo.

⁵⁰Zakon o zabrani diskriminacije, Sl. list Crne Gore, br. 46/10, 40/11 – dr. zakon, 18/14, 42/17.

⁵¹Zakon o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom, Sl. list Crne Gore, br. 35/15 i 44/15 – ispr.

⁵²Zakon o zdravstvenoj zaštiti, Sl. list Crne Gore, br. 03/16, 39/16, 02/17 i 44/18.

⁵³Zakon o zdravstvenom osiguranju, Sl. list Crne Gore, br. 06/16, 02/17, 22/17 i 13/18.

⁵⁴Zakon o zaštiti pacijenata, Sl. list Crne Gore br. 40/10.

⁵⁵Službeni list Crne Gore, broji: 4/2008, 36/2013 i 67/2019.

⁵⁶Službeni list Crne Gore, broj: 2/2017, 3/2019 i 77/2024.

Zakon o oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnom djelatnošću definiše pravila o privremenom i trajnom oduzimanju imovine stečene kriminalnim aktivnostima, uključujući i trgovinu ljudima. Cilj zakona je suzbijanje finansijskih koristi od organizovanog kriminala i drugih krivičnih djela, osiguravajući da imovina stečena na nezakonit način postane državna imovina. U izmjenama iz 2024. godine proširen je opseg krivičnih djela za koja se može odrediti oduzimanje imovine, uključujući i krivična djela povezana s trgovinom ljudima, čime se dodatno jača pravni okvir za borbu protiv ove pojave. Pored toga, zakon uvodi prošireno oduzimanje, koje omogućava oduzimanje imovine i bez pravosnažne presude, ako postoji osnovana sumnja da je stečena kriminalnom djelatnošću, pod uslovom da je njena vrijednost najmanje 5.000 eura i da počinitelj ne može dokazati zakonito porijeklo imovine⁵⁷

Protokol o postupanju organa, institucija i organizacija u Crnoj Gori sa djecom uključenom u život i rad na ulici potpisan je 2019. godine, a revidiran 2021. godine. Ovaj Protokol pruža smjernice za postupanje svim akterima koji rade s djecom, ali i s njihovim porodicama, kako bi zajedničkim djelovanjem preduzeli mjere i aktivnosti za zaštitu djece uključene u život i rad na ulici, u skladu s garantovanim pravima djeteta. Protokol se odnosi na postupanje svih službenih lica i drugih stručnjaka koji obavljaju poslove značajne za zaštitu djece koja su uključena u život i rad na ulici (policija, centri za socijalni rad, druge institucije i pružaoci usluga socijalne zaštite, zdravstvene ustanove, obrazovne institucije, organizacije i drugi).⁵⁸

Vlada Crne Gore godine 2020. godine donijela je **Nacionalni plan za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima**.⁵⁹ Ovaj dokument uključuje smjernice i standardne operativne procedure (SOP) za formalnu identifikaciju i dodjelu statusa žrtve trgovine ljudima bez obzira na tok krivičnog postupka.

Saradnja na zaštiti žrtava zasniva se na **Sporazumu o međusobnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima**,⁶⁰ koji je potpisan 2007. godine između državnih institucija i relevantnih nevladinih organizacija. Sporazum je više puta revidiran kako bi bio prilagođen aktuelnom kontekstu i nadležnostima institucija, a posljednji put je potpisan 27. maja 2024. godine. Cilj ovog sporazuma je saradnja na prevenciji, edukaciji, otkrivanju i procesuiranju počinitelja, kao i na identifikaciji, zaštiti, integraciji, reintegraciji i rehabilitaciji potencijalnih i stvarnih žrtava trgovine ljudima, posebno žena i djece, uz puno poštovanje njihovih ljudskih prava. Sporazum obezbjeđuje fizičku, psihološku, zdravstvenu, socijalnu i zaštitu djece žrtava trgovine ljudima, njihovu integraciju u novo društvo ili reintegraciju u slučaju dobrovoljnog povratka u zemlju porijekla. Potpisnici Sporazuma su saglasni da pruže pomoć žrtvama trgovine ljudima, u skladu sa Sporazumom, bez obzira na volju žrtve da učestvuje ili ne učestvuje u krivičnom postupku za krivično djelo trgovine ljudima. Takođe, obavezuju se da

⁵⁷Službeni list Crne Gore, broj . 58/2015, 47/2019 i 54/2024.

⁵⁸ Potpisnici pomenutog Protokola su Ministarstvo unutrašnjih poslova/ Uprava policije, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo pravde, te Zaštitnik ljudskih prava i sloboda.

⁵⁹ Predlog nacionalnog plana za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima <https://www.gov.me/dokumenta/b84a3678-a8ce-4ea8-8f8d-726dff43c927>

⁶⁰ Potpisnici navedenog Sporazuma su Ministarstvo unutrašnjih poslova, Vrhovni sud, Vrhovno državno tužilaštvo, Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Centar za podršku djeci i porodici Bijelo Polje, Centar "Ljubović", Crveni krst Crne Gore, te nevladine organizacije: "Crnogorski ženski lobi", "Sigurna ženska kuća", "SOS telefon za žene i djecu žrtve nasilja - Nikšić" i "Centar za bezbjednosna, sociološka i kriminološka istraživanja Crne Gore – Defendologija Nikšić".

žrtvama pruže informacije o besplatnoj pravnoj pomoći i drugim pravima, u skladu sa nadležnostima i zakonskim odredbama.

3.3. Institucionalni okvir od značaja za razvoj i implementaciju Strategije

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godine prepoznaje da je efikasno suočavanje sa trgovinom ljudima nemoguće bez aktivnog uključivanja svih relevantnih institucija na centralnom i lokalnom nivou. U tom kontekstu, Strategija promoviše multisektorski, integrisani pristup koji obuhvata saradnju državnih institucija, civilnog društva, privatnog sektora i međunarodnih partnera.

Institucije koje su uključene u borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori su:

Ministarstvo unutrašnjih poslova, preko Odjeljenja za borbu protiv trgovine ljudima, obavlja poslove koji se odnose na: predlaganje aktivnosti nadležnih državnih organa i međunarodnih i nevladinih organizacija; uspostavljanje odnosa i ostvarivanje saradnje između domaćih i međunarodnih subjekata, sa ciljem stvaranja efikasnih mehanizama za borbu protiv trgovine ljudima; predstavljanje postignutih rezultata u borbi protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori kroz učešće na različitim međunarodnim i domaćim skupovima; primjenu međunarodnih propisa, konvencija i sporazuma u oblasti borbe protiv trgovine ljudima; pokretanje inicijativa za usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa međunarodnim standardima u ovoj oblasti, kao i druge poslove iz djelokruga Odjeljenja. Istovremeno rukovodi radom Koordinacionog tima zaduženog za praćenje sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima i Timom za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima.

U okviru **Uprave policije – Sektora za borbu protiv kriminala- Odsjeka za suzbijanje krivičnih djela trgovine ljudima, krijumčarenja ljudi i ilegalnih migracija, krijumčarenja oružja i eksplozivnih materija i krivičnih djela protiv drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom**, postoji **Grupa za suzbijanje krivičnih djela trgovine ljudima** koja obavlja poslove praćenja i proučavanja trendova kriminaliteta i rasvjetljavanja krivičnih djela iz oblasti trgovine ljudima. Grupa sarađuje sa nadležnim tužilaštvom i drugim organima državne uprave.

Više državno tužilaštvo i Specijalno državno tužilaštvo su nadležni za krivično gonjenje izvršilaca krivičnog djela trgovine ljudima kada se navedeno krivično djelo vrši na organizovan način. Državni tužioci, specijalni tužioci i rukovodioci navedenih tužilaštava rukovode postupanjem policije i drugih organa uprave u istrazi izdavanjem obavezujućih naloga ili neposrednim upravljanjem, a policija i drugi državni organi dužni su da prije preduzimanja bilo kakvih radnji obavijeste nadležnog državnog tužioca, osim u hitnim slučajevima. Policija i drugi državni organi nadležni za otkrivanje krivičnih djela dužni su da postupaju po zahtjevu nadležnog državnog tužioca.

Kako bi se postigla bolja ravnoteža između postignutih rezultata u istraživanju i krivičnom gonjenju predmeta, vrhovni državni tužilac i direktor Uprave policije Crne Gore su, **tokom 2018. godine, formirali Operativni tim** za borbu protiv trgovine ljudima.⁶¹ Odlukom iz 2024. godine, vrhovni državni tužilac i ministar unutrašnjih poslova Crne Gore proširili su nadležnosti

⁶¹Rješenje br. 47-050/18-88182, br. 484/18 od 06.12.2018.

ovog tijela, koji se sada bavi i poslovima u vezi sa nedozvoljenim prelazom državne granice i krijumčarenjem ljudi ⁶². Tim se sastoji od predstavnika Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije i Višeg državnog tužilaštva. Sastaje se najmanje četiri puta godišnje, a osim analize postignutih rezultata, izazova i problema u svom radu, donosi zaključke koji su značajni za budući rad u ovoj oblasti i doprinose realizaciji strateških planova. Ključni zadaci pomenutog tijela su:

- efikasnije procesuiranje slučajeva trgovine ljudima i nezakonitog prelaska državnih granica i krijumčarenja ljudi;
- koordinacija aktivnosti i usklađivanje rada sa drugim učesnicima na suzbijanju trgovine ljudima i nezakonitog prelaska državnih granica i krijumčarenja ljudi;
- identifikacija žrtava trgovine ljudima u lancu trgovine ljudima, ilegalnog prelaska državne granice i krijumčarenja ljudi i drugih krivičnih djela počinjenih od strane kriminalnih grupa;
- prikupljanje informacija o finansijskim sredstvima stečenim trgovinom ljudima i ilegalnim prelaskom državnih granica i krijumčarenjem ljudi u svrhu sprovođenja finansijskih istraga;
- ostvarivanje međunarodne saradnje neposrednim kontaktom sa policijskim službama, naročito u zemljama iz regiona, kao i sa drugim međunarodnim organizacijama i inicijativama, i učešćem u zajedničkim istražnim timovima.

Vrhovni sud Crne Gore, kao najviša sudska instanca, ima za cilj da obezbijedi prioritarno rješavanje predmeta trgovine ljudima stvaranjem uslova za efikasnu pripremu i vođenje glavnog pretresa, i rješavanje predmeta u zakonom propisanom roku. Istovremeno, u okviru svoje nadležnosti, posebnu pažnju obraća na pružanje podrške svjedocima/oštećenim stranama - žrtvama trgovine ljudima od strane sudova nižih instanci, u skladu sa zakonom (Zakonik o krivičnom postupku i Zakon o zaštiti svjedoka).

Ministarstvo pravde je nadležno za postavljanje normativnog okvira i praćenje propisa i međunarodnih standarda u oblasti krivičnog zakonodavstva koji se bave ovim pitanjem.

Ministarstvo vanjskih poslova, putem diplomatske korespondencije, odnosno podnošenja izvještaja diplomatsko-konzularnim predstavništvima Crne Gore i međunarodnim organizacijama o mjerama koje preduzimaju nadležni državni organi, prati sprovođenje Konvencija UN i Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima i pravnih tekovina EU koje regulišu ovo pitanje. Takođe, ima značajnu ulogu u komunikaciji sa crnogorskim građanima u smislu prve adrese kojoj se građani mogu obratiti kada se suoče sa problemima u inostranstvu. Zaposleni u MVP-u pohađaju godišnje obuke koje organizuje Uprava za ljudske resurse na temu trgovine ljudima. Ministarstvo vanjskih poslova posreduje u komunikaciji sa nadležnim institucijama u državama sa kojima se ostvaruje saradnja u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, kao i u pripremi i utvrđivanju međunarodnih sporazuma koji tretiraju ovu oblast, a u skladu sa nadležnostima koje su propisane Zakonom o zaključivanju i izvršavanju međunarodnih ugovora.

Ministarstvo zdravlja pruža adekvatnu zdravstvenu zaštitu žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima kroz javne zdravstvene ustanove, poštujući principe hitnosti i prioriteta. Zdravstvena zaštita potencijalnih žrtava trgovine ljudima obuhvata hitnu medicinsku pomoć,

⁶²Rješenje broj: 01-078/24-21552, Tu.br. 122/24 od 17. aprila 2024.

prevenciju i liječenje zaraznih bolesti, kao i slučajeve porođaja i materinstva tokom njihovog boravka na teritoriji Crne Gore.

Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije obezbjeđuje pružanje socijalne i dječije zaštite potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, kako građanima Crne Gore, tako i stranim državljanima, preko centara za socijalni rad. Ministarstvo nadzire rad Skloništa za žrtve trgovine ljudima, čije je funkcionisanje organizovano kroz javnu ustanovu.

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga obavlja poslove državne uprave i ima sljedeće nadležnosti: pripremu propisa iz oblasti radnih odnosa, zaštite na radu, tržišta rada i zapošljavanja; zarada i drugih primanja iz i na osnovu rada; zaštitu zaposlenih građana Crne Gore koji su raspoređeni na rad u inostranstvo; vođenje registra kolektivnih ugovora, registra sindikalnih organizacija, registra reprezentativnih sindikata, registra reprezentativnih organizacija poslodavaca, registra socijalnih savjeta, registra agencija za privremeno ustupanje zaposlenih i evidencije o izdatim i oduzetim licencama za rad agencija za privremeno ustupanje zaposlenih; izdavanje dozvola za rad agencijama za zapošljavanje i druge poslove predviđene zakonom. Pored toga, **Inspekcija rada**, koja djeluje u okviru Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalnog dijaloga, prepoznaje se kao tijelo koje može dati odgovarajući doprinos u identifikaciji potencijalnih žrtava trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije.

Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija sprovodi preventivne aktivnosti u cilju podizanja svijesti djece i mladih o rizicima, manifestacijama i posljedicama krivičnog djela trgovine ljudima. Ministarstvo pruža podršku rizičnim kategorijama, prvenstveno djeci, smanjujući rizik da postanu žrtve trgovine ljudima kroz njihovo osnaživanje za uključivanje u redovni obrazovni sistem. Potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, djeci, koja legalno borave na teritoriji države, omogućava se kontinuitet obrazovanja u obrazovnim ustanovama.

Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava podržava projekte usmjerene na smanjenje ranjivosti rizičnih kategorija (djeca RE populacije) na trgovinu ljudima.

Ministarstvo kulture i medija podržava adekvatne programske sadržaje u medijima koji imaju za cilj podizanje svijesti cjelokupne javnosti o potrebi suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, kao i realizaciju obuka o ulozi medija i etici izvještavanja o problemu trgovine ljudima.

Ministarstvo turizma sprovodi aktivnosti u sektoru turizma u cilju sprečavanja pojave slučajeva trgovine ljudima, ali i jačanja kapaciteta lica koja rade u sektoru turizma da prepoznaju ovaj fenomen i prijave potencijalne slučajeve nadležnim organima.

U Crnoj Gori postoji određeni broj **organizacija civilnog društva** koje su aktivne u borbi protiv trgovine ljudima. Nevladine organizacije predstavljaju relevantne partnere državnim organima u sprovođenju preventivnih programa i ublažavanju mogućih posljedica trgovine ljudima/djecom među najranjivijim i najosjetljivijim kategorijama u društvu.

Na kraju, međunarodne organizacije kao što su IOM, OEBS, UNICEF, UNODC, GIZ i drugi, predstavljaju dragocjene partnere vlade u borbi protiv trgovine ljudima i uključeni su u sprovođenje Strategije savjetodavnim aktivnostima, davanjem mišljenja i ljudskih resursa, kao i finansijske podrške u nekim slučajevima. Svaka od ovih institucija ima ključnu ulogu u borbi

protiv trgovine ljudima i treba da bude uključena u proces evaluacije iz nekoliko ključnih razloga koji se odnose na sljedeće:

- Multidisciplinarni pristup: za efikasnu borbu protiv trgovine ljudima potrebna je saradnja različitih sektora.
- Identifikacija izazova i prepreka: različite institucije mogu pružiti uvid u specifične prepreke sa kojima su se suočile u ispunjavanju svojih obaveza u okviru Strategije. Ti uvidi su ključni da bi se razumjelo koje elemente Strategije ili institucionalne koordinacije treba unaprijediti.
- Procjena efikasnosti Strategije: da bi evaluacija bila temeljna i objektivna, potrebno je uključiti sve ključne aktere. Svaka od tih institucija ima specifične zadatke u okviru Strategije, a njihova mišljenja su od suštinskog značaja za procjenu efikasnosti ovog dokumenta.
- Preporuke za budućnost: na osnovu evaluacije i podataka prikupljenih od ovih institucija moguće je formulisati preporuke za izradu narednog strateškog dokumenta.

Uključenost svih relevantnih institucija u proces evaluacije je siguran znak da će konačni izvještaj biti sveobuhvatan, objektivan i koristan za unapređenje budućih politika i strategija u borbi protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori.

4. Usklađenost sa međunarodnim standardima

Od sticanja nezavisnosti 2006. godine, crnogorski pravosudni i sistemi socijalne zaštite prošli su značajne transformacije u oblasti prevencije trgovine ljudima i zaštite žrtava trgovine ljudima. Jedan od prioriteta ove transformacije bio je usklađivanje pravnog i strateškog okvira Crne Gore, kao članice Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i zemlje koja teži članstvu u Evropskoj uniji, sa međunarodnim dokumentima i standardima u oblasti pravosuđa i socijalne zaštite u vezi sa trgovinom ljudima.

Strategija je usklađena s brojnim međunarodnim dokumentima⁶³ i koristi međunarodne standarde i preporuke koje su izdala nadzorna tijela na temu napretka Crne Gore u borbi protiv trgovine ljudima, kao polaznu osnovu u skladu s identifikovanim nacionalnim oblastima koje je potrebno unaprijediti.

▪ Usklađenost sa standardima UN

⁶³Za kompletan spisak pogledajte: i stoga je snažno usklađen sa Međunarodnim paktom o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Međunarodnom konvencijom o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (CERD), Konvencijom Ujedinjenih nacija o transnacionalnom organizovanom kriminalu i njenim Protokolom o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i djecom (Protokol iz Palerma), Konvencijom Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima i nalazima i zaključcima Grupe eksperata Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima (GRETA) u svom drugom evaluacionom izvještaju o Malti (u daljem tekstu nakon „trećeg izvještaja grupe GRETA“), Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta (UNCRC) i njenom Opcionom protokolu o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, podržanom od strane Komiteta za prava djeteta o preporukama koje stavljaju dužnu težinu na nasilje nad djecom, uključujući trgovinu djecom, Konvenciji za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i preporukama Komiteta CEDAW, Konvenciji protiv mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja; Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom i njen opcion protokoli; Konvencija MOR-a o prinudnom ili obaveznom radu (br. 29); Konvencija MOR-a o ukidanju prinudnog rada; Konvencija MOR-a o zabrani i neposrednom djelovanju za otklanjanje najgorih oblika dječijeg rada, Evropska konvencija o ljudskim pravima (ECHR) i sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava, Evropska socijalna povelja, Konvencija Lanzarote, Konvencija o pranju, traženju, oduzimanju prihoda stečenih krivičnim djelom i o finansiranju terorizma; Konvencija protiv trgovine ljudskim organima, Konvencija o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici; Konvencija o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualne zloupotrebe i Konvencija o sajber kriminalu.

Protokol iz Palerma, dodatak Konvenciji Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000).⁶⁴ Konvencija predstavlja značajan korak naprijed u borbi protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i znak je da države članice priznaju ozbiljnost problema koji predstavlja organizovani kriminal, kao i potrebu da se podstakne i unaprijedi bliska međunarodna saradnja u cilju rješavanja tog problema. Prema čl. 5 Protokola, države su dužne da kriminalizuju trgovinu ljudima, pokušaj trgovine i svako drugo namjerno učestvovanje ili organizaciju u shemi trgovine ljudima.

Dva ključna konvencijska dokumenta Međunarodne organizacije rada (MOR) fokusirana su na prinudni rad ili usluge: **Konvencija o prinudnom radu (Konvencija br. 29 iz 1930. godine)** i **Protokol uz nju**,⁶⁵ koji definiše prinudni ili obavezni rad, te **Konvencija o ukidanju prinudnog rada (Konvencija br. 105 iz 1957. godine)**. **Konvencija MOR-a o najgorim oblicima dječijeg rada (Konvencija br. 182 iz 1999. godine)**⁶⁶ zabranjuje počiniocima da koriste djecu mlađu od 18 godina za sve oblike ropstva ili prakse slične ropstvu, trgovinu ljudima, dužničko ropstvo, kmetstvo, prinudni ili obavezni rad i prostituciju. Prema čl. 7(2)(b) i (c), države su dužne da preduzmu efikasne i pravovremene mjere za rehabilitaciju i socijalnu integraciju bivših žrtava najgorih oblika dječijeg rada, uključujući trgovinu ljudima, kao i da im obezbijede pristup besplatnom osnovnom obrazovanju i, gdje god je moguće, stručnom osposobljavanju. Prema **Konvenciji o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena**⁶⁷ (CEDAW), države su dužne da preduzmu sve odgovarajuće mjere za suzbijanje svih oblika trgovine ženama i eksploataciju prostitucije žena. Opšta preporuka br. 19 identifikuje trgovinu ljudima kao oblik nasilja nad ženama, jer izlaže žene naročitom riziku od nasilja i zlostavljanja. Trgovina ljudima nespojiva je s jednakim uživanjem prava žena i sa poštovanjem njihovih prava i dostojanstva.

Konvencija o pravima djeteta (1989) i **Opcioni protokol o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji (2000)**⁶⁸ (preporuke Komiteta CRC) zabranjuju trgovinu djecom u bilo koje svrhe, uključujući eksploataciju i prinudni rad. Prema čl. 39 Konvencije, države su dužne da „preduzmu sve odgovarajuće mjere za promociju fizičkog i psihološkog oporavka i socijalne reintegracije djece, žrtava bilo kojeg oblika zanemarivanja, eksploatacije ili zloupotrebe“. Konvencija takođe traži od država da priznaju pravo svakog djeteta na obrazovanje (čl. 28) i na „ustanove za liječenje bolesti i rehabilitaciju zdravlja“ (čl. 24). Opcionim protokolom uz Konvenciju o prodaji djece tačno su određeni oblici zaštite i pomoći koji treba da budu dostupni djeci žrtvama.

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom (CRPD)⁶⁹ ne pominje konkretno trgovinu ljudima, ali zabranjuje druge oblike eksploatacije, nasilja i zlostavljanja. Članom br. 6 Konvencije, prepoznaju se kumulativni oblici diskriminacije sa kojima se suočavaju žene sa invaliditetom, pa se od država potpisnica traži da preduzmu mjere kako bi osigurale da žene u potpunosti i ravnopravno uživaju svoja ljudska prava. Prema čl. 16, države potpisnice su dužne da donesu zakone i politike i da osiguraju da se slučajevi eksploatacije, nasilja i zlostavljanja osoba sa invaliditetom, uključujući žene i djevojčice, identifikuju, istražuju i

⁶⁴Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, usvojen 15. novembra 2000. godine rezolucijom Generalne skupštine br. 55/25.

⁶⁵C029 - Konvencija o prinudnom radu, 1930 (br. 29).

⁶⁶C182 - Konvencija o najgorim oblicima dječijeg rada, 1999 (br. 182).

⁶⁷Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, Njujork, 18. decembar 1979. godine, usvojena 18. decembra 1979. godine od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

⁶⁸Konvencija o pravima djeteta usvojena 20. novembra 1989. godine rezolucijom Generalne skupštine br. 44/25. Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, usvojen 25. maja 2000. godine, rezolucijom br. A/res/54/263 na 54. sjednici Generalne skupštine Ujedinjenih nacija

⁶⁹Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, 12. decembar 2006, šezdeset prva sjednica Generalne skupštine, usvojena rezolucijom A/RES/61/106.

krivično gone. Takođe su dužne da preduzmu sve odgovarajuće mjere za promociju fizičkog, kognitivnog i psihološkog oporavka, mjere rehabilitacije i socijalne reintegracije osoba sa invaliditetom koje su bile žrtve bilo kojeg oblika eksploatacije, nasilja ili zlostavljanja, uključujući pružanje usluga zaštite. Članom 13 Konvencije ističe se važnost prilagođavanja pravnih postupaka kako bi se osiguralo da osobe sa invaliditetom imaju pravičan i jednak pristup pravdi.

▪ Usklađenost sa standardima Savjeta Evrope

Konvencija o borbi protiv trgovine ljudima⁷⁰ (GRETA preporuke) je sveobuhvatan ugovor koji se uglavnom fokusira na zaštitu žrtava trgovine ljudima i zaštitu njihovih prava. Takođe ima za cilj sprečavanje trgovine ljudima i krivično gonjenje trgovaca ljudima. Konvencija se odnosi na: sve oblike trgovine ljudima: bilo nacionalne ili transnacionalne, bilo da su u vezi sa organizovanim kriminalom ili ne; bez obzira na to ko je žrtva: žene, muškarci ili djeca; bez obzira na oblik eksploatacije: seksualna eksploatacija, prinudni rad ili usluge, itd. Pored toga, Konvencijom se predviđa uspostavljanje efikasnog i nezavisnog mehanizma praćenja za kontrolu sprovođenja obaveza sadržanih u Konvenciji.

Evropska socijalna povelja garantuje pravo djece na zaštitu od prinudnog rada.⁷¹

Preporuka Komiteta ministara br. R (91)11⁷² o seksualnom iskorišćavanju, pornografiji i prostituciji i trgovini djecom i mladima, prvi je međunarodni instrument koji sveobuhvatno tretira ove teme.

Preporuka br. 1325 (1997) o trgovini ženama i prinudnoj prostituciji⁷³ u državama članicama Savjeta Evrope odnosi se na policijsku i pravosudnu komunikaciju, koordinaciju i saradnju, kao i organizaciju određene vrste pomoći i zaštite za žrtve trgovine, a naročito za one koje su spremne da svjedoče na sudu.

Preporuka br. R (2000) 11 Komiteta ministara državama članicama o djelovanju protiv trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije.⁷⁴

Preporuka Rec (2001)16 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti djece od seksualne eksploatacije.⁷⁵

Konvencija Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja⁷⁶ (preporuke Komiteta za Lanzarote konvenciju), poznata i kao Lanzarotska konvencija, koja kriminalizuje određene oblike seksualnog zlostavljanja djece. Ovo je prvi međunarodni ugovor koji se bavi seksualnim zlostavljanjem djece unutar doma ili porodice.

Konvencija Savjeta Evrope o sajber kriminalu⁷⁷ nije samo pravni dokument; ona predstavlja okvir koji omogućava stotinama praktičara iz država potpisnica da razmjenjuju iskustva i uspostavljaju odnose koji olakšavaju saradnju u konkretnim slučajevima, uključujući i u vanrednim situacijama, izvan posebnih odredbi predviđenih ovom Konvencijom.

Evropska konvencija o ljudskim pravima⁷⁸ sadrži norme za zaštitu ljudskih prava. Iako ne pominje trgovinu ljudima direktno, ovaj fenomen se tretira kroz sudsku praksu Evropskog

⁷⁰Serijski ugovori Savjeta Evrope - br. 197 Konvencija Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima.

⁷¹Evropska socijalna povelja (revidirana), Strazbur, 3.V.1996, Serijska evropskih ugovora br. 163

⁷²Preporuka Komiteta ministara br. R (91) 11.

⁷³Preporuka 1325 (1997) o trgovini ženama i prinudnoj prostituciji.

⁷⁴Preporuka br. R (2000) 11 Komiteta ministara državama članicama o mjerama za borbu protiv trgovine ljudima radi seksualne eksploatacije.

⁷⁵Preporuka Rec (2001)16 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti djece od seksualne eksploatacije.

⁷⁶Rec (2001)16.

⁷⁷Konvencija o sajber kriminalu (Budimpeštanska konvencija, ETS br. 185) i protokoli uz nju.

⁷⁸Evropska konvencija o ljudskim pravima, SE 1950.

suda za ljudska prava kroz nekoliko značajnih predmeta, uključujući *Rantsev protiv Kipra i Rusije i V.C.L.*⁷⁹ i *A.N. protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (koji se odnosi na trgovinu djecom za prinudni rad)⁸⁰.

▪ Usklađenost sa standardima Evropske Unije

Na nivou Evropske unije, trgovina ljudima je prepoznata kao kršenje osnovnih prava i izričito zabranjena u čl. 5 **Evropske povelje o osnovnim pravima**.⁸¹

Član 83 **Ugovora o funkcionisanju Evropske unije**⁸² identifikuje „trgovinu ljudima i seksualno iskorišćavanje žena i djece“ kao teška krivična djela sa prekograničnom dimenzijom za koja se mogu uspostaviti zajednička minimalna pravila o definisanju krivičnih djela i sankcija.

Direktiva (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. godine o izmjeni Direktive 2011/36/EU o sprječavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava,⁸³ kojom se predviđaju zajednička pravila za kriminalizaciju, istragu i krivično gonjenje trgovine ljudima. Ona takođe uključuje odredbe o podršci i zaštiti žrtava trgovine ljudima i zajednička pravila za sprečavanje trgovine ljudima.

Direktiva (EU) 2024/1760 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. o korporativnoj dužnoj pažnji u pogledu održivosti i izmjeni Direktive (EU) 2019/1937 i Uredbe (EU) 2023/2859⁸⁴, koja ima za cilj podsticanje održivog i odgovornog korporativnog ponašanja u poslovanju kompanija i njihovim globalnim lancima vrijednosti.

○ Standardi za pristupanje Evropskoj uniji

Crna Gora je u procesu pristupanja Evropskoj uniji, a pregovaračko poglavlje 24, koje se odnosi na pravdu, slobodu i bezbjednost, od ključnog je značaja za borbu protiv organizovanog kriminala, trgovine ljudima, azil i migracije, kao i za saradnju u oblasti pravosuđa. Evropska unija jednom godišnje objavljuje izvještaj o napretku Crne Gore u ispunjavanju obaveza u procesu pridruživanja. U tom kontekstu, u Izvještaju o napretku za 2024. godinu navodi se da je Crna Gora dostigla nivo između umjerenog i dobrog stepena pripremljenosti u oblasti pravde, slobode i bezbjednosti; ostvarila je dobar napredak u borbi protiv organizovanog kriminala i u upravljanju migracijama i azilom. U junu 2024. godine, Evropska komisija je u svom izvještaju o ocjeni privremenih mjerila zaključila da je Crna Gora ispunila privremena mjerila za Poglavlje 24, nakon čega su usvojena i završna mjerila za ovo poglavlje.⁸⁵ Napredak u oblasti trgovine ljudima, kao što je navedeno u Izvještaju o ispunjavanju privremenih mjerila (IBAR), ukazuje da je u pogledu Privremenog mjerila 28, Crna Gora uspostavila početne rezultate u pogledu djelotvornih i efikasnih istraga, krivičnog gonjenja i izricanja osuđujućih presuda u predmetima organizovanog kriminala (uključujući pranje novca, trgovinu ljudima, sajber kriminal, šverc cigareta i droge i trgovinu oružjem) i pokazala snažnu političku posvećenost unutrašnjim i regionalnim aktivnostima u rješavanju ozbiljnih i složenih slučajeva organizovanog kriminala, kao i u pogledu Privremenog mjerila 25: Crna Gora nastavlja sa

⁷⁹*Rancev protiv Kipra i Rusije* [2010] ESLJP br. 25965/04 (7. januar 2010).

⁸⁰SLUČAJ V.C.L. I A.N. protiv UJEDINJENOG KRALJEVSTVA (Predstavke br. 77587/12 i 74603/12)

⁸¹(2000/C 364/01).

⁸²C 329/49.

⁸³Direktiva (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. godine o izmjeni Direktive 2011/36/EU o sprječavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava

⁸⁴DIREKTIVA (EU) 2024/1760 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA od 13. juna 2024. o korporativnoj dužnoj pažnji u pogledu održivosti i izmjeni Direktive (EU) 2019/1937 i Uredbe (EU) 2023/2859

⁸⁵Izvještaj EU o napretku za 2024.g.

sprovođenjem svoje strategije za borbu protiv trgovine ljudima, razvijajući sveobuhvatan pristup usmjeren na žrtve, pažljivo prateći efekte koje proizvodi i preduzimajući korektivne mjere gdje je potrebno. Zajednički stav Evropske unije i izvještaj o završnim mjerilima iz 2024. godine definišu dodatne preporuke: „Uspostaviti sveobuhvatan, rodno specifičan pravni i politički okvir usmjeren na žrtve, usklađen sa pravnim tekovinama Evropske unije, u cilju sprečavanja i borbe protiv trgovine ljudima, uz ostvarene rezultate u proaktivnom otkrivanju, identifikaciji i pružanju zaštite, pomoći i podrške žrtvama i potencijalnim žrtvama, u razbijanju mreža trgovine ljudima i u istragama, krivičnom gonjenju i osuđivanju trgovaca ljudima“ sa kojima je Strategija usklađena.⁸⁶

▪ Usklađenost sa drugim međunarodnim okvirima

Harmonizacija i usklađivanje pravnog i strateškog sistema Crne Gore sa međunarodnim standardima doprinijeli su tome da Crna Gora bude unaprijeđena u Drugi nivo zemalja u 2024. godini, prema izvještaju američkog Stejt departmenta, kao zemlje koja je uložila značajne napore u sprečavanju trgovine ljudima i uklonjena je sa liste zemalja pod nadzorom (Crna Gora se prethodne godine nalazila na listi zemalja pod nadzorom).⁸⁷

Tabela br. 2 - Ključna zaštićena prava koja međunarodni dokumenti promovišu i koja su u središtu Strategije

Zabrana diskriminacije na osnovu rase, boje kože, pola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, imovnog stanja, rođenja ili drugog statusa
Pravo na život
Pravo na slobodu i sigurnost
Pravo da ne bude podvrgnut/a ropstvu, podaništvu, prinudnom ili obaveznom radu
Pravo da ne bude podvrgnut/a mučenju i/ili okrutnom, nečovječnom, ponižavajućem postupanju ili kažnjavanju
Pravo na slobodu od rodno zasnovanog nasilja
Pravo na slobodu kretanja
Pravo na najviši mogući standard fizičkog i mentalnog zdravlja
Pravo na učešće djece
Pravo na najbolji interes djeteta
Pravo na pravedne i povoljne uslove rada
Pravo na adekvatan životni standard
Pravo na socijalnu sigurnost
Pravo djece na posebnu zaštitu

4.1. Usklađenost sa načelom rodne ravnopravnosti

Strategija uzima u obzir rodno zasnovani pristup, imajući u vidu da su konvencije, deklaracije i sporazumi UN, kao i dokumenti Savjeta Evrope i Evropske unije, prepoznali trgovinu ljudima kao manifestaciju rodne neravnopravnosti i mehanizam kojim se jačaju nejednakosti, (uključujući Pekinšku deklaraciju i Platformu za akciju iz 1995. godine i Deklaraciju UN o

⁸⁶KONFERENCIJA O PRISTUPANJU EVROPSKOJ UNIJI – CRNA GORA – Brisel, 21. jun 2024. (OR. en) AD 14/24
LIMITE CONF-ME 8 PRISTUPNI DOKUMENT Predmet: ZAJEDNIČKI STAV EVROPSKE UNIJE Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbednost.

⁸⁷TIP Izvještaj američkog State Departmenta o Crnoj Gori, 2024.

eliminaciji nasilja nad ženama iz 1993. godine, Istanbulsku konvenciju Savjeta Evrope, Direktivu (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024, koja zamjenjuje Direktivu 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti žrtava trgovine ljudima).⁸⁸ U izvještaju Generalnog sekretara UN o trgovini ženama i djevojčicama potvrđuje se da su „posljedice trgovine poznate kao teže za žene i djevojčice u odnosu na muškarce i dječake, s obzirom na njihovu izloženost specifičnim oblicima eksploatacije, poput seksualne eksploatacije i nasilja, kućnog ropstva i prisilnih brakova”.⁸⁹ Slično, Studija UN o nasilju nad djecom zaključila je da su „praktično svi oblici nasilja povezani sa ukorijenjenim rodним ulogama i nejednakostima, te da je kršenje prava djece usko povezano sa statusom žena.”⁹⁰ Pozivi na djelovanje ponavljani su mnogo puta, uključujući i Opštu preporuku CEDAW-a br. 35, koja je priznala da rodno zasnovano nasilje pogađa djevojčice, kao i žene – tokom cijelog životnog ciklusa.⁹¹ Takođe, Opšta preporuka CEDAW-a br. 38 navodi da analiza krivičnog djela trgovine ljudima u odnosu na rod, otkriva da osnovni uzroci tog djela leže u diskriminaciji zasnovanoj na polu, nemogućnosti rješavanja postojećih ekonomskih i patrijarhalnih struktura, kao i nepovoljnim i rodno diferenciranim efektima režima rada, migracija i azila država članica, što stvara situacije ranjivosti koje dovode do trgovine ženama i djevojčicama.⁹² Strategija Evropske unije za borbu protiv trgovine ljudima posebno ukazuje na to da je trgovina ljudima, naročito za seksualnu eksploataciju, koja je najzastupljeniji oblik eksploatacije, oblik rodno zasnovanog nasilja, ukorijenjen u rodnoj neravnopravnosti.⁹³ Podaci na nivou Evropske unije govore u korist rodne dimenzije ovog krivičnog djela: žene i djevojčice čine gotovo tri četvrtine (72%) svih žrtava u EU i 92% onih koje su žrtve seksualne eksploatacije.⁹⁴

Godine 2015, države članice UN dogovorile su se o Ciljevima održivog razvoja (COS) i ciljevima koji se odnose na nasilje (ili faktore rizika), uključujući ciljeve i indikatore u Ciljevima br. 5 i 16.⁹⁵ Pored toga, 2017. godine usvojena je Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine sa ciljem transponovanja održivih ciljeva UN, uključujući rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena i djevojčica.⁹⁶ U Nacionalnoj strategiji rodne ravnopravnosti za period 2021-2025. godine navodi se: „Rodni stereotipi i predrasude o rodним ulogama muškaraca i žena, kao i predrasude prema osobama različitog pola i rodnog identiteta, prisutni su na svim nivoima društva. Rodno osjetljivo obrazovanje, kultura i mediji kroz koje bi se njegovale vrijednosti jednakosti, saradnje i inkluzivnosti, najbolji su put ka dugoročnoj promjeni svijesti.”⁹⁷ Međutim, prema Komitetu CEDAW-a, u Crnoj Gori se stereotipi, zastarjele

⁸⁸Pekinška deklaracija i platforma za akciju, Četvrta svjetska konferencija o ženama, Peking, od 4. do 15. septembra 1995. godine, Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama usvojena 20. decembra 1993. godine rezolucijom Generalne skupštine br. 48/104, vidi Direktivu (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. godine o izmjeni Direktive 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava.

⁸⁹Trgovina ženama i djevojčicama, Izvještaj generalnog sekretara, A/73/263, 2028.

⁹⁰Studija Ujedinjenih nacija o nasilju nad djecom, Završni izvještaj 2006 A/61/299 Izvještaj o napretku 2007 A/62/209.

⁹¹Ujedinjene nacije, CEDAW Opšta preporuka br. 35 o rodno zasnovanom nasilju nad ženama. Ujedinjene nacije, Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, Njujork, 2017.

⁹²Opšta preporuka br. 38 (2020) o trgovini ženama i djevojčicama u kontekstu globalne migracije, CEDAW/C/GC/38.

⁹³Strategija EU za borbu protiv trgovine ljudima, (com 2021) 171 final.

⁹⁴Ibid.

⁹⁵Generalna skupština Ujedinjenih nacija, Transformacija našeg svijeta: Agenda 2030 za održivi razvoj. Odluka usvojena od strane Generalne skupštine 25. septembra 2015. godine. Generalna skupština Ujedinjenih nacija, Njujork, 2015.

⁹⁶Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030.g.

⁹⁷Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti za period 2021-2025.

društvene norme i predrasude i dalje ne rješavaju dovoljno odlučno i snažno, što predstavlja značajan uzrok rodne neravnopravnosti, koja se odražava i na dobrobit žena i djevojčica.⁹⁸

Strategija, dakle, priznaje da faktori povezani sa polom u kontekstu nejednakosti, nasilja i diskriminacije doprinose ranjivosti žena i djevojčica na trgovinu ljudima⁹⁹. Takođe, prepoznaje da određene kategorije osoba suočavaju sa diskriminacijom zbog svoje seksualne orijentacije i rodnog identiteta, što ih čini podložnijim trgovini ljudima¹⁰⁰.

Iako Strategija usvaja rodno zasnovani pristup, s posebnim fokusom na žene, ona nije isključivo usmjerena na žene. Strategija istražuje opšte i rodno specifične razlike u uzrocima, posljedicama i uticajima trgovine ljudima. Ove se razlike pripisuju kako biološkim razlikama, tako i društveno uslovljenim rodnim nejednakostima, kao i drugim uvezanim nejednakostima, kao što su društvena klasa i etnička pripadnost. Okrenuta ka promjenama, Strategija teži eliminisanju rodni nejednakosti i uvođenju međusobne ravnopravnosti.

Strategija razumije da je diskriminacija na osnovu pola uzrok trgovine ljudima i istovremeno doprinosi njenoj toleranciji i prihvatanju kao društvene norme. Imajući u vidu da su žene i djevojčice istorijski trpjele rodnu diskriminaciju i da čine većinu žrtava trgovine ljudima¹⁰¹, Strategija se bavi vezom između trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja na sljedeće načine:

- Priznajući da su žene i muškarci, djevojčice i dječaci žrtve trgovine ljudima;
- Prepoznajući sličnosti i razlike u iskustvima trgovine ženama, muškarcima i djecom u vezi sa ranjivošću na trgovinu ljudima, povredama, posljedicama i razlikama u uticaju politika i programa;
- Tvrdnjom da su ove razlike, koje najviše marginalizuju žene i djevojčice, ukorijenjene u njihovim marginalizovanim društvenim položajima – rodu, starosnoj dobi, društvenoj klasi i etničkoj pripadnosti;
- Osnaživanjem potencijalnih žrtava i osoba koje su bile žrtve trgovine, a naročito žena i djece, da pristupe pravnim lijekovima i ostvare svoja prava;
- Sprovođenjem zakonodavnih, institucionalnih i programskih intervencija kako bi se ovim principima dala praktična primjena.

4.2. Usklađenost sa principima zaštite životne sredine

Strategija je usklađena sa Pariškim sporazumom, Ciljevima održivog razvoja br. 13 i 16.2, kao i ciljevima br. 11.1 i 11.7. Cilj br. 11.1 teži da do 2030. godine svi imaju pristup bezbjednom, pristupačnom i održivom stanovanju, što uključuje napore za ublažavanje ekoloških faktora koji doprinose trgovini ljudima.

Strategija prepoznaje da pravo na bezbjednu životnu sredinu zahtijeva kompleksne akcije sa različitih adresa – od zajednica do vlada i međunarodnih kreatora politika. Na taj način

⁹⁸Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, CEDAW/C/MNE/CO/ 24.07.2017. godine, Zaključna zapažanja o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore.*

⁹⁹ OSCE, Primjena pristupa osjetljivih na rod u borbi protiv trgovine ljudima, 2021..

¹⁰⁰UNICEF, Rodne dimenzije nasilja nad djecom i adolescentima, DOKUMENT ZA RASPRAVU, 04/2020.

¹⁰¹Save the Children: Nasilje zasnovano na rodu stvara svijet nejednakih mogućnosti za djecu.

doprinosi stvaranju višedimenzionalno adekvatnog okruženja u kojem odrasli i djeca mogu napredovati i biti zaštićeni, između ostalog, i od trgovine ljudima.¹⁰²

Shodno tome, Strategija prepoznaje povećane rizike od trgovine ljudima u kontekstu klimatskih promjena,¹⁰³ naglašavajući da prinudni rad, seksualna eksploatacija i drugi oblici trgovine sve više proizilaze iz efekata klimatskih promjena. Efekti koji su dobro poznati su emisije gasova sa efektom staklene bašte koje čine okeane kiselijim, uništavaju koralne grebene i utiču na pristup zajednica hrani;¹⁰⁴ porast temperature zbog čega dolazi do topljenja glečera i rasta nivoa mora, raseljavajući ljude; kao i jaki toplotni udari i suše koji drastično utiču na život poljoprivrednika. Ove ekološke promjene već dovode do povećanja migracija, čime ljudi postaju ranjiviji na trgovinu.

Strategija takođe uzima u obzir da djevojčice mogu biti nesrazmjerno pogođene efektima štete po životnu sredinu, naročito u pogledu njihovih prava na obrazovanje i najviši dostižni standard fizičkog i mentalnog zdravlja, uključujući seksualno i reproduktivno zdravlje. Strategijom se naglašava značaj zaštite djevojčica od eksploatacije, uključujući i prisilne brakove djece, i obezbjeđivanje njihovog punog, ravnopravnog i smislenog učešća u donošenju odluka koje utiču na njihove živote, u skladu sa njihovim sposobnostima koje se vremenom mijenjaju.¹⁰⁵

Uzimajući ove aspekte u obzir, Strategija doprinosi stvaranju čistije životne sredine na korist svih, a naročito ranjivih kategorija ljudi koje su izložene riziku od trgovine ljudima.

5. Finansiranje Strategije

Implementacija Strategije će se finansirati iz budžeta države Crne Gore i donacija koje će biti obezbijeđene. Akcioni plan za prvu godinu realizacije predviđa ukupan budžet od 392 000 eura.

Od toga, predviđeno je izdvajanje od 88 500 eura iz državnog budžeta, a da će se 303 500 eura obezbijediti putem donatorskih sredstava.

Projekti kroz koje će se aktivnosti finansirati su: Regionalni projekat "Podrška EU unapređenju borbe protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu" - EU4FAST WB, 2 IOM Projekta „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori “ pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona Američke ambasade (INL) i projekta "Podrška nacionalnim institucijama u odgovoru na upotrebu visoke tehnologije u slučajevima trgovine ljudima u Crnoj Gori", koji se realizuje uz podršku Razvojnog fonda IOM-a, Projekat Programске kancelarije Savjeta Evrope- "Osnaživanje odgovornosti u pravosudnom sistemu i unapređenje prava žrtava u Crnoj Gori"

¹⁰² Rezolucija Savjeta za ljudska prava br. 7/29 od 28. marta 2008. godine i 19/37 od 23. marta 2012. godine. Vidi i Strategije za okončanje nasilja nad djecom tokom klimatskih promjena, Savez za dječiji fond, 2022.

¹⁰³ Postizanje ciljeva održivog razvoja i klimatske pravde ključno za prevenciju trgovine ljudima: UN, Svjetski dan borbe protiv trgovine ljudima - 30. jul 2023.

¹⁰⁴ Klimatske promjene i trgovina ljudima nakon Pariskog sporazuma, Majkl B. Žerard, Univerzitet u Majmiju, pregled iz 2018.

¹⁰⁵ Ibid.

i Projekat „Jačanje kapaciteta Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Crne Gore”, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori.

Ukupan budžet za finansiranje cjelokupnog perioda implementacije Strategije nije moguće precizirati u trenutku njene izrade iz razloga što je detaljno izrađen Akcioni plan za prvu godinu implementacije.

Za naredni period implementacije, moguće je dati samo projekciju neophodnih sredstava u iznosu od 1 300 000 eura. Od toga, predviđeno je izdvajanje od 270 000 eura iz državnog budžeta, a 1 030 000 eura će se obezbijediti putem donatorskih sredstava.

Okvirni iznos sredstava za sprovođenje aktivnosti koje se odnose na rodnu nejednakost iznosiće najmanje 25% od budžeta za cjelokupnu implementaciju Strategije.

S obzirom da je predviđena ex-post evaluacija koju će sprovesti eksterni evaluator, iz budžeta predviđenog za implementaciju aktivnosti u Akcionom planu za period 2027-2028. neophodno je izdvojiti sredstva u iznosu od okvirno 8 000 eura.

6. Analiza stanja

6.1. Rezultati ostvareni tokom prethodnog strateškog ciklusa

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2019–2024., sa svojim mnogobrojnim postignućima, doprinijela je naporima Crne Gore da efikasno zaštiti sva lica od svih oblika trgovine ljudima i postavila je osnovu za ovaj novi strateški ciklus. Pored jačanja strateškog i zakonodavnog okvira, ključni prioriteti bili su unapređenje institucionalnog okvira za sprečavanje trgovine ljudima i zaštitu žrtava, kao i izgradnja kapaciteta svih relevantnih aktera, iako se u sistemu krivičnog pravosuđa, sistemu rada i socijalne zaštite, bavila i temom obrazovanja i zdravstvenih sistema.

Strategija je realizovana kroz šest jednogodišnjih akcionih planova za 2019., 2020., 2021., 2022., 2023. i 2024. godinu.

Glavna postignuća iz prethodnog strateškog ciklusa su sažeta u nastavku teksta:

- 1) Ojačani su kapaciteti stručnjaka iz svih institucija odgovornih za prevenciju i zaštitu žrtava, uključujući i u onlajn sferi, kao i za krivično gonjenje počilaca. Ovo se odnosi na: socijalne radnike, inspektore rada, zdravstvene radnike, stručnjake na lokalnom nivou, policijske službenike, sudstvo i tužilaštvo.
- 2) Povećan je nivo javne svijesti i svijesti stručnjaka o trgovini ljudima na teritoriji cijele Crne Gore, kroz brojne kampanje i putem okruglih stolova.
- 3) Različitim aktivnostima je ojačana otpornost ranjivih kategorija na trgovinu ljudima, nasilje u porodici, nasilje nad ženama i maloljetničke ugovorene brakove.

- 4) Uspostavljena je elektronska baza podataka za slučajeve trgovine ljudima uz podršku IOM-a, koja omogućava unos podataka od strane predstavnika različitih organa nadležnih za identifikaciju i procesuiranje slučajeva trgovine ljudima.
- 5) Povećano je znanje djece o trgovini ljudima, uključujući i u onlajn sferi, putem radionica i edukativnih aktivnosti sprovedenih u školama.
- 6) Osnivanje i puna operativna funkcionalnost Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, koji radi u skladu sa Nacionalnim planom za formalnu identifikaciju, značajno je unaprijedila proces formalne identifikacije žrtava trgovine ljudima.
- 7) Intenzivirane su aktivnosti inspekcije rada, uključujući zajedničke aktivnosti inspekcije rada i predstavnika policije, a naročito tokom ljetnje turističke sezone.
- 8) Otvaranje državnog skloništa za djecu žrtve trgovine ljudima 2024. godine.
- 9) Formirana je baza podataka dostupnih certifikovanih prevodilaca za različite jezike.
- 10) Ministarstvo pravde je obezbijedilo listu advokata obučenih za pružanje pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima.
- 11) Ministarstvo unutrašnjih poslova je uspješno realizovalo akciju „Prosjak“.
- 12) Kapaciteti pravosuđa i njihova proaktivnost povećani su kroz kontinuiranu implementaciju aktivnosti upoznavanja i senzibilizacije s različitim aspektima fenomena trgovine ljudima.
- 13) Izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika Crne Gore iz 2023. dodata je otmica kao jedan od načina izvršenja krivičnog djela iz člana 444 („Trgovina ljudima“), propisan je još jedan teži oblik predmetnog krivičnog djela, koji će postojati ako je nastupila teška tjelesna povreda djeteta, dodata je odredba o nekažnjavanju lica za osnovni oblik predmetnog krivičnog djela, ako je kao direktna žrtva bilo prinuđeno na učešće u kriminalnim djelatnostima iz stava jedan navedenog člana, te je uvedeno novo krivično djelo „Prodaja djece“.
- 14) Izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore (još uvijek u formi nacрта) regulisano je osnivanje službi za podršku žrtvama, kao i pravo na informisanje žrtava trgovine ljudima.
- 16) Usvojene su Regionalne standardne operativne procedure za vođenje istraga u slučajevima trgovine ljudima.
- 17) Ministarstvo unutrašnjih poslova je formiralo Koordinaciono tijelo za praćenje sprovođenja Strategije.
- 18) Revidiran je Sporazum o međusobnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima između 13 potpisnika- državnih institucija, javnih ustanova, organizacija kao i četiri nevladine organizacije.

19) Ojačani su kapaciteti zaposlenih u sektoru u turizmu u vezi sa zaštitom djece od seksualnog iskorišćavanja u industriji putovanja i turizma.

20) Ministarstvo unutrašnjih poslova i Slovenija potpisali su Protokol o bilateralnoj saradnji u borbi protiv trgovine ljudima i zlostavljanja djece.

Organizovane su brojne obuke i radionice u okviru aktivnosti Strategije 2019–2024. i značajno su unaprijedile kapacitete stručnjaka iz svih institucija odgovornih za prevenciju i zaštitu žrtava, uključujući i onlajn sferu, kao i za gonjenje počinitelja, među kojima su: socijalni radnici, inspektori rada, zdravstveni radnici, stručnjaci na lokalnom nivou, policijski službenici, pravosuđe i tužilaštvo. Istraživanje sprovedeno među obučanim stručnjacima pokazalo je da je 83% učesnika unaprijedilo svoje znanje o identifikaciji žrtava trgovine ljudima, dok je 71% steklo alate za efikasniji rad u oblasti trgovine ljudima.

Kampanje za podizanje svijesti javnosti o fenomenu trgovine ljudima, zajedno sa aktivnostima izgradnje kapaciteta stručnjaka i nevladinog sektora, doprinijele su povećanju vidljivosti nacionalne SOS linije za trgovinu ljudima. Broj poziva ka SOS liniji porastao je za 392% do 2024. godine, u poređenju sa prethodnim strateškim ciklusom (početna vrijednost ukupnog broja poziva na početku ovog ciklusa iznosila je 2.815, dok je na kraju ciklusa ukupan broj poziva iznosio 11.040). Unapređenje kapaciteta stručnjaka koji se ne bave krivičnim gonjenjem trgovine ljudima doprinijelo je povećanju broja preliminarnih identifikacija i upućivanja žrtava trgovine ljudima za 120% do 2024. godine, u odnosu na osnovne vrijednosti.

Aktivnosti sprovedene radi povećanja zaštite žrtava trgovine ljudima i licenciranja pružalaca usluga dovele su do sljedećeg: šest pružalaca usluga dobilo je licence za pružanje SOS telefonskih usluga, šest pružalaca usluga dobilo je licence za pružanje smještaja u skloništima u trajanju do jedne godine, jedan pružalac usluga licenciran je za pružanje smještaja u skloništu u trajanju do sedam dana. Dva skloništa koja imaju licencu za pružanje smještaja su skloništa za žrtve trgovine ljudima, za djecu i za žene žrtve seksualne eksploatacije. Pružaoci usluga socijalne i dječije zaštite licencirani su za obavljanje ove djelatnosti u 100% slučajeva.

Tim za formalnu identifikaciju, koji je formiran 2019. godine u okviru aktivnosti iz Strategije 2019–2024., sprovodi postupak formalne identifikacije u skladu sa Nacionalnim planom za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima koji je usvojila Vlada. Do sada je identifikovano 119 žrtava trgovine ljudima. Jačanje kapaciteta stručnjaka za krivične istrage doprinijelo je povećanju broja istraga slučajeva trgovine ljudima za 40% u odnosu na prethodni strateški ciklus.

U periodu 2019–2024. godine, zahvaljujući pojačanom nadzoru objekata od bezbjednosnog interesa i lica povezanih sa seksualnom eksploatacijom, kao i proaktivnom pristupu Uprave policije kroz akciju „Prosjak“, došlo je do značajnog povećanja broja krivičnih prijava za djelo trgovine ljudima: ukupno 56 krivičnih prijava protiv 78 lica, što predstavlja povećanje od 833% u poređenju sa periodom 2012–2019. godine. Unapređenje kapaciteta pravosuđa pokazalo je pozitivne efekte – Više državno tužilaštvo u Podgorici pokrenulo je finansijske istrage u pet predmeta protiv 11 lica, dok je Specijalno državno tužilaštvo pokrenulo jednu finansijsku istragu protiv šest lica u jednom predmetu.

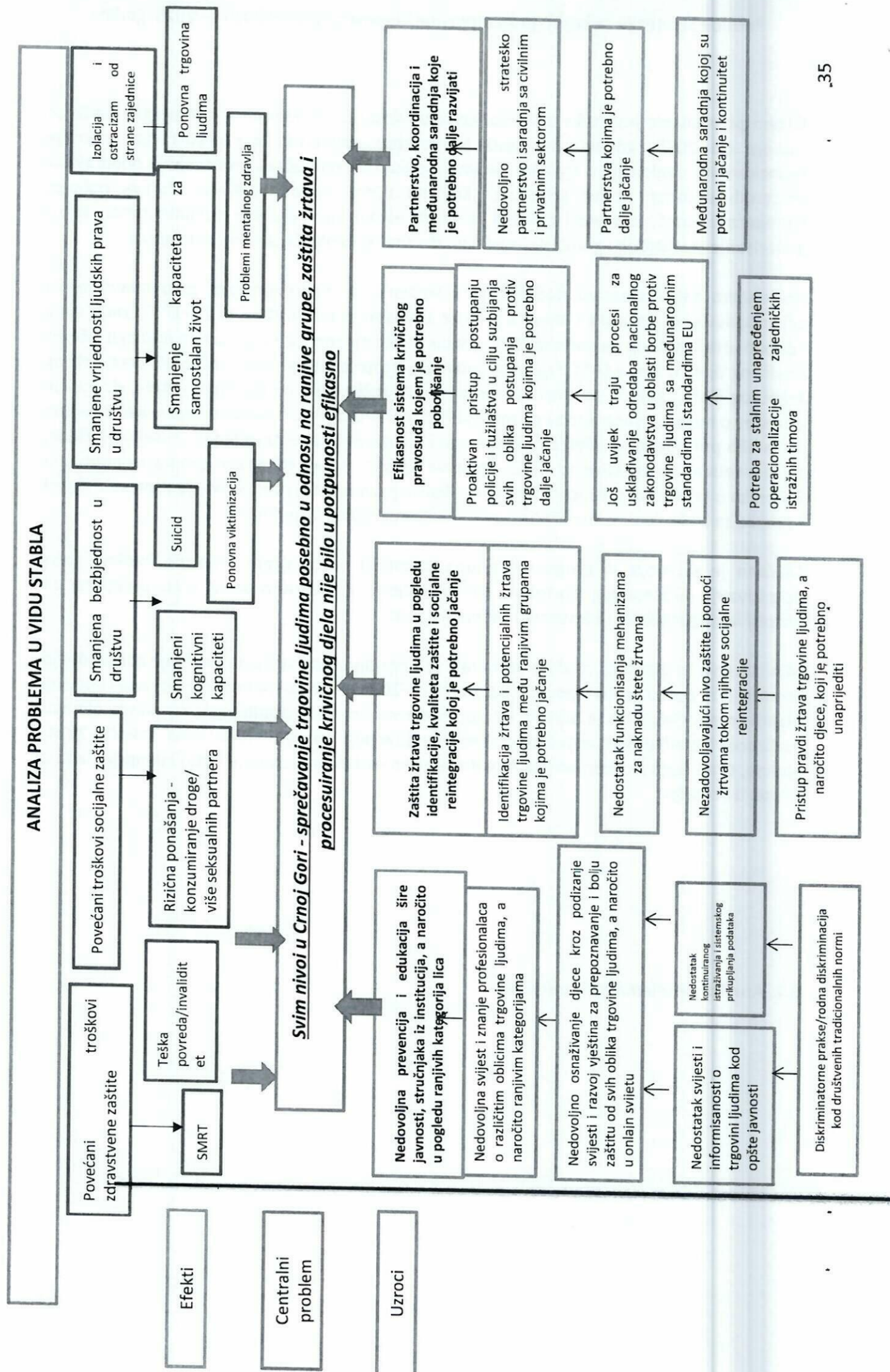
Sistem prikupljanja podataka unaprijeđen je u skladu sa standardima iz Strategije održivog razvoja do 2030. godine. Razvijena je desktop aplikacija koja predstavlja centralni repozitorijum evidencija o trgovini ljudima. Aplikacija omogućava preuzimanje podataka iz eksternih sistema, poput aplikacije „Krivično djelo“, kojom upravlja Uprava policije. Omogućava unos, izmjenu i pregled različitih evidencija i prateće dokumentacije, kao i generisanje statističkih i grafičkih izvještaja, što značajno olakšava svakodnevni rad.

Nacionalno zakonodavstvo dodatno je usklađeno sa međunarodnim zakonodavstvom i zakonodavstvom Evropske unije. Na primjer, u skladu sa EU Direktivom 2011/36, izmjenama i dopunama Krivičnog zakonika iz 2023. godine dodata je otmica kao jedan od načina izvršenja krivičnog djela iz člana 444 („Trgovina ljudima“), propisan je još jedan teži oblik predmetnog krivičnog djela, koji će postojati ako je nastupila teška tjelesna povreda djeteta, dodata je odredba o nekažnjavanju lica za osnovni oblik predmetnog krivičnog djela, ako je kao direktna žrtva bilo prinuđeno na učešće u kriminalnim djelatnostima iz stava jedan navedenog člana, te je uvedeno novo krivično djelo „Prodaja djece“. Pored toga, izmjenama i dopunama Zakonika o krivičnom postupku Crne Gore (koji je još u nacrtu) predviđeno je osnivanje službi podrške za žrtve, kao i pravo na informisanje žrtava trgovine ljudima.

Ojačana je saradnja sa drugim državama u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, kroz potpisivanje bilateralnog protokola sa Slovenijom, a trenutno su u toku pregovori za potpisivanje protokola sa Bosnom i Hercegovinom.

Ministarstvo unutrašnjih poslova formiralo je Koordinaciono tijelo za praćenje sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019–2024. Usvojeni su Poslovnik o radu i godišnji planovi rada. Ovo tijelo je održalo 22 sjednice, izradilo pet akcionih planova, pratilo njihovu realizaciju i izradilo četiri izvještaja o sprovođenju mjera koje je usvojila Vlada. Takođe, 2024. godine, Crna Gora je uklonjena sa liste država pod nadzorom („watch“ lista) i unaprijeđena u Grupu II zemalja.

6.2. Analiza problema u vidu stabla

❖ Identifikacija i razrada centralnog problema

Iako je značajan napredak postignut implementacijom prethodne Strategije za borbu protiv trgovine ljudima, Crna Gora i dalje ostaje zemlja porijekla, odredišta i tranzita za žrtve trgovine ljudima.¹⁰⁶

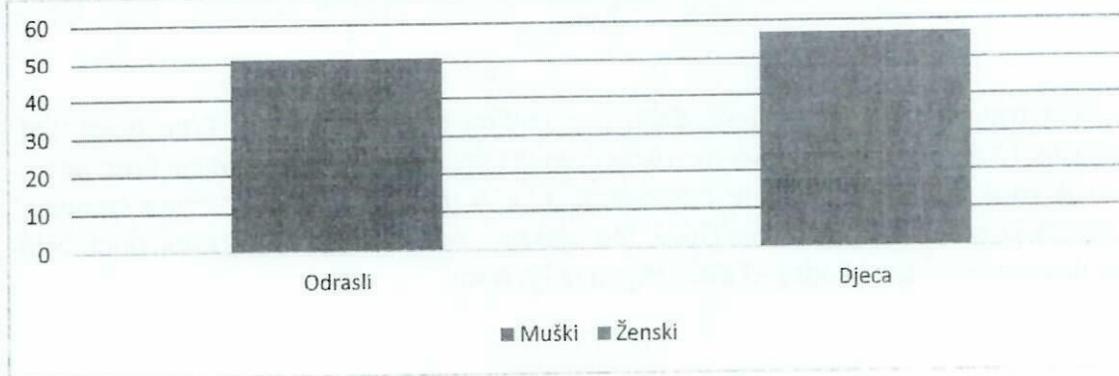
U posljednje vrijeme, zabilježen je porast unutrašnje trgovine ljudima. Pored toga, određeni oblici trgovine postaju sve prisutniji, poput trgovine radi radne eksploatacije, prisilnog prosjačenja, prisilnih brakova i seksualne eksploatacije na internetu, uz dalji razvoj metoda regrutovanja žrtava putem interneta. Zatim, većina identifikovanih žrtava bila su djeca, što ukazuje da prevencija trgovine ljudima, na svim nivoima u Crnoj Gori, a naročito u odnosu na ranjive grupe ljudi, kao i zaštita žrtava i procesuiranje ovog krivičnog djela nijesu u potpunosti djelotvorni i potrebna su poboljšanja u tom dijelu.

Trgovci ljudima, koji su pretežno muškarci i članovi organizovanih kriminalnih grupa koje djeluju na Zapadnom Balkanu, eksploatišu domaće i strane žrtve u Crnoj Gori.¹⁰⁷ Žrtve seksualne eksploatacije i prisilnih dječijih brakova identifikovane u Crnoj Gori su prvenstveno žene i djevojčice iz Crne Gore, susjednih balkanskih zemalja, te u manjoj mjeri iz drugih zemalja Istočne Evrope.¹⁰⁸ Posebno zabrinjava podatak da eksploatacija djece dostiže ogromne razmjere kada je riječ o prinudnom prosjačenju i dječijim brakovima, a naročito kod pripadnika romske, aškalijske i egipćanske populacije. Tako su, prema izvještajima, romske djevojčice iz Crne Gore prodavane za brakove i prisilno uključivane u kućno ropstvo unutar romskih zajednica u Crnoj Gori, a u manjoj mjeri i u Albaniji, Njemačkoj i na Kosovu.¹⁰⁹

Još jedan oblik trgovine ljudima koji bilježi porast u Crnoj Gori je radna eksploatacija. Trgovci su eksploatisali migrante iz Turske u građevinskom sektoru, dok su radnici migranti iz susjednih zemalja takođe izloženi riziku od prinudnog rada, naročito tokom ljetnje turističke sezone.

U periodu od 2020 do 2024. godine u Crnoj Gori je identifikovano 119 žrtava trgovine ljudima, od kojih su 52 procenta bila djeca, a 48 procenata odrasle osobe. Većinu žrtava činile su žene, sa 58 procenata, pri čemu su među djecom žrtvama djevojčice činile 69 procenata.

Grafikon 1. Žrtve trgovine ljudima u Crnoj Gori 2020-2024 prema polu i starosti

Prema obliku trgovine ljudima, preovlađujući oblik trgovine u odrasloj populaciji bila je radna eksploatacija sa 81 odsto, a zatim seksualna eksploatacija sa 16 odsto. Pretežni oblici trgovine

¹⁰⁶TIP izvještaji za Crnu Gori State Departmenta SAD za period 2021-2024.

¹⁰⁷TIP izvještaji za Crnu Gori State Departmenta SAD za period 2021-2024.

¹⁰⁸ Ibid.

¹⁰⁹ UNICEF, Dječiji brakovi.

ljudima u populaciji djece bili su prisilno prosjačenje sa 59 procenata, zatim prisilni brak sa 33 procenata i seksualna eksploatacija sa 5 procenata. Ovi brojevi pokazuju da je prosjačenje djece kao oblik eksploatacije dostiglo zabrinjavajuće razmjere u Crnoj Gori. Situacija u romskoj i egipćanskoj zajednici, koji su socijalno i ekonomski u nepovoljnom položaju, identifikovana je kao jedan od faktora koji doprinosi sveprisutnijem prisilnom prosjačenju djece.¹¹⁰ Nadalje, gore predstavljeni brojevi takođe pokazuju da su dječiji brakovi još uvijek realnost u Crnoj Gori. Prema istraživanju koje je sproveo NVO Centar za romske inicijative 72,4 odsto romskih djevojčica u Crnoj Gori stupa u običajni brak prije navršenih 18 godina života (između 12-17 godina), od kojih 60 odsto ne bira partnera, već ga bira porodica.¹¹¹

Slično tome, istraživanja javnog mnjenja u Crnoj Gori govore u prilog ovim nalazima. Istraživanje koje je sprovedla nevladina organizacija Defendologija pokazalo je da više od 90 procenata ispitanika vjeruje da je dječije prosjačenje najzastupljeniji oblik trgovine ljudima u Crnoj Gori, pri čemu 62,0 procenata smatra da je prosjačenje veoma rasprostranjeno, a dodatnih 30,6 procenata smatra da je donekle prisutno.¹¹² Pored toga, 37,2 odsto ispitanika smatra da je radna eksploatacija veoma zastupljena, dok svaki peti ispitanik tvrdi to isto za seksualnu eksploataciju, svaki sedmi u vezi sa ugovorenim dječijim brakovima i svaki deseti kada je riječ o prodaji organa.¹¹³

Grafikon br. 2. Žrtve trgovine ljudima u Crnoj Gori 2020-2024 prema obliku trgovine ljudima i uzrastu

Većina žrtava trgovine ljudima u posljednjih pet godina bili su državljani Crne Gore. Od identifikovanih žrtava trgovine ljudima među djecom, 81 procenat bili su državljani Crne Gore, što pokazuje visok stepen unutrašnje trgovine, dok se 4 procenata odraslih žrtava trgovine ljudima odnosilo na državljane Crne Gore, što ukazuje na to da je u odrasloj populaciji međunarodna trgovina preovlađujući oblik trgovine ljudima.

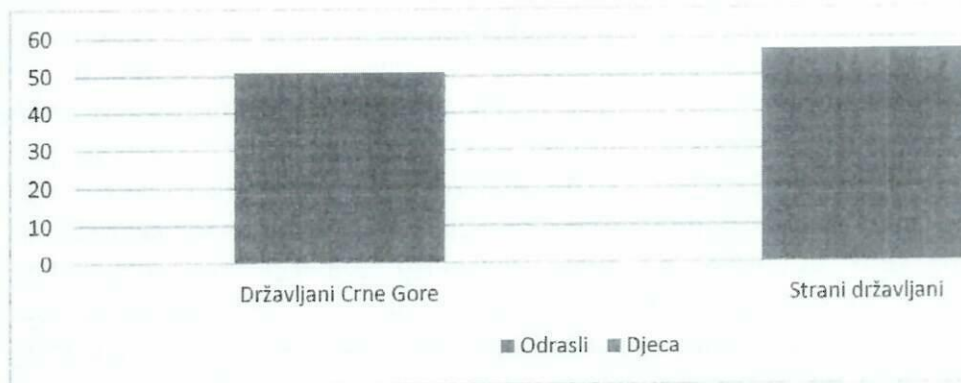
Grafikon br. 3. Žrtve trgovine ljudima prema nacionalnosti i starosti

¹¹⁰MOR Brza procjena prosjačenja djece u Crnoj Gori, 2021.

¹¹¹Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu, Analiza uspostavljanja usluge za romsku i egipćansku djecu u Crnoj Gori, 2020.

¹¹²Percepcija trgovine ljudima u Crnoj Gori, rezultati kvantitativnog istraživanja, NVO Defendologija, 2021.

¹¹³ Ibid.

Iako zvanični podaci o korišćenju onlajn metoda za regrutovanje odraslih žrtava trgovine ljudima nedostaju, postoje ograničeni podaci o nasilju nad djecom na internetu u Crnoj Gori. Istraživanje koje su 2017. godine sprovedi UNICEF u saradnji sa vladom Ujedinjenog Kraljevstva,¹¹⁴ fokusirajući se naročito na onlajn iskustva djece, pokazalo je da je 38 odsto djece uzrasta od 9 do 17 godina iz 1002 crnogorska domaćinstva doživjelo najmanje jednu uznemirujuću situaciju na internetu u protekloj godini, gledajući slike sa seksualnim sadržajem ili primanjem poruka i predloga seksualnog karaktera.

❖ *Analiza uzroka koji doprinose centralnom problemu*

1. Nedovoljna prevencija i edukacija šire javnosti, profesionalaca iz institucija, naročito u odnosu na ranjive kategorije ljudi

- Nedovoljna svijest šire populacije o trgovini ljudima, u kombinaciji sa društvenim normama, diskriminacijom i nedostatkom efikasnoq smanjenja potražnje

Društvene norme prema rodno zasnovanom nasilju, kako je navedeno u GREVIO izvještaju o Crnoj Gori iz 2018. godine, utiču na percepciju javnosti o nasilju nad ženama i djevojčicama, koja je oblikovana patrijarhalnim stavovima i stereotipima o ulogama, odgovornostima i očekivanom ponašanju žena i muškaraca u društvu i porodici, posebno u ugroženim grupama stanovništva.¹¹⁵ Zaključna zapažanja Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW) o Crnoj Gori¹¹⁶ takođe navode da su patrijarhalni stavovi i povezane rodne uloge i stereotipi duboko ukorijenjeni u crnogorskom društvu, što rezultira kulturom rodne neravnoteže i rodno zasnovanog nasilja. Dječiji brak kao oblik trgovine ljudima i trgovine ljudima radi seksualne eksploatacije jedan je od izraza ove rodne neravnopravnosti i oblik rodno zasnovanog nasilja, duboko ukorenjenih patrijarhalnih normi.¹¹⁷ Iako je dosta toga urađeno u prošlosti da se suzbije diskriminacija na osnovu društvenih normi i određenih stavova, oni i dalje predstavljaju faktor nastanka trgovine ljudima.

Osim toga, svijest šire javnosti o trgovini ljudima još uvijek nije na adekvatnom nivou, kako je zabilježeno u istraživanju koje je sprovedla nevladina organizacija Defendologija.¹¹⁸ Istraživanje je pokazalo da 23,3 odsto ispitanika iz šire javnosti smatra da je njihovo znanje o trgovini

¹¹⁴Više informacija dostupno na: <https://www.unicef.org/montenegro/media/3061/file/MNE-media-MNEpublication52.pdf>

¹¹⁵Savjet Evrope, Izvještaj o Crnoj Gori grupe GREVIO za 2024.

¹¹⁶Zaključna zapažanja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore* CEDAW/C/CG/CO/3, 2024.

¹¹⁷Izvještaj o dječijim brakovima: <https://www.girlsnotbrides.org/about-child-marriage/why-child-marriage-happens/>

¹¹⁸Percepcija trgovine ljudima u Crnoj Gori, rezultati kvantitativnog istraživanja, NVO Defendologija, 2021.

ljudima na nezadovoljavajućem nivou;¹¹⁹ 10,2 odsto ispitanika prepoznaje da se Crna Gora u velikoj mjeri suočava sa problemom trgovine ljudima, 37,8 odsto ispitanika navodi da je trgovina ljudima u maloj mjeri prisutna u Crnoj Gori, dok 17,9 odsto ispitanika ne zna da li trgovina ljudima uopšte postoji u Crnoj Gori.¹²⁰ Zanimljivo je da je na pitanje u kojoj mjeri je trgovina ljudima rasprostranjena u Crnoj Gori, 27,5 odsto ispitanika odgovorilo da ne zna, 23 odsto njih odgovorilo je da je malo rasprostranjeno, dok je 36 odsto smatralo da trgovina ljudima postoji u Crnoj Gori, ali u srednjem obimu. U odnosu na dječije prosjačenje, 54,5 procenata ispitanika označilo je prosjačenje kao oblik trgovine ljudima, 12,8 procenata njih ne zna da li je prosjačenje oblik trgovine ljudima, dok je 23 procenata njih istaklo da je prosjačenje oblik trgovine ljudima samo ako su djeca uključena, ne prepoznajući da prisilno prosjačenje odraslih takođe može biti oblik trgovine ljudima.¹²¹ Drugo istraživanje o svijesti javnosti koje su sprovedli Centar kreativnih vještina i NVO Šansa 2022. godine, pokazalo je da je 80 odsto ispitanika čulo za trgovinu ljudima, dok 19 odsto nikada nije čulo za taj fenomen.¹²² Takođe, 19 procenata ispitanika smatra da trgovina ljudima ne postoji u Crnoj Gori, 25 procenata ne zna da li postoji ili ne, a samo 37,2 procenata misli da je radna eksploatacija prisutna u Crnoj Gori. Ovi rezultati pokazuju da značajan dio populacije nije upoznat sa trgovinom ljudima, iako prepoznaju dječije prosjačenje i dječije brakove kao dominantan oblik trgovine ljudima, ali ne smatraju da je i radna eksploatacija jedan od oblika trgovine ljudima. Ovaj trend nedovoljne svijesti o fenomenu trgovine ljudima primijećen je i među djecom. Rezultati istraživanja koje je sproveo Zavod za obrazovanje i vaspitanje među djecom osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta pokazali su da 62 odsto anketirane djece smatra da je trgovina ljudima u Crnoj Gori prisutna samo u malom broju, a 11 procenata da uopšte nije prisutna.¹²³

Pored toga, neadekvatni su nivo svijesti i znanja novinara o pravilnom izvještavanju o slučajevima trgovine ljudima, te oni doprinose nedovoljnoj prevenciji trgovine ljudima. Istraživanje koje je sprovedla NVO Defendologija pokazalo je da se vrlo mali broj (6,5 odsto) ispitanika u potpunosti slaže sa konstatacijom da se izvještavanje crnogorskih medija o problemu trgovine ljudima sprovodi objektivno. Pored toga,¹²⁴ kako je konstatovao Komitet CEDAW-a u zaključnim zapažanjima o Crnoj Gori, članci i slike u medijima i dalje odražavaju rodne stereotipe i patrijarhalne stavove prema rodnim ulogama u društvu i novinari ne pokazuju dovoljnu osjetljivost prema pitanjima rodne ravnopravnosti.¹²⁵

Drugi prepoznati problem je niska javna svijest o naporima Vlade Crne Gore u borbi protiv trgovine ljudima, što je primijećeno u TIP Izvještaju¹²⁶ 2024: "TIP kancelarija je objavila ograničene informacije o naporima Vlade u borbi protiv trgovine ljudima", što je potvrđeno i pomenutim istraživanjem javnog mnjenja, koje je pokazalo da 45 procenata ispitanika misli da Vlada ništa ne preduzima u borbi protiv trgovine ljudima.¹²⁷

Strategija EU za borbu protiv trgovine ljudima 2021-2025. ističe značaj suzbijanja potražnje kao dijela preventivnih mjera.¹²⁸ Izvještaj TIP-a za 2024. godinu i CEDAW Komitet u svojim

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Istraživanje javnog mnjenja u vezi sa trgovinom ljudima, Centar za kreativne vještine, MUP i NVO Šansa, 2022.

¹²² Ibid.

¹²³ Zavod za obrazovanje, Trgovina ljudima/djecom, percepcija učenika, 2019.

¹²⁴ Percepcija trgovine ljudima u Crnoj Gori, rezultati kvantitativnog istraživanja, NVO Defendologija, 2021.

¹²⁵ Zaključna zapažanja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore* CEDAW/C/CG/CO/3, 2024.

¹²⁶ TIP izvještaj za Crnu Gori State Departmenta SAD 2024.

¹²⁷ Istraživanje javnog mnjenja u vezi sa trgovinom ljudima, Centar za kreativne vještine, MUP i NVO Šansa, 2022.

¹²⁸ Strategija EU u borbi protiv trgovine ljudima, 2021-2025.

- Zaključnim zapažanjima o Crnoj Gori iz 2024. godine,¹²⁹ navode da Vlada nije uložila napore da smanji potražnju za komercijalnim seksualnim radnjama i da potražnja za eksploatacijom žrtava trgovine ljudima zahtijeva hitnu pažnju. Izvještaj o evaluaciji prethodnog strateškog ciklusa je, slično, utvrdio da u proteklih pet godina nisu zabilježeni mjerljivi rezultati u suzbijanju potražnje za bilo kojim oblikom trgovine ljudima.¹³⁰

- Znanje i kapaciteti profesionalaca i odjeljenja treba dalje jačati, u pogledu prevencije, preliminarne identifikacije i upućivanja žrtava trgovine ljudima, a naročito u odnosu na ranjive kategorije lica i u vezi sa rastućim trendovima trgovine ljudima.

Izvještaj ekspertske misije TAIEX-a o sistemu zaštite žrtava trgovine ljudima 2024. godine konstatuje da je jedan od izazova u prevenciji trgovine ljudima nedostatak svijesti i znanja u vezi sa trgovinom ljudima među profesionalcima u redovima vlade koji su odgovorni za sprovođenje zakona.¹³¹ Komitet za prava osoba sa invaliditetom, u svojim Zaključnim zapažanjima o Crnoj Gori u kontekstu seksualne eksploatacije, sa zabrinutošću konstatuje da je rasprostranjeno nasilje nad osobama sa invaliditetom, a naročito prema ženama i djeci sa invaliditetom i da su efikasne mjere za sprečavanje nasilja, uključujući seksualno nasilje, otežane uslijed ograničenja u znanju profesionalaca.¹³²

Iako je znanje profesionalaca značajno povećano kroz sprovedene aktivnosti iz prethodnog strateškog ciklusa, još uvijek postoji prostor za dodatno usavršavanje, čak 30 odsto anketiranih profesionalaca koji su prošli obuke tokom prethodnog političkog ciklusa smatra da nisu stekli dovoljno znanja o trgovini ljudima. Na primjer, kapaciteti centara za socijalni rad za preliminarne identifikacije žrtava trgovine ljudima nijesu na zadovoljavajućem nivou.¹³³ Preliminarna identifikacija žrtava trgovine ljudima od strane praktičara koji nisu iz pravosuđa je skoro nepostojeća, na primjer, podnijete su samo dvije prijave o potencijalnim žrtvama trgovine ljudima od strane profesionalaca iz redova pravosuđa koji se ne bave krivičnim, prema Timu za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima tokom prethodnog strateškog ciklusa, a prosjačenje djece se u većini slučajeva tretira kao prekršaj, a ne kao krivično djelo.¹³⁴ Inspektori rada su preliminarne identifikovali samo jednu žrtvu radne eksploatacije što je rezultiralo sudskim postupkom (u poslednjih nekoliko godina došlo je do povećanja broja radnika migranata koji dolaze u Crnu Goru na sezonski rad, posebno u sektoru ugostiteljstva i građevinarstva)¹³⁵. Radna eksploatacija je takođe u porastu, pri čemu je 81 odsto odraslih žrtava bilo žrtvama radne eksploatacije. Pored toga, zbog nedostatka poznavanja, zakon o zabrani zapošljavanja mlađih od 15 godina se ne sprovodi efikasno, a rad koji djeca mlađa od 15 godina obavljaju kod kuće se ne prati¹³⁶.

U vezi sa tražiocima azila/izbjeglicama, posebno Ukrajincima u Crnoj Gori, izvještaj „Procjena opasnosti od teškog i organizovanog kriminala u Crnoj Gori prema SOCTA iz 2024. godine” navodi da je zabilježen značajan porast broja osoba među ukrajinskim izbjeglicama koje

¹²⁹TIP izvještaj za Crnu Goru State Departmenta SAD za 2024 i Zaključna zapažanja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore* CEDAW/C/MNE/CO/3, 2024.

¹³⁰Završni evaluacioni izvještaj o sprovođenju Nacionalne strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019-2024, uz podršku OEBS-a.

¹³¹Izvještaj ekspertske misije TAIEX-a o sistemu zaštite žrtava trgovine ljudima 2024.

¹³²Zaključna zapažanja o Crnoj Gori, CRPD/C/MNE/CO/1.

¹³³Izvještaj ekspertske misije TAIEX-a o sistemu zaštite žrtava trgovine ljudima 2024.

¹³⁴Izvještaj Specijalnog izvjestioca o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece, Mama Fatima Singhateh * A/HRC/49/51/Add.1.

¹³⁵ GRETA, Treći evaluacioni krug za Crnu Goru, 2021.

¹³⁶Evropska socijalna povelja (REVIDIRANA) Zaključci Evropskog komiteta za socijalna prava, 2023, CRNA GORA, SE.

pružaju seksualne usluge. Međutim, identifikacija je bila izazovna - do sada nijedna žrtva nije identifikovana.

Sa porastom online vrbovanja žrtava trgovine ljudima i povećanom upotrebom informaciono-komunikacionih tehnologija, posebno nakon pandemije COVID-19, uloga Grupe za suzbijanje krivičnih djela visokotehnološkog kriminala u okviru Uprave policije postala je od ključnog značaja. Međutim, ovoj Grupi su potrebna pohađanja specijalizovanih obuka i sticanje novih tehničkih vještina potrebnih za vođenje istraga u složenim slučajevima koji uključuju digitalne platforme, enkripciju i prekogranične sajber aktivnosti. Ono što takođe predstavlja izazov u rasvjetljavanju krivičnog djela trgovine ljudima kada je izvršenje povezano sa upotrebom informacionih tehnologija, jeste prikupljanje digitalnih dokaza koji su locirani ili smješteni u drugim jurisdikcijama. Specijalna izvišteljka UN-a za prodaju i seksualnu eksploataciju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal koji prikazuje seksualno zlostavljanje djece, navela je u svom izvještaju o Crnoj Gori: „Jedinica za suzbijanje visokotehnološkog kriminala je potkapacitirana, sa samo pet policijskih službenika koji pokrivaju sva visokotehnološka djela, uključujući online seksualno zlostavljanje i eksploataciju djece.”¹³⁷

- Nedovoljno osnaživanje djece kroz podizanje svijesti i razvoj vještina za prepoznavanje i bolju zaštitu od svih oblika trgovine ljudima, a naročito u onlajn svijetu

Istraživanje koje je sproveo Zavod za školstvo pokazalo je da čak 91 odsto djece uzrasta od 9 do 17 godina u osnovnim i srednjim školama u Crnoj Gori koristi internet, dok ga većina njih, 87 odsto, koristi svakodnevno.¹³⁸ Upotreba interneta raste s godinama, pa tako 97 odsto mladih uzrasta od 15 do 17 godina koristi internet svakodnevno, dok 71 odsto njih to čini nekoliko puta dnevno. Takođe, 10 od 100 učenika iskusilo je "situacije", uključujući ponude za posao, koje su bile čudne i izgledale nestvarno.¹³⁹

Izvještaj Specijalnog izvišteljca o prodaji i seksualnoj eksploataciji djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece u Crnoj Gori, navodi da djeca možda nijesu svjesna prirode krivičnih djela povezanih sa onlajn seksualnim zlostavljanjem djece ili možda nemaju hrabrosti da progovore kada se suoče sa problemom u internet sferi, što ukazuje na potrebu za kontinuiranom edukacijom u ovom pogledu. Ista studija pokazala je da 59,6 odsto učenika ne zna ništa o trgovini ljudima, a da samo 70 odsto njih može prepoznati jednu potencijalno opasnu situaciju na internetu od 10 ponuđenih.¹⁴⁰

Nažalost, samo 13,9 odsto učenika smatra da su profesori, nastavnici i škole vrijedan izvor informacija o trgovini ljudima, a samo 11 odsto smatra da u školama ima dovoljno predavanja organizovanih na ovu temu.¹⁴¹ Iako je u trgovini ljudima dio izbornog predmeta - Građansko obrazovanje gdje je kao posebna tema u osnovnom i srednjem obrazovanju, onlajn seksualna eksploatacija još nije dio nacionalnog obrazovnog programa, a nastavnici nijesu adekvatno

¹³⁷Izvještaj Specijalnog izvišteljca o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece, Mama Fatima Singhatheh * A/HRC/49/51/Add.1.

¹³⁸Zavod za obrazovanje, Trgovina ljudima/djecom, percepcija učenika, 2019.

¹³⁹Zavod za obrazovanje, Trgovina ljudima/djecom, percepcija učenika, 2019.

¹⁴⁰Izvještaj Specijalnog izvišteljca o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece, Mama Fatima Singhatheh * A/HRC/49/51/Add.1.

¹⁴¹Zavod za obrazovanje, Trgovina ljudima/djecom, percepcija učenika, 2019.

- obučeni da se bave sa svojim učenicima ovom temom. Što se tiče bezbjednosti na internetu, djeca nemaju pristup aplikacijama koje su edukativnog tipa i koje promovišu bezbjedno korišćenje interneta, poput aplikacije Net Friends čiji je cilj da nauči djecu uzrasta od 9 do 11 godina kako da bezbjedno koriste internet. Takođe, Crna Gora nema formalno uspostavljen odbor za Dan bezbjednijeg interneta (Safer Internet Day) niti određeni subjekat na nacionalnom nivou koji je zadužen za promociju tog dana.¹⁴²

Socioekonomske nejednakosti, siromaštvo i isključenost stvaraju nejednake mogućnosti i ograničavaju pristup socijalnim uslugama i obrazovanju za djecu u najmarginalizovanijim zajednicama, posebno za romsku i egipćansku djecu, ali i za decu iz migrantskih ili izbegličkih porodica, djecu bez pratnje ili razdvojenu djecu, kao i djecu sa invaliditetom, što ih čini još ranjivijima na trgovinu ljudima.¹⁴³ Specijalni izvestilac za prodaju i seksualnu eksploataciju djece, u vezi sa Crnom Gorom, ukazuje na problem što dječji brak nije uvijek tretiran kao krivično djelo, već se često prihvata kao dio tradicije ili običaja. Zbog toga zahtijeva podizanje svijesti na sistematičniji način, posebno među djecom, da je dječji brak krivično djelo.¹⁴⁴ TAIEX napominje da su romska djeca u visokom riziku da budu eksploatisana kroz prosjačenje, ali i kroz radnu i seksualnu eksploataciju, i ne dobijaju dovoljnu socijalnu podršku da ojačaju svoju otpornost na rizik od trgovine ljudima, niti da olakšaju njihovu socijalnu integraciju¹⁴⁵, dok su djeca s invaliditetom dugo bila na margini napora za borbu protiv trgovine ljudima. Iako Odjeljenje za borbu protiv trgovine ljudima svake godine objavljuje otvorene pozive za nevladine organizacije koje sprovode projekte za prevenciju trgovine ljudima, a koje poseban akcenat stavljaju na djecu, njihova uloga u programima osnaživanja koje vodi zajednica kako bi se pomoglo u rješavanju osnovnih uzroka trgovine djecom još uvijek nije dovoljno prepoznata u Crnoj Gori, a sistemska saradnja s lokalnim vlastima još uvijek nije razvijena. Dodatno, tek se sporadično sprovode sistemski programi osnaživanja koji su usmjereni na osnaživanje djece u pogledu prepoznavanja opasnosti od trgovine ljudima, a koji uključuju privatni sektor u saradnji s obrazovnim sektorom.

- Nedovoljno sistematizovano prikupljanje podataka i istraživanja

Rasčlanjeni podaci o svim oblicima trgovine ljudima uglavnom nedostaju u Crnoj Gori. To je posebno zabrinjavajuće kada je reč o djeci žrtvama trgovine ljudima.¹⁴⁶ Posebno kada je reč o djeci sa invaliditetom, za koju uopšte ne postoje podaci,¹⁴⁷ kao i o djeci izloženoj onlajn krivičnim djelima.¹⁴⁸

OEBS dalje napominje na završnoj konferenciji „Pažnja prema ljudskim pravima: Izgradnja etičkih lanaca snabdijevanja u borbi protiv trgovine ljudima radi radne eksploatacije“ da nedostaju detaljni i dostupni statistički podaci za praćenje kršenja ljudskih prava, uključujući broj žrtava, istraga i krivičnih gonjenja u vezi s radnom eksploatacijom i trgovinom ljudima, što

¹⁴² <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/safer-internet-day>

¹⁴³ GRETA, Treći krug evaluacije, Crna Gora, 2021.

¹⁴⁴ Izvještaj Specijalnog izjveštioca o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece, Mama Fatima Singhatteh * A/HRC/49/51/Add.1.

¹⁴⁵ Izvještaj ekspertske misije TAIEX-a o sistemu zaštite žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori 2024.

¹⁴⁶ Analiza zakonodavstva, politika i praksi za prevenciju i borbu protiv onlajn seksualne eksploatacije i zlostavljanja djece u Crnoj Gori, Projekat "Zaustavimo online seksualnu eksploataciju i zlostavljanje djece @Europe Plus", 2021.

¹⁴⁷ Zaključna zapažanja o Crnoj Gori, CRPD/C/MNE/CO/1.

¹⁴⁸ Izvještaj Specijalnog izjveštioca o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece, Mama Fatima Singhatteh * A/HRC/49/51/Add.1.

otežava odgovornost.¹⁴⁹ Kao dio projekta „Zajednička akcija Zapadnog Balkana protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima“ razvijeno je softversko rješenje – desktop aplikacija namijenjena kao centralizovani repozitorijum za evidenciju u vezi s trgovinom ljudima. Baza sada obuhvata podatke Uprave policije i Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima i u funkciji je. Međutim, trenutno ne postoji razmjena podataka o KD trgovini ljudima kojima raspolažu Vrhovno državno tužilaštvo i Vrhovni sud, zbog nepostojanja pravnog osnova. Plan je da se u narednom periodu potpiše memorandum/sporazum o saradnji sa Vrhovnim državnim tužilaštvom i Vrhovnim sudom na osnovu kojeg bi se stekao pravni osnov za razmjenu podataka o KD trgovini ljudima kojima oni raspolažu, jer su tokom izrade baze za to već stvoreni tehnički uslovi.

U konačnom, izostaju istraživanja o svim oblicima trgovine ljudima, a naročito u vezi sa ranjivim kategorijama ljudi i osnovnim uzrocima, što značajno otežava kreiranje politika i zakonskih rješenja koja treba da budu zasnovana na podacima iz istraživanja. Nepostojanje Nacionalnog izvjestioca koji bi između ostalog bio zadužen za analizu istraživanja i praćenje dodatno komplikuje situaciju. Kapacitet 2 Modela nacionalnog odgovora WePROTECT naglašava da su istraživanja, analize i monitoring od ključnog značaja za efikasan odgovor na OCSEA (onlajn seksualno iskorištavanje i zlostavljanje djece).¹⁵⁰ U kreiranju politika, institucije se primarno oslanjaju na izvještaje međunarodnih institucija i organa za monitoring prema konvencijama čija je Crna Gora potpisnica.

2. Zaštita žrtava trgovine ljudima u pogledu identifikacije, kvaliteta zaštite i socijalne reintegracije koje je potrebno dodatno osnažiti

- *Identifikacija žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima među ranjivim kategorijama ljudi koje je potrebno dodatno osnažiti*

Tokom prethodnih pet godina, Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima koji za definisanje načina i postupka priznavanja statusa žrtve trgovine ljudima primjenjuje Nacionalni plan za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, identifikovao je 119 žrtava. Prema ovom planu, formalna identifikacija žrtava trgovine ljudskim bićima je odvojena od pokretanja krivičnog postupka i sprovodi je pomenuti multidisciplinarni tim. Međutim, Tim se suočio s tehničkim izazovima, poput nedostatka adekvatnih resursa za rad, što je ometalo pravovremenu reakciju na terenu.¹⁵¹ Ovi problemi, uz jačanje njihovih kapaciteta, zahtijevaju hitno rješavanje.¹⁵²

Identifikacija djece žrtava trgovine ljudima nije u potpunosti efikasna. U GRETA izvještaju o Crnoj Gori iz 2022. godine se ističe da su potrebna dalja unapređenja u naporima za identifikaciju djece žrtava trgovine ljudima i obezbjeđivanje adekvatne naknadne pomoći.¹⁵³ Pored toga, identifikacija žrtava radne eksploatacije takođe nije na zadovoljavajućem nivou jer je inspekcijski nadzor pretežno usmjeren na suzbijanje nezakonitog rada i neregistrovanog rada u sivoj ekonomiji. Iako se sprovode zajedničke inspekcije sa policijom i Poreskom upravom, još uvijek nisu sprovedene zajedničke inspekcije sa specijalizovanom policijskom

¹⁴⁹ OEBS, Dubinska analiza ljudskih prava: Izgradnja etičkih lanaca snabdijevanja za borbu protiv trgovine ljudima u pogledu eksploatacije radne snage, završna konferencija 2024.

¹⁵⁰ Analiza zakonodavstva, politika i praksi za prevenciju i borbu protiv onlajn seksualne eksploatacije i zlostavljanja djece u Crnoj Gori, Projekat "Zaustavimo onlajn seksualnu eksploataciju i zlostavljanje djece @Europe Plus", 2021.

¹⁵¹ GRETA, Treći krug evaluacije, Crna Gora, 2021.

¹⁵² Izvještaj ekspertske misije TAIEX-a o sistemu zaštite žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori 2024

¹⁵³ GRETA, Treći krug evaluacije, Crna Gora, 2021.

jedinicom za borbu protiv trgovine ljudima.¹⁵⁴ Identifikacija žrtava onlajn seksualne eksploatacije takođe je neadekvatna, s obzirom na to da Zaštitnik ljudskih prava i sloboda ukazuje da pravosudni profesionalci, posebno policijski službenici, imaju poteškoća u prepoznavanju onlajn nasilja i eksploatacije djece.¹⁵⁵ U tom dijelu je neophodno jačati ulogu Grupe za suzbijanje krivičnih djela visokotehnološkog kriminala za sprovođenje tehničke analize CSAM materijala kako bi se identifikovale i locirale žrtve prikazane u sadržaju. CSAM se šalje Interpolu, čiji službenici provjeravaju ICSE bazu podataka za prethodno poznati materijal i sprovode druge analize u ime Crne Gore, što oduzima vrijeme.¹⁵⁶ Pored toga, identifikacija među neregularnim migrantima, tražiocima azila i ukrajinskom izbjegličkom populacijom takođe nije bila posebno efikasna, s obzirom na to da u ovoj grupi osoba nije identifikovana nijedna žrtva.¹⁵⁷

Pored izazova sa kojima se suočavaju stručnjaci identifikovani u prethodnom odjeljku, drugi razlozi za nisku formalnu identifikaciju žrtava su česta promjena u strukturi stručnjaka unutar institucija i česte preraspodjele, kao i nedostatak informisanosti o postojanju Nacionalnog plana za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, a posebno sa Standardnim operativnim procedurama (SOP) za postupanje sa djecom odvojenom od roditelja i djecom bez pratnje. Pored toga, GRETA napominje da i ove SOP zahtijevaju reviziju jer nisu ažurirane i ne odražavaju najnoviji razvoj međunarodnih standarda.¹⁵⁸

- Nefunkcionisanje mehanizama za naknadu štete žrtvama

Član 15(3) Konvencije o borbi protiv trgovine ljudima utvrđuje pravo žrtava na naknadu štete. Iako je Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja usvojen 1. jula 2015. godine, predviđeno je da stupi na snagu tek nakon pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Uprkos visokom prioritetu koji se naknadi štete za žrtve trgovine ljudima pridaje u međunarodnim izvještajima, poput GRETA-inog i izvještaja Stejt departmenta, koji su dali brojne preporuke, do sada nijedna žrtva trgovine ljudima nije dobila naknadu štete u krivičnim ili građanskim postupcima. Problem, između ostalog, leži u izbjegavanju krivičnih sudova da dosuđuju naknadu štete u okviru krivičnog postupka, uz obrazloženje da bi to produžilo trajanje postupka, zatim u nepostojanju fonda za žrtve, kao i u nedostatku proaktivnosti pravnih zastupnika žrtava imenovanih na osnovu Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći.

- Nezadovoljavajući nivo zaštite i pomoći žrtvama tokom njihove socijalne reintegracije

TAIEX takođe ističe niz izazova u vezi sa pružanjem usluga žrtvama trgovine ljudima u Crnoj Gori.¹⁵⁹ Postojeći pružaoci usluga za žrtve trgovine ljudima i druge oblike rodno zasnovanog nasilja, koji su licencirani, nadzirani i djelimično finansijski podržani od strane države, suočavaju se s nedostatkom adekvatnih resursa za obezbjeđivanje kvalitetne podrške žrtvama. Uslovi za dobijanje sredstava su brojni i strogi. Na primjer, nevladine organizacije koje apliciraju za upravljanje skloništem za žrtve trgovine ljudima moraju već imati uspostavljeno sklonište kako bi mogle dobiti finansijska sredstva, a licenca se izdaje samo na

¹⁵⁴ GRETA, Treći evaluacioni izvještaj za Crnu Goru, 2021.

¹⁵⁵ Izvještaj ombudsmana za 2022. godinu.

¹⁵⁶ Analiza zakonodavstva, politika i praksi za prevenciju i borbu protiv onlajn seksualne eksploatacije i zlostavljanja djece u Crnoj Gori, Projekat "Zaustavimo online seksualnu eksploataciju i zlostavljanje djece @Europe Plus", 2021.

¹⁵⁷ GRETA, Treći krug evaluacije, Crna Gora, 2021.

¹⁵⁸ GRETA, Treći krug evaluacije, Crna Gora, 2021.

¹⁵⁹ Izvještaj ekspertske misije TAIEX-a o sistemu zaštite žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori 2024

- Neuhranjenost i ozbiljni stomatološki problemi. Ovo je naročito izraženo kod djece žrtava trgovine koja često pate od usporenog rasta i imaju loše formirane ili pokvarene zube.
- Infektivne bolesti kao što je tuberkuloza.
- Neotkrivene ili neliječene bolesti, kao što su dijabetes ili kancer.
- Modrice, ožiljci i drugi tragovi fizičkog zlostavljanja i mučenja. Žrtve seksualne industrije često dobijaju udarce po djelovima tijela tako da se ne ošteti njihov spoljašnji izgled, kao što su donji dio leđa.

Izolacija i ostracizam¹⁹¹

Preživjeli-žrtve trgovine ljudima često bivaju izolovani od svojih prijatelja, porodice i drugih društvenih krugova. Do toga može doći uslijed efekata psihološke traume, koja se odražava u ličnim osjećanjima krivice i stida. U svakom slučaju, žrtve mogu postati izolovane, povučene i izgubiti kontakt sa većinom ljudi. Neke osobe koje se vrte kući ili pobjegnu iz situacije trgovine ljudima mogu čak biti isključene iz društvenih grupa zbog stigme sa kojom se suočavaju; porodica i prijatelji ih mogu izbjegavati, dok se žrtve osjećaju nevoljeno i nepoželjno. Nažalost, zbog ovakve izolacije, oni mogu biti ranjivi na ponovnu trgovinu ljudima ili ih izolacija može navesti da se vrte nasilnom načinu života.

Nedostatak vještina za samostalan život¹⁹²

Preživjeli iz trgovine ljudima nemaju napredno obrazovanje i resurse potrebne za samostalan život. U nekim okolnostima ne razumiju zakone u zemlji u kojoj imaju prebivalište ili ne govore jezik te zemlje. Možda su bili žrtve trgovine ljudima u ranom uzrastu i nijesu mogli da pohađaju školu ili da idu na fakultet, tako da preživjeli mogu postati zavisni od socijalnog sistema.

Bezbjedonosni, društveni i ekonomski uticaj¹⁹³

Trgovina ljudima ne pogađa samo žrtve—ona ima i domino efekat na cijelo društvo. Pokreće organizovani kriminal i ilegalne ekonomije, destabilizujući zajednice i podrivajući zakone.¹⁹⁴ Postoji rastuća povezanost između trgovine ljudima i organizovanog kriminala, jer čak i u slučajevima kada kriminalne grupe nisu direktno odgovorne za trgovinu ljudima, one često obezbjeđuju sigurnost ili zaštitu za te operacije. Uključivanje "mafije" drastično povećava rizike i izazove za one koji se bore protiv trgovine ljudima, kao i troškove za društvo koji nastaju dopuštanjem da se praksa nastavi.¹⁹⁵ Stoga, zajednice snose teret povećane stope kriminala, opterećenih socijalnih usluga i ugrožene javne sigurnosti. Štaviše, ekonomija može da pretrpi jer se legitimnim preduzećima onemogućava konkurencija zbog onih koji eksploatišu trgovane osobe, koje su prisiljene da rade u ilegalnim ili eksploatatorskim uslovima za malu ili nikakvu nadoknadu. Dok nemoralni poslodavci i kriminalci ostvaruju ogromne profite od ilegalne

¹⁹¹ Funkcionalna izolacija: Razumijevanje izolacije kod preživjelih žrtava trgovine ljudima Elizabeth Hagan, Chitra Raghavan, Kendra Doychak PMID: 31777323 DOI: 10.1177/1079063219889059, takođe videti City University of New York (CUNY), CUNY Academic Works, Funkcionalna izolacija: Razumijevanje izolacije kod preživjelih žrtava trgovine ljudima. PSYCHOSOCIAL NOTEBOOK, VOL. 4, FEBRUAR 2004. MOM Psihosocijalna podrška kategorijama žrtava trgovine ljudima u tranzitnim situacijama.

¹⁹² Surtees, R., M. Meshi, S. Tanellari, A. Lila i O. Hinaj (2022) Faze oporavka i reintegracije žrtava trgovine ljudima. Vodič za reintegraciju za praktičare. Tirana: Drugačiji i jednaki i Vašington, D.C.: Institut NEXUS takođe vidi Crveni krst, <https://redcross.eu/projects/a-new-start-in-life-for-survivors-of-human-trafficking>, takođe vidi REHABILITACIJU ŽRTAVA TRGOVINE LJUDIMA U GRUPNIM STAMBENIM OBJEKTIMA U STRANIM ZEMLJAMA, Studija sprovedena u skladu sa Zakonom o zaštiti žrtava trgovine ljudima, 2005. Pogledajte tematsku istraživačku seriju baze podataka MOM-a o trgovini ljudima Uzroci i posljedice ponovne trgovine: Dokazi iz baze podataka o trgovini ljudima IOM-a, Alison Jobec, Izvještaj pripremljen za Međunarodnu organizaciju za migracije, 2010.

¹⁹³ Trgovina ljudima i njen uticaj na ljudski život, društvo i pravo, Capstone papers Glowacki, Peter 2021. KANCELARIJA UJEDINJENIH NACIJA ZA DROGE I KRIMINAL, Beč, Uvod u trgovinu ljudima: ranjivost, uticaj i djelovanje, 2028.

¹⁹⁴ <https://www.dhs.gov/hsi/investigate/human-trafficking>

¹⁹⁵ TRGOVINA LJUDIMA: IMPLIKACIJE ZA OEBS, 1993.

eksploatacije prisilnog rada, preduzeća i poslodavci koji poštuju zakon su u nepovoljnijem položaju jer prisilni rad stvara okruženje nepravedne konkurencije i ugrožava reputaciju čitavih industrija i sektora. Vlade i društva, takođe trpe jer profiti koje donosi prisilni rad zaobilaze nacionalne sisteme naplate poreza, a troškovi koji nastaju u vezi sa slučajevima prisilnog rada su značajni.¹⁹⁶

Štaviše, nasilje prema djeci, uključujući trgovinu ljudima, ima socio-ekonomski efekat. Korelacija između izostanka iz škole i iskustva nasilja djelimično objašnjava zašto djeca sa nasilničkom pozadinom obično imaju lošije akademske rezultate. Ovo, zauzvrat, ograničava stepen u kojem djeca žrtve mogu doprinositi svom društvu, čime se negativno utiče na prosperitet i rast čitavih zajednica. Na globalnom nivou, ekonomski uticaj fizičkog, psihološkog i seksualnog nasilja prema djeci se procjenjuje na gubitke od 7 triliona dolara godišnje, što je gotovo nezamisliva cifra.

Potkopavanje ljudskih prava i vrijednosti¹⁹⁷

Prisustvo trgovine ljudima potkopava posvećenost nacije ljudskim pravima i ravnopravnosti. Ona dovodi u pitanje temeljne vrijednosti slobode, dostojanstva i pravičnosti koje društvo nastoji da očuva. Eksploatacija ranjivih lica ne samo da krši njihova osnovna prava, već i narušava povjerenje u društvene institucije i smanjuje moralnu osnovu društva.

¹⁹⁶ Ibid.

¹⁹⁷ UN informativni list o ljudskim pravima i trgovini ljudima br. 36, 2014.

- **Preporuke**

Sljedeće preporuke predstavljaju sublimaciju preporuka relevantnih međunarodnih tijela sadržanih u njihovim izvještajima o Crnoj Gori i analize situacije u vidu stabla. Preporuke služe kao potpora operativnom cilju u osmišljavanju aktivnosti za ovaj strateški ciklus.¹⁹⁸

U odnosu na **Prevenciju**:

RE 1: Podizati svijest o različitim oblicima trgovine ljudima među širom javnošću, uz informisanje o korijenima trgovine, naročito sa ciljem informisanja ranjivih populacija (izbjeglice, migranti, djeca, osobe sa invaliditetom, žene, pripadnici etničkih grupa i manjina).

RE 2: Jačati napore u podizanju svijesti o rizicima seksualnog zlostavljanja i seksualne eksploatacije, uključujući djecu na internetu, posebno u osnovnom i srednjem obrazovanju, s fokusom na učenike, kurikulume i nastavno osoblje.

RE 3: Podizati svijest među preduzećima o tome kako njihove poslovne aktivnosti mogu spriječiti eksploataciju i zlostavljanje.

PR 4: Podizati svijest o smanjenju potražnje za kupovinom seksualnih usluga žrtava trgovine ljudima i informisati javnost da je korišćenje usluga od osoba kojima se trguje krivično djelo.

PR 5: Ojačati kapacitete Grupe za suzbijanje krivičnih dela visokotehnološkog kriminala, obučiti više stručnjaka u ovoj oblasti i formirati specijalno odjeljenje za djecu.

PR 6: Svi profesionalci, bilo da imaju direktan kontakt s potencijalnim žrtvama trgovine ljudima ili ne (npr. policija, inspekcija rada, državni tužioci, zdravstveni i obrazovni radnici i socijalni radnici), treba da posjeduju dovoljno znanja o trgovini ljudima kako bi osigurali zaštitu i prevenciju eksploatacije, zlostavljanja i nasilja nad ranjivim žrtvama. Ovo uključuje sposobnost za efikasnu preliminarnu identifikaciju i prijavljivanje. Stoga, obuka o trgovini ljudima treba da bude sastavni element redovnih nastavnih planova i programa za sve profesionalce.

PR 7: Podizati svijest medijskih profesionalaca o etičkom izvještavanju osetljivom na žrtve, kao i o rodno osjetljivom izvještavanju, kako bi se povećala njihova uloga u sprečavanju trgovine ljudima.

PR 8: Crnogorske vlasti treba da nastave da ulažu u socijalne, ekonomske i druge mjere za kategorije ljudi ranjivih na trgovinu ljudima, uključujući rad na terenu u romskoj i egipćanskoj zajednici.

¹⁹⁸DIREKTIVA (EU) 2024/1712 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA od 13. juna 2024. godine kojim se zamjenjuju Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava, GRETA, Izvještaj o evaluaciji Crna Gora, treći krug, Pristup pravdi i efikasnim pravnim lijekovima za žrtve trgovine ljudima, 2021, OEBS Dubinska analiza ljudskih prava: Izgradnja etičkih lanaca snabdijevanja za borbu protiv trgovine ljudima u pogledu eksploatacije radne snage, završna konferencija 2024, IOM, Analiza kapaciteta lokalnog odgovora na trgovinu ljudima u Crnoj Gori, 2024, Projekat seksualnog iskorišćavanja i zlostavljanja djece @Europe Plus, 2021, Evropska socijalna povelja (REVIDIRANA) Zaključci Evropskog komiteta za socijalna prava 2023 CRNA GORA, VE, Izvještaj ekspertske misije TAIEX o zaštiti žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori 2024, Izvještaj US Department TIP 2024, Zaključna zapažanja o trećem periodičnom izvještaju Crne Gore* CEDAW/C/MNE/CO/3, 2024, Zaključna zapažanja o Crnoj Gori, CRPD/C/MNE/CO/1, Izvještaj specijalnog izvjestioca o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece, Mama Fatima Singhatteh* A/HRC/49/51/Add.1.

Dodatne napore treba usmjeriti na promociju rodne ravnopravnosti, borbu protiv nasilja nad djecom i dječijih/prisilnih brakova, kao i na podršku specifičnim politikama za osnaživanje ranjivih kategorija žrtava, kao sredstvu borbe protiv osnovnih uzroka trgovine ljudima, a naročito u ranjivim zajednicama, kao što su romska i egipćanska.

PR 9: Vlada treba da prikupi i raščlani podatke o trgovini ljudima, uključujući podatke o ranjivim kategorijama žrtava, na osnovu indikatora, i uspostavi jedinstveni registar na nacionalnom nivou koji će biti dostupan relevantnim akterima, kako bi se tim putem oblikovale politike za prevenciju rizika od eksploatacije kroz trgovinu ljudima.

PR 10: Sprovesti sveobuhvatno istraživanje i mapiranje različitih oblika prodaje, seksualne i radne eksploatacije djece i odraslih, identifikovati osnovne uzroke i faktore rizika, te kako oni utiču na ranjive kategorije, i usvojiti ciljane mjere kako bi se doprlo do onih kojima je to potrebno, a naročito do pripadnika marginalizovanih zajednica.

PR 11: Sprovesti sveobuhvatno mapiranje rizika u sektorima, preduzećima, područjima (dijelovi grada/zemlje), online prostoru za različite oblike eksploatacije kako bi se omogućile informisane akcije.

PR 12: Sprovesti studiju procjene usklađenosti zakonodavstva Crne Gore sa EU direktivama koja će pružiti vrijedne informacije za strukturisanje aktivnosti u narednom strateškom periodu.

U odnosu na Zaštitu

PR 1: Ojačati Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima i formirati još 2 specijalizovana tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima:

- Uspostaviti radne procedure i kanale komunikacije sa centralnim timom za formalnu identifikaciju. Ojačati kapacitete Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima kako bi se unaprijedile njegove terenske operacije, mobilnost i inicijalno upućivanja žrtava.

PR 2: Izmijeniti procedure licenciranja kako bi se uklonio zahtjev da nevladine organizacije koje pružaju usluge žrtvama posjeduju nekretnine koje koriste u svom radu, te uključiti mehanizme za povlačenje ili suspendovanje licenci radi istraživanja vjerodostojnih izvještaja o nepravilnostima.

PR 3: Poboljšati korišćenje SOP-a za identifikaciju žrtava trgovine ljudima i SOP-a za identifikaciju i zaštitu maloljetnih migranata bez pratnje i izbjeglica, žrtava trgovine ljudima, kroz obuku svih relevantnih profesionalaca o njihovoj primjeni, uključujući osoblje koje radi u objektima za tražioce azila i pritvorene migrante.

PR 4: Redovno uključivati organizacionu jedinicu Uprave policije za borbu protiv trgovine ljudima u zajedničke inspekcije sa nadležnim organom za inspekciju rada.

PR 5: Dosljedno sprovoditi stroge regulative i nadzor nad kompanijama za zapošljavanje, uključujući ukidanje naknada za zapošljavanje koje se naplaćuju migrantima, i krivično goniti pružaoce zaposlenja koji vrše prevare.

PR 6: Povećati kapacitete službenika za sprovođenje zakona, socijalnih radnika, nevladinih organizacija i drugih relevantnih aktera kako bi usvojili proaktivniji pristup i intenzivirali aktivnosti na identifikaciji žrtava trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, dječijih brakova, prisilnog prosjačenja, kao i radne eksploatacije;

PR 7: Unaprijediti koordinaciju između postupka traženja azila i sistema za pomoć žrtvama trgovine ljudima, kako bi se osiguralo da lica identifikovana tokom postupka traženja azila kao ranjiva i izložena riziku od trgovine ljudima, imaju pristup i statusu izbjeglice i pomoći/zaštiti na isti način kao kao žrtve trgovine ljudima;

PR 8: Povećati broj prevodilaca i uključiti prevodioce za one jezike koji trenutno nijesu pokriveni, te obezbijediti dodatne obuke o etičkom prevođenju kako bi se unaprijedila proaktivna identifikacija.

PR 9: Osigurati da prikupljanje dokaza o šteti koju je žrtva pretrpjela, uključujući finansijsku korist od eksploatacije žrtava ili gubitke koje je pretrpjela, bude dio krivičnih istraga u cilju podrške zahtjevima za naknadu štete na sudu;

PR 10: U potpunosti primjenjivati zakonodavstvo o privremenom i trajnom oduzimanju imovinske koristi stečene kriminalnim aktivnostima kako bi se osigurala naknada štete žrtvama trgovine ljudima i obezbijedilo da se imovina oduzeta u krivičnim postupcima što prije vrati žrtvi.

PR 11: Povećati kapacitete advokata, tužilaca i sudija za problematiku naknade štete kako bi se ohrabрили da primjenjuju sve zakonske mogućnosti za odobravanje zahtjeva žrtava trgovine ljudima za naknadu štete, a naročito u okviru krivičnih postupaka.

PR 12: Osigurati sistemsku obuku i specijalizaciju za vođenje postupaka prilagođenih djeci za službenike za sprovođenje zakona, sudije i tužioce koji dolaze u kontakt sa djecom žrtvama seksualnog nasilja i zlostavljanja, kao i za službenike koji prvi put zasnivaju radni odnos u policiji, kandidate za sudije i tužioce kako bi odmah po stupanju na funkciju bili obučeni za pravilno postupanje;

- Osigurati dostupnost i adekvatnu upotrebu prostorija za ispitivanje prilagođenih djeci i podsticati koordinaciju između odjeljenja za zaštitu djece, istražitelja, sudija i tužilaca u skladu s Opštim komentarom br. 24 (2019) Komiteta za prava djeteta o pravima djece u pravosudnom sistemu za djecu.

PR 13: Povećati kapacitete profesionalaca koji rade u Skloništu za djecu žrtve trgovine ljudima i osigurati holistički i multidisciplinarni pristup za brigu, rehabilitaciju i reintegraciju djece žrtava, te razmotriti premještanje Skloništa radi stvaranja sigurnijeg okruženja za djecu.

PR 14: Sprovesti procjenu i inicirati iznalaženje adekvatnog prostora za uspostavljanje usluge prihvatilišta-skloništa za muškarce, žrtve trgovine ljudima.

PR 15: Osigurati besplatnu pravnu pomoć za svu djecu žrtve svih oblika trgovine ljudima u svim slučajevima, a ne od slučaja do slučaja.

PR 16: Odmah odrediti advokata čim se pojave osnovani razlozi da se smatra da je lice žrtva trgovine ljudima, prije nego što dotično lice odluči da li želi da sarađuje sa nadležnim organima i/ili da da zvaničnu izjavu.

PR 17: Obezbijediti obaveznu obuku i specijalizaciju advokata, uz osiguranje etičke usklađenosti, kako bi pružili pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima, posebno djeci.

U odnosu na krivično gonjenje

PR 1: Izmijeniti krivično zakonodavstvo kako bi bilo usklađeno sa međunarodnim ugovorima kojima je Crna Gora pristupila.

- Kriminalizovati svaku seksualnu aktivnost odrasle osobe sa maloljetnim licem;
- Uključiti da je grooming (priprema djeteta za seksualno iskorištavanje) krivično djelo koje štiti svu djecu mlađu od 18 godina;

PR 2: Izmijeniti Zakonik o krivičnom postupku kako bi se obezbijedila mogućnost nalažanja mjera tajnog nadzora, uključujući prikrivene radnje, u slučajevima koji se odnose na OCSEA/CSEA (onlajn seksualno iskorištavanje djece/seksualno iskorištavanje djece), kao hitna mjera.

PR 3: Osigurati da pravni okvir Crne Gore bude spreman za adresiranje zahtjeva EU zakona o dužnoj pažnji, koji će od preduzeća zahtijevati transparentnost u lancima snabdijevanja i osiguranje da oni budu bez kršenja ljudskih prava, uključujući eksploataciju.

PR 4: Kritički proučiti/analizirati odredbe krivičnog zakonodavstva vezane za trgovinu ljudima i povezane zločine kako bi se razumjele pravne manjkavosti koje omogućavaju odlaganje i otežano blagovremeno odlučivanje u slučajevima trgovine ljudima. Ovo bi moglo biti implementirano u saradnji sa Ministarstvom pravde, Pravnim fakultetom i akademskom zajednicom.

PR 5: Sprovoditi redovne obuke o trgovini ljudima i nijansama krivičnih elemenata ovog zločina za sve profesionalce u oblasti krivičnog gonjenja i pravosudnog sistema.

PR 6: Osigurati da se slučajevi u vezi sa trgovinom ljudima proaktivno i promptno istražuju, bez obzira na to da li je prijava o prijavljenom zločinu podnijeta ili ne, koristeći sve moguće dokaze, kao što su dokazi prikupljeni specijalnim istražnim tehnikama, finansijski dokazi, dokumenti i digitalni dokazi, kako bi se smanjila zavisnost od iskaza žrtava ili svjedoka.

PR 7: Osigurati razmatranje dodjele specijalizovanih finansijskih istražitelja za svaki slučaj trgovine ljudima.

PR 8: Uspostaviti formalne partnerske sporazume između javnih i privatnih subjekata kako bi se povećala razmjena taktičkih i tipoloških informacija.

PR 9: Uskladiti borbu protiv trgovine ljudima i strategiju za prevenciju i suzbijanje terorizma, pranja novca i finansiranja terorizma sa nacionalnim akcijskim planovima za unapređenje saradnje između agencija; razviti aktivnosti koje ciljaju trgovinu ljudima kroz procjene rizika i praćenje novčanih tokova; sprovesti međusektorske obuke i aktivnosti za jačanje kapaciteta.

PR 10: Razviti tipološki dokument koji uključuje specifične indikatore finansijskih crvenih zastava povezane sa trgovinom ljudima – poznat kao operativno upozorenje – koji će biti dostavljen svim pružateljima finansijskih usluga.

PR 11: Jačati napore u istraživanju, procesuiranju i osiguravanju osuda u slučajevima trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije, uz angažovanje inspektora rada i inspektora za poreze.

PR 12: Poboljšati procesuiranje slučajeva trgovine ljudima u svrhu dječijih, ranih i prisilnih brakova.

PR 13: Senzibilizovati tužioce i sudije o pravima žrtava trgovine ljudima i podsticati razvoj specijalizacije među tužiocima i sudijama koji se bave slučajevima trgovine ljudima.

PR 14: Obučiti sudije o presudama Evropskog suda za ljudska prava i povećati njihove kapacitete za korišćenje presuda ovog suda u vezi sa trgovinom ljudima.

PR 15: Promovisati specijalizaciju i obuku sudija za rad na slučajevima trgovine ljudima.

PR 16: Pozitivni rezultati koje postigne Operativni tim za borbu protiv trgovine ljudima i nedozvoljenog prelaza državne granice i krijumčarenja ljudi trebaju biti ojačani osiguravanjem adekvatnog i održivog finansiranja rada tima i njegovom formalizacijom.

U odnosu na partnerstva i saradnje

PR 1: Uspostaviti Nacionalnog izvjestioca za trgovinu ljudima

PR 2: Ojačati praćenje sprovođenja Sporazuma o međusobnoj saradnji u borbi protiv trgovine ljudima, potpisanog između državnih institucija i nevladinih organizacija, fokusirajući se na njegovu mobilnost, terenske operacije i praćenje žrtava od identifikacije do potpune reintegracije.

PR 3: Osigurati godišnju evaluaciju rada i obezbijediti obuku kako bi se osigurala efikasna zaštita žrtava.

PR 4: Unaprijediti kapacitete Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima kroz obuku za njegove članove i profesionalizaciju njegovog rada.

PR 5 : Revidirati Protokol o saradnji sa Unijom poslodavaca.

Re 6: Formirati timove za implementaciju sa obje strane. Definirati zajedničke aktivnosti, najmanje uključujući obuku za poslodavce o postojanju Protokola.

Re 7: Potpisati Kodeks ponašanja sa privatnim sektorom u vezi sa uvođenjem i primjenom procedura za smanjenje slučajeva eksploatacije u lancima snabdijevanja. Razviti procedure za upućivanje žrtava trgovine ljudima.

Re 8: Kompanije bi trebale revidirati svoje strategije angažovanja zainteresovanih strana kako bi osigurale smisleno uključivanje pogođenih strana.

Re 9: Kompanije bi trebale imati lako dostupne mehanizme za podnošenje pritužbi.

Re 10: Unutrašnje politike kompanija trebale bi biti razvijene i sprovedene kako bi se spriječila kršenja ljudskih prava, uključujući redovne procjene rizika, praćenje lanaca snabdijevanja, obuku zaposlenih i mehanizme za prijavu kršenja. Ove politike trebaju biti u skladu sa međunarodnim standardima.

Re 11: Nastaviti sa naporima u jačanju međunarodne saradnje i umrežavanja. Pozitivna upotreba i koristi od korišćenja Eurojust-a trebaju biti uključene u obuku policijskih službenika, tužilaca i sudija.

6.3. Teorija promjene

Teorija promjene temelji se na prethodno postignutim rezultatima Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2019–2024. i analize problema u vidu stabla koja je sprovedena za potrebe ovog dokumenta.

Teorija promjene prikazuje sažet pregled dokaza o tome kako spriječiti i odgovoriti na trgovinu ljudima, s posebnim naglaskom na ranjive kategorije. Opisuje identifikovane problematične oblasti i način na koji one doprinose definisanju operativnih i strateških ciljeva.

Istovremeno, teorija promjene identifikuje i pretpostavke relevantne za sprovođenje Strategije, kao i faktore koji omogućavaju njenu implementaciju.

Vizija: Pravedno, humano, rodno osjetljivo i osnaženo društvo koje štiti ljude od svih oblika trgovine ljudima

retpostavke
politička volja za
rješavanje problema
govine ljudima

retpostavke
una saradnja na
entralnom
skalnom nivou
olja uključenih
ainteresovanih
trana za unapređenje
rava žrtava trgovine
udima

romljena društvenih
avova donosi laca
druka smanjuje
igmatizaciju žrtava
ostupnost
uždetskih izdvajanja
u prevenciju i borbu
rtiv trgovine
idima

retpostavke
svještenost
interesovanih strana i
anatora da budu
ljučeni u prevenciju i
rbu protiv trgovine
idima
olja relevantnih
interesovanih strana
i usklade
konodavstvo sa
edunarodnim
andardima, da
boljšaju
sttucionalne
pacitate
ultisektorski rad
i
ordinaciju

UTICAJ: Sva lica, a naročito djeca, u većoj mjeri su oslobođena od svih oblika trgovine ljudima, a oni koji su iskusili trgovinu ljudima imaju bolji pristup pravdi, zaštiti, njezi i podršci.

ISHOD: Do 2028. godine, unaprijeđena prevencija, a sva lica, a naročito ranjive kategorije, osnažena su da žive slobodno, bez trgovine ljudima.

ISHOD 2: Do 2028. godine, unaprijeđena zaštita i identifikacija žrtava trgovine ljudima.

ISHOD 3: Do 2028. godine, unaprijeđen sistem pravosudnog gonjenja krivičnog djela trgovine ljudima.

ISHOD 4: Do 2028. godine, unaprijeđena partnerstva, međunarodna saradnja i koordinacija u borbi protiv trgovine ljudima.

Rezultat 1: Adresirani osnovni uzroci - stereotipi, patrijarhalne norme, rodna diskriminacija i potražnja za trgovinom ljudima kroz podizanje svijesti šire javnosti; povećani kapaciteti i znanja svih profesionalaca koji dolaze u direktni kontakt i mogu doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima o upućivanju tokom preliminarne identifikacije i neposrednoj zaštiti žrtava trgovine ljudima posebno ranjivih kategorija žrtava; povećano osnaživanje ranjivih kategorija za trgovinu ljudima u vezi sa svim oblicima trgovine ljudima na internetu, posebno za djecu i poboljšano sistematsko prikupljanje podataka i razmjena informacija o trgovini ljudima i sprovođenje istraživanja kako bi se omogućio razvoj politike zasnovane na informacijama

Rezultat 2: Poboljšana identifikacija žrtava trgovine ljudima među ranjivim kategorijama, što doprinosi njihovom očebljeđivanju potrebne zaštite, s naglaskom na ranjive kategorije žrtava. Uspostavljanje i operacionalizacija funkcionisanja mehanizama za naknadu štete žrtvama Povećan nivo zaštite i pomoći žrtvama tokom njihove socijalne reintegracije sa akcentom na ranjive kategorije žrtava Poboljšan pristup pravdi žrtvama trgovine ljudima, posebno djecom, primjenom pristupa koji je prilagođen djeci

Rezultat 3 : Osiguran proaktivni pristup akcijama policije i tužilaštva u cilju suzbijanja svih oblika radnji protiv trgovine ljudima, uključujući finansijske istrage, naročito u odnosu na najzastupljenije identifikovane oblike. Nastavak i unapređenje procesa usklađivanja odredbi nacionalnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv trgovine ljudima sa međunarodnim i EU standardima. Osigurano kontinuirano unapređenje operativnosti i postizanja boljih rezultata zajedničkih istražnih timova.

Rezultat 4: Ojačana saradnja i koordinacija relevantnih institucija i organizacija odgovornih za borbu protiv trgovine ljudima. Dalji strateški partnerstvo i saradnja sa civilnim i privatnim sektorom s ciljem rješavanja problema trgovine ljudima, posebno sa ranjivim kategorijama lica.

Ojačana međunarodna saradnja i učenje iz najboljih praksi drugih zemalja, posebno zemalja EU i zemalja iz regiona.

Elementi podrške: Ljudski kapaciteti; Finansijski resursi; Rukovodstvo i upravljanje; Partnerstvo; Upravljanje podacima; SISTEMI ZA ZAŠTITU DJECE KOJI SU INFORMISANI O RIZICIMA I VEĆI STEPEN SVIJEŠTI O NASILJU KAO PROBLEMU JAVNOG ZDRAVLJA/LJUDSKIH PRAVA; SOCIJALNE NORME koje pružaju snažniju podršku za rodnu ravnopravnost i slobodu od nasilja i diskriminacije.

Nedovoljna svijest šire populacije, uz društvene norme, diskriminaciju i nedostatak efikasnog smanjenja potražnje. Znanje profesionalaca koje je potrebno dalje osnažiti, u prevenciji, preliminarnoj identifikaciji i upućivanju žrtava trgovine ljudima. Nedovoljno osnaživanje dece kroz podizanje svijesti i razvoj vještina Nedovoljno sistematizovano prikupljanje podataka i istraživanja

Nedovoljna identifikacija žrtava i potencijalnih žrtava trgovine ljudima među ranjivim kategorijama Nedostatak funkcionisanja mehanizama za naknadu štete žrtvama Nezadovoljavajući nivo zaštite i pomoći žrtvama tokom njihove socijalne reintegracije Nedostatak pristupa pravdi žrtvama, trgovine, ljudima, a naročito djeci

Nedostatak proaktivnog pristupa postupanju policije i tužilaštva u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima i dalje traju procesi usklađivanja odredbi nacionalnog zakonodavstva sa međunarodnim standardima i standardima EU Potreba za kontinuiranim unapređenjem operacionalizacije zajedničkih istražnih timova

Nedovoljno strateško partnerstvo i saradnja sa civilnim i privatnim sektorom Partnerstva koja je potrebno dodatno osnažiti Međunarodna saradnja kojoj su potrebni jačanje i kontinuitet

7. Strateški i operativni ciljevi Strategije

VIZIJA: Pravedno, humano, rodno osjetljivo i osnaženo društvo koje štiti ljude od svih oblika trgovine ljudima.

UTICAJ: Sva lica, a naročito djeca, imaju veću slobodu od svih oblika trgovine ljudima, a oni koji su iskusili trgovinu ljudima imaju bolji pristup pravdi, zaštiti, njezi i podršci.

Ova izjava o uticaju/cilju opisuje dva skupa promjena u vezi sa trgovinom ljudima. Prvi se fokusira na prevenciju – formulisanu u pozitivnom smislu kao veću slobodu od svih oblika trgovine ljudima. Drugi se fokusira na zaštitu, odgovor pravosudnog sistema i na partnerstva, što se prevodi u zaštitu žrtava i obnavljanje njihovog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja u slučaju kada dođe do trgovine ljudima. Ovako podijeljena struktura, u dva skupa, usklađena je sa Strategijom Evropske unije za borbu protiv trgovine ljudima.

Opšta struktura ishoda

Ova dva ishoda se prevode u **Strateške ciljeve Strategije**.

STRATEŠKI CILJEVI:

- 1. Do 2028. godine, unaprijeđena prevencija za sva lica, a naročito za pripadnike ranjivih kategorija, koji su osnaženi da žive slobodno, bez trgovine ljudima kroz podizanje svijesti, jačanje kapaciteta i uključivanje ranjivih kategorija u društvo*
- 2. Do 2028. godine, unaprijeđena identifikacija i zaštita žrtava trgovine ljudima kroz jačanje sistema za identifikaciju i sistema zaštite*
- 3. Do 2028. godine, unaprijeđen sistem pravosudnog gonjenja krivičnog djela trgovine ljudima kroz jačanje kapaciteta pravosudnih struktura i usaglašavanje zakonodavnog okvira sa međunarodnim standardima*
- 4. Do 2028. godine, unaprijeđena partnerstva, međunarodna saradnja i koordinacija u borbi protiv trgovine ljudima kroz jačanje proaktivnog pristupa koordinacije, razmjenu znanja i iskustva sa međunarodnim partnerima i zemljama iz regiona*

Ovi ciljevi će biti postignuti kroz četiri strateške oblasti koje će biti dalje razrađene na osnovu analize nedostataka i preporuka.

Strateška oblast 1: Prevencija trgovine ljudima

Strateška oblast 2: Zaštita žrtava trgovine ljudima

Strateška oblast 3: Krivično gonjenje i odgovor krivično-pravnog sistema

Strateška oblast 4: Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 1 usmjereni su na:

1.1. Podizanje nivoa svijesti šire javnosti o društvenim normama, diskriminaciji i potražnji koje podstiču pojavu trgovine ljudima.

1.2. Povećanje kapaciteta i znanja svih profesionalaca, koji direktno dolaze ili mogu doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima, u preliminarnoj identifikaciji, upućivanju i neposrednoj zaštiti žrtava trgovine ljudima, a naročito ranjivih kategorija.

1.3. Osnaživanje ranjivih kategorija na sve oblike trgovine ljudima, a naročito djece, uključujući online.

1.4. Poboljšano sistematsko prikupljanje podataka i razmjena informacija o trgovini ljudima i sprovođenje istraživanja kako bi se omogućilo kreiranje politika zasnovanih na podacima.

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 2 usmjereni su na:

2.1. Unapređenje identifikacije žrtava trgovine ljudima kako bi im se obezbijedila potrebna zaštita, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.

2.2. Poboljšanje operacionalizacije i funkcionisanja mehanizama za naknadu štete žrtvama.

2.3. Povećanje nivoa zaštite i pomoći žrtvama tokom njihove socijalne reintegracije, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.

2.4. Poboljšanje pristupa pravdi za žrtve trgovine ljudima, a naročito za djecu, primjenom pristupa prilagođenog djeci.

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 3 usmjereni su na:

3.1. Obezbeđivanje proaktivnog pristupa djelovanju policije, tužilaštva i sudova u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, uključujući i vođenje finansijskih istraga, a naročito u odnosu na najzastupljenije oblike trgovine.

3.2. Nastavak procesa usklađivanja odredaba nacionalnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv trgovine ljudima sa međunarodnim standardima i standardima Evropske unije.

3.3. Obezbeđivanje kontinuiranog unapređenja operacionalizacije i postizanja boljih rezultata zajedničkih istražnih timova.

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 4 usmjereni su na:

4.1. Jačanje saradnje i koordinacije relevantnih institucija i organizacija odgovornih za borbu protiv trgovine ljudima.

4.2. Dalje unapređenje strateškog partnerstva i saradnje sa civilnim i privatnim sektorom s ciljem prevencije i rješavanja problema trgovine ljudima, posebno ranjivih kategorija

4.3. Jačanje međunarodne saradnje i znanja iz najboljih praksi drugih zemalja, a naročito država članica Evropske unije i zemalja regiona.

8. Akcioni plan i budžet za 2025. godinu

Strateški cilj 1: Unaprijeđena prevencija i sva lica, a naročito ranjive kategorije osnažene su da žive slobodno, bez trgovine ljudima

Operativni cilj 1.1: Podizanje nivoa svijesti šire javnosti o društvenim normama, diskriminaciji i potražnji koje podstiču pojavu trgovine ljudima

Aktivnost	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
1.1.1. Podizanje svijesti šire populacije, s posebnim naglaskom na ranjive kategorije, kako bi mogli prepoznati trgovinu ljudima/trgovinu djecom, njene pojavne oblike, rizike i posljedice uz poseban fokus na prisilno prosjačenje	Pripremljena i sprovedena nacionalna kampanja za podizanje svijesti šire populacije uz poseban fokus na prisilno prosjačenje	MUP Resorna ministarstva	III kvartal	IV kvartal	4.000€	Finansiranje donatora EU4FAST
1.1.2. Izrada analize i priprema vodiča za etičko izvještavanje medija i medijskih poslenika u vezi s manifestacijama trgovine ljudima	Izrađena analiza i pripremljen vodič za etičko izvještavanje medija i medijskih poslenika o manifestacijama trgovine ljudima	MKM MUP	III kvartal	IV kvartal	15.000€	Finansiranje donatora Misija OEBS u Crnoj Gori
1.1.3. Organizovanje okruglih stolova u cilju obilježavanja 30. jula, Svjetskog dana borbe protiv trgovine ljudima	Organizovani okrugli stolovi Izdato saopštenje i izrađen set preporuka za dalje djelovanje	VDT MUP	III kvartal	IV kvartal	0€	
1.1.4. Organizovanje radionica u cilju obilježavanja 18. oktobra, Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima, za učenike osnovnih i srednjih škola na temu borba protiv trgovine ljudima	Organizovane radionice Broj obuhvaćenih škola	MPNI	IV kvartal	IV kvartal	0 €	
1.1.5. Kreiranje informativnog materijala o opasnostima od trgovine ljudima u sajber prostoru namijenjenog učenicima i roditeljima	Kreiran informativni materijal	MUP MPNI	III kvartal	IV kvartal	500€	Finansiranje donatora IOM
1.1.6. Pokretanje medijske kampanje za podizanje svijesti javnosti o različitim oblicima radne eksploatacije	Realizovana kampanja Domet i vidljivost kampanje (broj ljudi koji su vidjeli ili čuli kampanju,	MUP MRZS	III kvartal	IV kvartal	35.000€	Finansiranje donatora

broj pregleda, broj medijskih objava povezanih s kampanjom)					IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenjem zakona Američke ambasade (INL)
---	--	--	--	--	---

Operativni cilj 1.2: Povećanje kapaciteta i znanja svih profesionalaca, koji direktno dolaze ili mogu doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima, u preliminarnoj identifikaciji, upućivanju i neposrednoj zaštiti žrtava trgovine ljudima, a naročito ranjivih kategorija.

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj krivičnih prijava protiv korisnika usluga lica za koje zna da je prema njemu učinjeno krivično djelo trgovine ljudima		1	2	4	MUP	
2. Broj prijava od strane profesionalaca koji nijesu iz policije i oblasti krivičnog pravosuđa prema Timu za formalnu identifikaciju		0	5	10	Tim za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima	
Aktivnosti	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
1.2.1. Sprovođenje multisektorske specijalizovane obuke i radionice za profesionalce na lokalnom nivou (policija, socijalna zaštita, zdravstvene ustanove, lokalne samouprave, obrazovanje, ombudsman, centri za prihvatanje, agencije za zapošljavanje, NVO) u cilju podizanja svijesti o problemu trgovine ljudima, korišćenju indikatora za identifikaciju i	Kreiran i sproveden program obuke Broj polaznika obuke	MUP	III kvartal	IV kvartal	20.000 €	Finansiranje donatora IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokrovitelj

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2025 — 2028

inicijalno upućivanje žrtava, kao i o međusobnoj saradnji.						stvom Biroa za borbu protiv međunaro dne trgovine drogom i sprovođen je zakona Američke ambasade (INL)
1.2.2. Sprovođenje specijalizovane obuke i radionice za inspektore rada o korišćenju indikatora za identifikaciju i inicijalno upućivanje žrtava radne eksploatacije, kao i o međusobnoj saradnji sa organima sprovođenja zakona	Kreiran i sproveden program obuke Broj polaznika obuke	MRZS MUP	III kvartal	IV kvartal	10.000 €	Finansiranje donatora IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljs tvom Biroa za borbu protiv međunarod ne trgovine drogom i sprovođenj e zakona Američke ambasade (INL)
1.2.3. Sprovođenje obuka zdravstvenih radnika na temu uloge zdravstvenih radnika u borbi protiv trgovine ljudima	Sprovedena obuka Broj polaznika obuke	ULJR MZ MUP	III kvartal	IV kvartal	1.000 €	Nacionalni budžet
1.2.4. Sprovođenje specijalizovanih obuka nastavnog kadra u cilju prevencije trgovine djecom	Sprovedena obuka Broj polaznika obuke	MPNI Zavod za školstvo	III kvartal	IV kvartal	2. 000 €	Nacionalni budžet
1.2.5. Sprovođenje obuke za predstavnike Ministarstva vanjskih poslova (službenike koji se upućuju u DKP) o ulozi diplomatsko-konzularnih	Sprovedena obuka Broj polaznika obuke	ULJR MVP MUP	III kvartal	IV kvartal	1.000 €	Nacionalni budžet

predstavništava u borbi protiv trgovine ljudima						
1.2.6. Sprovedenje edukativne radionice u prihvatnim centrima za smještaj stranaca koji traže međunarodnu zaštitu o rizicima krijumčarenja i trgovine ljudima i indikatorima	Sprovedena obuka Broj polaznika obuke	MUP	III kvartal	IV kvartal	200 €	Nacionalni budžet

Operativni cilj 1.3. Osnaživanje ranjivih kategorija na sve oblike trgovine ljudima, a naročito djece, uključujući i na internetu.

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj poziva za prijavljivanje sumnji na postojanje slučajeva trgovine ljudima prema SOS telefonu		1	2	4	MSSD- SOS telefon	
Aktivnosti	Indikatori rezultata	Institucije	Datum početka	Datum završetka	Planirani budžet	Izvor budžeta
1.3.1. Kampanja podizanja svijesti preko školskog portala pod nazivom Digitalna škola- za prevenciju nasilja, bezbjednost na internetu usmjerena na djecu, roditelje i učitelje osnovnih i srednjih škola o rizicima eksploatacije preko interneta i trgovine ljudima.	Pripremljena i sprovedena kampanja. Pripremljeni i distribuirani informativni materijali Uključene su sve osnovne i srednje škole.	MPNI Zavod za školstvo MUP	III kvartal	IV kvartal	500 €	Nacionalni budžet
1.3.2. Finansiranje projekata nevladinih organizacija i programa za osnaživanje ugroženih populacija od trgovine ljudima, a naročito Roma i Egipćana u vezi sa dječijim brakovima i dječijim prosjačenjem.	Raspisan javni poziv, dodijeljena bespovratna sredstva za odabrane nevladine organizacije koje rade u oblastima za koje je otvoren poziv Broj podržanih projekata	MLJMP	III kvartal	IV kvartal	30.000 €	Nacionalni budžet

Operativni cilj 1.4. Poboljšano sistematsko prikupljanje podataka i razmjena informacija o trgovini ljudima i sprovođenje istraživanja kako bi se omogućilo kreiranje politika zasnovanih na podacima.

Indikator učinka	Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor

1. Obezbjedjivanje potpune operabilnosti elektronske baze podataka za slučajeve trgovine ljudima

		Baza operabilna na nivou Uprave policije	Baza operabilna na nivou cjelokupnog Ministarstva unutrašnjih poslova	Baza u potpunosti operabilna	MUP	
Aktivnost	Indikatori rezultata	Institucije	Datum početka	Datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
1.4.1. Sprovođenje istraživanja kod opšte populacije o poznavanju rizika, pojavnih oblika i posljedica trgovine ljudima	Uvršten set pitanja o fenomenu trgovine ljudima kroz redovno OEBS-ovo istraživanje "Percepcija policije u Crnoj Gori" koje se sprovodi u široj populaciji/javnosti Istraživanje sprovedeno na teritoriji cijele Crne Gore i sačinjen izvještaj	MUP	III kvartal	IV kvartal	3.000€	Finansiranje donatora Misija OEBS-a u Crnoj Gori
1.4.2. Prikupljati i analizirati podatke Tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima, podatke o podnešenim krivičnim prijavama kao i podignutim optužnicama za KD trgovina ljudima	Izrađeni kvartalni izvještaji	MUP	III kvartal	IV kvartal	0€	
	Izrađeni godišnji izvještaji	VDT				
1.4.3. Prikupljati podatke o broju žrtava trafikinga, evidentiranih u centrima za socijalni rad kao i u skloništu za žrtve trgovine ljudima	Izrađeni kvartalni izvještaji Podaci su integrisani u godišnjem izvještaju o radu centara za socijalni rad i skloništa	MSSD u saradnji sa Centrima za socijalni rad i Zavodom za socijalnu i dječju zaštitu	III kvartal	IV kvartal	0€	

Strateška oblast 2: Poboljšana zaštita žrtava trgovine ljudima, a naročito ranjivih kategorija.

Operativni cilj 2.1. Unapređenje identifikacije žrtava trgovine ljudima među ranjivim kategorijama kako bi im se obezbijedila potrebna zaštita, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.

Indikator učinka	Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor
1. Broj formalno identifikovanih žrtava trgovine ljudima razvrstanih po polu	119	130	140	Tim za formalnu identifikaciju

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2025 — 2028

2. Broj slučajeva preliminarne identifikacije žrtava trgovine ljudima od strane inspekcije rada		1	2	3	Izveštaj o implementaciji Akcionog plana za Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.g.	
Aktivnost	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
2.1.1. Sprovođenje obuka policijskih službenika u sprovođenju zajedničkih inspekcija sa inspektorima rada, u identifikaciji žrtava	Sačinjen program i sprovedena obuka Broj obučanih polaznika	MUP MRZS	III kvartal	IV kvartal	10.000 €	Finansiranje donatora IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenja zakona Američke ambasade (INL)
2.1.2. Preduzimanje aktivnosti podrške akciji „Prosjak“ koju treba redovno sprovesti	Procjena sprovođenja akcije Prosjak na redovnoj osnovi je urađena Broj sprovedenih kontrola	MUP	III kvartal	IV kvartal	0€	
2.1.3 Sprovođenje inspeksijskog nadzora u oblasti rada na suzbijanju nelegalnog rada i trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije	Broj sprovedenih kontrola - inspeksijskih nadzora u oblasti rada na suzbijanju nelegalnog rada i trgovine ljudima u svrhu radne eksploatacije Sačinjen izvještaj o rezultatima	MRZS	III kvartal	IV kvartal	0€	
2.1.4. Sprovođenje zajedničkih kontrola MUP/Uprave policije (Inspektori za strance) i inspeksijskih službi	Broj sprovedenih zajedničkih kontrola policije (Inspektori za strance) i inspeksijskih službi Sačinjen izvještaj o rezultatima zajedničkih kontrola policije (Inspektori za strance) i inspeksijskih službi	MUP MRZS	III kvartal	IV kvartal	0€	

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2025 — 2028

2.1.5. Zaključivanje Memoranduma o međusobnoj saradnji MUP-a, tužilaštva i MRZS-a u borbi protiv trgovine ljudima	Izrađen i potpisan Memorandum o saradnji MUP-a, tužilaštva i MRZS-a o međusobnoj saradnji u borbi protiv trgovine ljudima	MUP MRZS VDT	III kvartal	IV kvartal	5.000 €	Finansiranje donatora IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenjem zakona Američke ambasade (INL)
2.1.6. Raspisivanje Javnog poziva za rad na SOS liniji za žrtve trgovine ljudima	Raspisan Javni poziv Izabran pružalac usluge za SOS liniju za žrtve trgovine ljudima	MSSD	III kvartal	IV kvartal	25.000€	Nacionalni budžet
2.1.7. Izrada mobilne aplikacije koja će služiti kao alat za prepoznavanje potencijalnih žrtava namijenjene predstavnicima/ama organa za sprovođenje zakona i građanstvu	Razvijena i funkcionalna aplikacija	MUP	III kvartal	IV kvartal	50.000€	Finansiranje donatora IOM Projekat „Podrška nacionalnim institucijama u odgovoru na upotrebu visoke tehnologije u slučajevima trgovine ljudima u Crnoj Gori“, podržan od strane IOM Razvojnog fonda

Operativni cilj 2.2. Poboljšanje operacionalizacije i funkcionisanja mehanizama za naknadu štete žrtvama.

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj žrtava trgovine ljudima kojima je dodijeljena odšteta razvrstanih po polu		0	1	2	Vrhovni sud Crne Gore	
Aktivnosti	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
2.2.1. Izrada smjernica za državne tužioce i sudije o ostvarivanju prava na naknadu štete za žrtve trgovine ljudima u krivičnom postupku	Izrađene smjernice	VS VDT	III kvartal	IV kvartal	5.000€	Finansiranje donatora UNODC Programska kancelarija Savjeta Evrope
2.2.2. Izrada i distribucija brošura o informisanju žrtava trgovine ljudima o pravima na naknadu štete	Brošure izrađene i distribuirane pravosudnim institucijama, službama za podršku žrtvama, advokatskim kancelarijama, postavljene na internet stranicama sudova i tužilaštava, u policijskim stanicama i skloništima za žrtve	VS	III kvartal	IV kvartal	5.000 €	Finansiranje donatora AIRE centar

Operativni cilj 2.3. Povećanje nivoa zaštite i pomoći žrtvama tokom njihove socijalne reintegracije, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj djece koja su dobila usluge u Skloništu za djecu žrtve trgovine ljudima razvrstanih po polu		1	2	4	MSSD	
Aktivnosti	Indikatori rezultata	Institucije	Datum početka	Datum završetka	Planirani budžet	Izvor budžeta
2.3.1. Podnošenje inicijative za iznalaženje adekvatnog prostora za uspostavljanje usluge prihvatilišta-skloništa za muškarce - žrtve trgovine ljudima	Podnesena inicijativa	MSSD	III kvartal	IV kvartal	0 €	
2.3.2. Uspostavljanje saradnje sa Upravom za ljudske resurse u cilju sprovođenja obuke za	Kreiran program i sprovedena obuka Broj obučanih polaznika	MSSD ULJR	III kvartal	IV kvartal	30.000 €	finansiranje donatora GIZ-EU4FAST

trenere za profesionalce koji rade u Prihvatalištu-skloništu za djecu žrtve trgovine ljudima i centrima za socijalni rad na pružanju usluga prilagođenih djeci

2.3.3. Pružanje podrške i zaštite korisnicima u okviru mjera i aktivnosti iz nadležnosti Centara za socijalni rad, pružanje psihosocijalne pomoći, imenovanje staratelja, izradu individualnih planova usluga i zaštite žrtava, posredovanje u ostvarivanju prava na druge usluge u cilju osnaživanja žrtava nakon izlaska iz skloništa – prihvatilišta“

Izveštaj o preduzetim mjerama i radnjama iz nadležnosti centara za socijalni rad

MSSD

III kvartal

IV kvartal

0€

2.4. Poboljšanje pristupa pravdi za žrtve trgovine ljudima, a naročito za djecu, primjenom pristupa prilagođenog djeci.

Indikator učinka

Početna
vrijednost

Srednjoročna
vrijednost

Vrijednos
t na kraju
roka

Izvor

1. Broj žrtava trgovine ljudima kojima je dodijeljena besplatna pravna pomoć razvrstanih po polu

0

2

4

Vrhovni sud Crne Gore

Aktivnost

Indikatori rezultata

Institucije

Datum
početka

Datum
završetka

Planirani
budžet

Izvor
finansiranja

2.4.1. Izrada priručnika i posebnog programa obuke advokata za pružanje besplatne pravne pomoći žrtvama trgovine ljudima u cilju njihove specijalizacije

Izrađeni priručnik i poseban program

COSDT
Advokatska
komora
Crne Gore

III kvartal

IV kvartal

800 €

6.500€

Budžetska
sredstva
Finansiranje
donatora
Programska
kancelarija
Savjeta
Evrope-
Projekat
HF7
GIZ/EU4FAS
T

Strateški cilj 3: Obezbjedeno proaktivno krivično gonjenje i odgovor krivično-pravnog sistema

Operativni cilj 3.1. Obezbjedivanje proaktivnog pristupa djelovanju policije, tužilaštva i sudova u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, uključujući i vođenje finansijskih istraga, a naročito u odnosu na najzastupljenije oblike trgovine.

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2025 — 2028

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj finansijskih istraga u oblasti borbe protiv trgovine ljudima		6	9	12	VDT	
2. Broj krivičnih prijava protiv učinioca krivičnog djela trgovine ljudima		56	60	65	MUP	
3. Broj presuda u predmetima za krivično djelo trgovine ljudima		9	10	14	Vrhovni sud	
Aktivnost	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
3.1.1. Organizovanje radionice vezano za temu jačanja napora za praćenje finansijskih tokova u cilju bavljenja problemom trgovine ljudima u Crnoj Gori	Organizovana radionica	MUP VDT	III kvartal	IV kvartal	10.000€	Finansiranje donatora Misija OEBS
3.1.2. Praćenje sprovođenja preporuka datih u analizi sudske praksa za predmete trgovine ljudima kao i u analizi UNODC-a u dijelu politike sankcionisanja učinilaca krivičnih djela trgovine ljudima	Izrađen izvještaj	Vrhovni sud	IV kvartal	IV kvartal	0€	
3.1.3. Organizovanje studijske posjete jednoj od zemalja EU na temu upotrebe visoke tehnologije za izvršenje, istragu i krivično gonjenje trgovine ljudima	Organizovana studijska posjeta	MUP	III kvartal	IV kvartal	15.000 €	Finansiranje donatora IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sproveden je zakona Američke

						ambasade (INL)
3.1.4. Sprovođenje obuke za sudije i državne tužioce po Programu funkcionalne obuke nosilaca pravosudnih funkcija - Modul: Borba protiv trgovine ljudima	Sprovedena obuka Broj obučених polaznika	COSDT	III kvartal	IV kvartal	10 000 €	Finansiranje donatora- Međunarod na organizacija za razvoj prava (IDLO), u okviru projekta Jačanje kapaciteta Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Crne Gore, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori, INL program
3.1.5. Unapređenje kapaciteta policijskih službenika, tužilaca i sudija kroz simulacije suđenja i istraga baziranih na studijama slučajevima, a radi osnaživanja međuinstitucionalne saradnje zasnovane na pristupu usmjerenom na žrtve	Pripremljena i sprovedena obuka Broj obučених polaznika	MUP	III kvartal	IV kvartal	20 000 €	Finansiranje donatora IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenj e zakona

Američke
ambasade
(INL)**Operativni cilj 3.2. Nastavak procesa usklađivanja odredaba nacionalnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv trgovine ljudima sa međunarodnim standardima i standardima Evropske unije.**

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Obezbijediti usklađenost sa ekspertskim preporukama u odnosu na Direktivu (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. godine kojom se mijenja Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava		Urađena inicijalna analiza i date preporuke u cilju usklađivanja sa Direktivom	Usklađenost sa preporukama 50%	Usklađenost sa preporukama 100%	MUP	
Aktivnosti	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
3.2.1. Sprovođenje procjene usklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa novom DIREKTIVOM (EU) 2024/1712 EVROPSKOG PARLAMENTA I SAVJETA od 13. juna 2024. godine kojom se mijenja Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava	Sprovedena procjena i dati predlozi	MP Resorna ministarstva	III kvartal	IV kvartal	5 000 €	Finansiranje donatora EU4FAST-CIVIPOL

Operativni cilj 3.3. Obezbjeđivanje kontinuiranog unapređenja operacionalizacije i postizanja boljih rezultata zajedničkih istražnih timova.

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj istraga slučajeva trgovine ljudima		39	42	46	VDT	
Aktivnosti	Indikatori rezultata	Institucije	Datum početka	Datum završetka	Planirani budžet	Izvor budžeta
3.3.1. Organizovanje studijske posjete profesionalaca Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima i nedozvoljenog prelaza državne granice i krijumčarenja ljudi jednoj	Organizovana studijska posjeta Sačinjen izvještaj sa studijske posjete	VDT MUP	IV kvartal	IV kvartal	20.000€	EU4FAST CIVIPOL

zemlji EU u cilju upoznavanja sa uporednim iskustvom kada je u pitanju istraga slučajeva trgovine ljudima

3.3.2. Praćenje aktivnosti Operativnog tima za borbu protiv trgovine ljudima i nedozvoljenog prelaza državne granice i krijumčarenja ljudi

Kvartalni izvještaj pripremljen i dostavljen

VDT

IV kvartal

IV kvartal

0€

Strateški cilj 4: Unapređenje partnerstva, koordinacije i međunarodne saradnje

Operativni cilj 4.1. Jačanje saradnje i koordinacije relevantnih institucija i organizacija nadležnih za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima i pružanje pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj tijela za međusektorsku saradnju u oblasti borbe protiv trgovine ljudima		1	2	3	MUP	
Aktivnost	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
4.1.1. Osnivanje Koordinacionog tijela za praćenje sprovođenja Strategije 2025-2028.	Formirano Koordinaciono tijelo, Broj sastanaka	MUP	III kvartal	IV kvartal	0	
4.1.2. Stvaranje okvira za praćenje i izvještavanje rada kontakt tački za implementaciju Sporazuma o međusobnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima	Kreiran i usvojen okvir za praćenje i izvještavanje rada kontakt tački za implementaciju Sporazuma o međusobnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima	MUP i potpisnici Sporazuma	III kvartal	IV kvartal	1.000 €	Nacionalni budžet
4.1.3. Pokretanje inicijative za uspostavljanje 2 regionalna tima za formalnu identifikaciju žrtava trgovine ljudima za sjever i jug	Pokrenuta inicijativa	MUP	III kvartal	IV kvartal	0€	
4.1.4. Organizovanje studijske posjete jednoj od zemalja EU na temu jačanja lokalnog odgovora na problem trgovine ljudima	Organizovana studijska posjeta Broj učesnika	MUP	III kvartal	IV kvartal	10.000€	Donator IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljstvom Biroa za

borbu
protiv
međunarod-
ne
trgovine
drogom i
sprovođen-
je zakona
Američke
ambasade
(INL)

Operativni cilj 4.2. Unapređenje strateškog partnerstva i saradnje sa civilnim i privatnim sektorom u cilju sprečavanja i suzbijanja trgovine ljudima, a naročito ranjivih kategorija.

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj projekata NVO finansiranih od strane MUP u oblasti prevencije i borbe protiv trgovine ljudima		0	3	5	MUP	
Aktivnosti	Indikator rezultata	Institucije	Datum početka	Planirani datum završetka	Planirani budžet	Izvor finansiranja
4.2.1. Izrada Protokola sa Zajednicom opština u oblasti borbe protiv trgovine ljudima	Izrađen Protokol	MUP u saradnji sa nadležnim institucijama	III kvartal	IV kvartal	15.000€	Finansiranje donatora IOM Projekat „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“, pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenja zakona Američke ambasade (INL)
4.2.2. Organizovanje radionica za predstavnike privatnog sektora koji	Broj održanih radionica Broj obučanih polaznika	MT MUP	III kvartal	IV kvartal	5.000 €	Nacionalni budžet

posluju u oblasti turizma sa posebnim fokusom na zaštitu djece i žena od seksualne eksploatacije u putovanjima i turizmu

Operativni cilj 4.3. Jačanje međunarodne saradnje i znanja iz najboljih praksi drugih zemalja, a naročito država članica Evropske unije i zemalja regiona.

Indikator učinka		Početna vrijednost	Srednjoročna vrijednost	Vrijednost na kraju roka	Izvor	
1. Broj potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima		4	5	6	MUP, MVP	
2. Broj potpisanih Protokola o međuinstitucionalnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima		1	2	3	MUP	
Aktivnosti	Indikatori rezultata	Institucije	Datum početka	Datum završetka	Planirani budžet	Izvor budžeta
4.3.1. Izrada i potpisivanje bilateralnog sporazuma o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima sa jednom zemljom	Pripremljen i potpisan bilateralni sporazum o saradnji u borbi protiv trgovine ljudima sa jednom zemljom	MUP MVP	III kvartal	IV kvartal	2.000 €	Nacionalni budžet
4.3.2. Obezbjedjivanje učešća u međunarodnim i regionalnim projektima u čijem je fokusu trgovina ljudima	Obezbjedjeno učešće u međunarodnim regionalnim i međunarodnim projektima čiji je fokus na trgovini ljudima	MUP	III kvartal	IV kvartal	10.000 €	Nacionalni budžet
4.3.3. Obezbjedjivanje učešća aktera zaduženih za praćenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima na regionalnim i međunarodnim skupovima posvećenim borbi protiv trgovine ljudima	Obezbjedjeno učešće aktera zaduženih za praćenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima na regionalnim i međunarodnim skupovima posvećenim borbi protiv trgovine ljudima	MUP Resorna ministarstva VDT VS	III kvartal	IV kvartal	10.000 €	Nacionalni budžet

9. Monitoring i evaluacija Strategije

U skladu sa Metodologijom za izradu politika, izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata, Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025 —2028. godine predviđa se sljedeći plan evaluacije i praćenja: četiri godišnja izvještaja o napretku u sprovođenju Strategije, jedna eksterna evaluacija i konačni izvještaj.

Monitoring i godišnje izvještavanje

Monitoring se definiše kao redovan tekući proces prikupljanja i analize podataka o ostvarenju ciljeva i rezultata tokom realizacije aktivnosti. Monitoring je povezan sa akcionim planom i odnosi se na godišnji monitoring. Evaluacija će se prvenstveno fokusirati na indikatore učinka.

Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025 —2028. godine predviđeno je godišnje praćenje, odnosno praćenje rezultata i nivoa realizacije aktivnosti iz Akcionog plana. Godišnji monitoring ima za cilj da potvrdi da li planirane aktivnosti proizvode željeni efekat i da li se realizuju prema planiranoj dinamici. Strategijom su predviđena četiri godišnja izvještaja o realizaciji.

Godišnji izvještaj će pripremiti Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa drugim institucijama nadležnim za sprovođenje. Godišnji izvještaj će razmatrati **Koordinaciono tijelo** koji će biti formirano za praćenje sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025 —2028. godine.

Svaki godišnji izvještaj će sadržati sljedeće elemente: uvodni rezime sa pregledom najvažnijih postignuća i izazova, informacije o napretku u ostvarivanju operativnih ciljeva (analitički pregled načina na koji su sprovedene aktivnosti doprinijele napretku u ostvarivanju ciljeva, primjeri dobre prakse, izazovi), tabelu izvještavanja o sprovedenim aktivnostima i preporuke. Godišnji izvještaji će biti fokusirani na indikatore učinka.

Eksterna evaluacija

Metodologija za izradu politika, izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata definiše eksternu evaluaciju kao sistematsku i objektivnu „procjenu tekućeg ili završenog projekta, programa ili politike, njihovog idejnog plana, sprovođenja i rezultata“. S obzirom na to da su ciljevi evaluacije - „utvrđivanje relevantnosti i ispunjenja ciljeva, efikasnosti razvoja, djelotvornosti i održivosti“, nakon završene implementacije Strategije uslijediće finalna evaluacija, za koju će biti zadužen eksterni evaluator. Finalna evaluacija će se sprovesti u skladu sa metodologijom sadržanom u tabeli indikatora učinka tokom posljednje godine sprovođenja Strategije. Baziraće se na indikatore učinka, uz godišnje izvještaje. Evaluacija će biti organizovana u skladu sa osnovnim kriterijumima – relevantnost, koherentnost, djelotvornost, efikasnost, uticaj i održivost.

Završni izvještaj

Na kraju perioda implementacije strategije, Ministarstvo unutrašnjih poslova će pripremiti Završni izvještaj o implementaciji, koji će sadržati informacije o rezultatima aktivnosti iz prethodne godine, ali će se naročito baviti stepenom ispunjenja operativnih i strateških ciljeva za cijeli period važenja strateškog dokumenta. Taj izvještaj će imati uvod sa pregledom ključnih

postignuća i izazova za cijeli period važenja strateškog dokumenta, informacije o ostvarivanju strateških i operativnih ciljeva (izvještavanje o statusu indikatora uspjeha za cijeli period strateškog dokumenta), tabelu za izvještavanje o sprovedenim aktivnostima, osnovne nalaze evaluacije, pregled planiranih i utrošenih finansijskih sredstava i preporuke za naredni ciklus planiranja politika. Osnova za pripremu izvještaja, pored godišnjih izvještaja, biće i nalazi eksterne evaluacije.

10. Informisanje javnosti o ciljevima i očekivanim rezultatima ovog strateškog dokumenta u skladu sa Komunikacionom strategijom Vlade Crne Gore

Trgovina ljudima ostaje ozbiljno kršenje ljudskih prava i izazov za Crnu Goru. Kao zemlja koja se nalazi duž ključnih migracionih ruta i prepoznata je kao zemlja porijekla, tranzita i odredišta u odnosu na ovaj fenomen, Crna Gora se suočava sa složenom dinamikom vezanom za trgovinu ljudima u svrhu seksualne eksploatacije, radne eksploatacije, prinudnog prosjačenja i drugih oblika eksploatacije. Kao odgovor na to, Vlada Crne Gore usvojila je novu Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godina, usmjerenu na jačanje prevencije, zaštite, krivičnog gonjenja i partnerstva u borbi protiv trgovine ljudima.

Jedan od ključnih elemenata ove Strategije je osiguravanje da je javnost adekvatno informisana o njenoj implementaciji, napretku i očekivanim rezultatima. Javna svijest i angažovanje su od vitalnog značaja, ne samo za izgradnju društvene otpornosti na trgovinu ljudima, već i za jačanje povjerenja u državne institucije. Takođe, u skladu sa Komunikacionom strategijom Vlade Crne Gore, Vlada je posvećena obezbjeđivanju transparentnosti i njegovanju dijaloga sa građanima i medijima. Ovaj pristup će omogućiti bolje razumijevanje napora države u borbi protiv trgovine ljudima i pomoći u mobilizaciji šire podrške za ciljeve Strategije.

Vizija iz koje proističe dokument je:

Pravedno, humano, rodno osjetljivo i osnaženo društvo koje štiti ljude od svih oblika trgovine ljudima.

Komunikacioni zadatak ove Strategije je da učini prevenciju trgovine ljudima prepoznatom i podržanom od strane relevantne javnosti, i to:

- stručne javnosti koja obuhvata sva stručna lica obuhvaćena sistemom (policija, tužioci, sudije, advokati, doktori/ke, socijalni radnici/e, nastavno osoblje, diplomatsko osoblje, civilni sektor, itd.)
- opšte javnosti.

Kroz planirane aktivnosti, cilj je da se ostvari efekat u pravcu boljeg prepoznavanja ovog problema, unapređenju mehanizama koji će obezbijediti bolju zaštitu žrtava trgovine ljudima, efikasnije procesuiranje slučajeva trgovine ljudima, kao i prepoznavanja Crne Gore kao zemlje koja ulaže maksimalne napore ka suzbijanju fenomena trgovine ljudima, što je u skladu sa prvim komunikacionim prioritetom Vlade Crne Gore – Pravedna i bezbjedna država.

U tom smislu, kampanje koje će biti sprovedene kroz Strategiju u skladu su s planiranim prioritetnim kampanjama u ovoj oblasti: kampanje informisanja opšte javnosti o trgovini ljudima uopšteno, kampanje sa posebnim fokusom na specifične oblike eksploatacije, kao što je radna eksploatacija, kampanje povodom obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima i Svjetskog dana borbe protiv trgovine ljudima, informisanje žrtava trgovine ljudima o pravima na naknadu štete i drugim mehanizmima zaštite njihovih prava. Informisanje javnosti će se takođe obavljati putem zvanične Internet stranice Ministarstva unutrašnjih poslova i društvenih mreža.

11. Pasoš indikatora

Naziv indikatora	Broj krivičnih prijava protiv korisnika usluga lica za koje zna da je prema njemu učinjeno krivično djelo trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 1.1: Podizanje nivoa svijesti šire javnosti o društvenim normama, diskriminaciji i potražnji koje podstiču pojavu trgovine ljudima
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj krivičnih prijava protiv korisnika usluga lica za koje zna da je prema njemu učinjeno krivično djelo trgovine ljudima
Izvor podataka	Godisnji Izveštaji o sprovođenju Strategije
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	MUP
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja iz prethodnog strateškog ciklusa navedeno je da je bila podnešena jedna krivična prijava protiv korisnika usluga lica za koje zna da je prema njemu učinjeno krivično djelo trgovine ljudima
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	1 u prethodnom strateškom ciklusu do 2024. godine
Informacija o ciljnim vrijednostima	4 na kraju implementacije Strategije 2028. godine

Naziv indikatora	Broj poziva za prijavljivanje sumnji na postojanje slučajeva trgovine ljudima prema SOS telefonu
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 1.1: Podizanje nivoa svijesti šire javnosti o društvenim normama, diskriminaciji i potražnji koje podstiču pojavu trgovine ljudima i Operativni cilj 1.3. Osnaživanje ranjivih kategorija na sve oblike trgovine ljudima, a naročito djece, uključujući i na internetu.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj poziva za prijavljivanje sumnji na postojanje slučajeva trgovine ljudima prema SOS telefonu razvrstanih po polu i starosti
Izvor podataka	SOS linija
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije

Učestalost prikupljanja podataka	Podaci se prikupljaju u kontinuitetu svakog mjeseca
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja iz prethodnog strateškog ciklusa bio je jedan poziv za prijavljivanje sumnji na postojanje slučajeva trgovine ljudima prema SOS telefonu, broje se svi naredni slučajevi prijavljivanja sumnji na postojanje slučajeva trgovine ljudima prema SOS telefonu
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	1 u prethodnom strateškom ciklusu do 2024. godine
Informacija o ciljnim vrijednostima	4 na kraju implementacije Strategije 2028. godine

Naziv indikatora	Broj prijava od strane profesionalaca koji nijesu iz policije i oblasti krivičnog pravosuđa prema Timu za formalnu identifikaciju
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 1.2: Povećanje kapaciteta i znanja svih profesionalaca, koji direktno dolaze ili mogu doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima, u preliminarnoj identifikaciji, upućivanju i neposrednoj zaštiti žrtava trgovine ljudima, a naročito ranjivih kategorija.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj prijava od strane profesionalaca koji nijesu iz policije i oblasti krivičnog pravosuđa prema Timu za formalnu identifikaciju razvrstan po profesijama osoba koje su prijavile
Izvor podataka	Izveštaji Tima za formalnu identifikaciju
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	Tim za formalnu identifikaciju
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja iz prethodnog strateškog ciklusa, osim slučaja identifikacije žrtava trgovine ljudima od strane inspekcije rada (poseban indikator), nije bilo prijava od strane profesionalaca koji nijesu iz policije i oblasti krivičnog pravosuđa prema Timu za formalnu identifikaciju, broje se sve naredne prijave u okviru ovog strateškog ciklusa.
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	0 u prethodnom strateškom ciklusu do 2024. godine

Informacija o ciljnim vrijednostima	5 na kraju implementacije Strategije, 2028. godine.
-------------------------------------	---

Naziv indikatora	Broj formalno identifikovanih žrtava trgovine ljudima razvrstanih po polu
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 2.1. Unapređenje identifikacije žrtava trgovine ljudima među ranjivim kategorijama kako bi im se obezbijedila potrebna zaštita, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj formalno identifikovanih žrtava trgovine ljudima do 2028. godine razvrstan po polu, starosti i nacionalnosti
Izvor podataka	Izveštaji Tima za formalnu identifikaciju
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	Tim za formalnu identifikaciju
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja iz prethodnog strateškog ciklusa bilo je 119 formalno identifikovanih žrtava trgovine ljudima od strane Tima za formalnu identifikaciju, od kojih je 56 bila odrasla osoba a 63 dijete. Od ukupnog broja 56 žrtava bile su muskog, a 63 ženskog pola. Broje se sve naredne formalno identifikovane žrtve razvrstano po polu, uzrastu i nacionalnosti.
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	119
Informacija o ciljnim vrijednostima	20 % povećanje do 2028. godine

Naziv indikatora	Broj žrtava trgovine ljudima kojima je dodijeljena odšteta razvrstanih po polu
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 2.2. Pобољшanje operacionalizacije i funkcionisanja mehanizama za naknadu štete žrtvama
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj žrtava trgovine ljudima kojima je dodijeljena odšteta
Izvor podataka	Izveštaj o radu sudova
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	Vrhovni Sud Crne Gore
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje

Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izveštavanja iz prethodnog strateškog ciklusa bilo je 0 žrtava trgovine ljudima kojima je dodijeljena odšteta
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	0
Informacija o ciljnim vrijednostima	2 na kraju implementacije Strategije 2028. godine

Naziv indikatora	Broj žrtava kojima je dodijeljena besplatna pravna pomoć razvrstanih po polu
Cilj na koji se indikator odnosi	2.4. Poboljšanje pristupa pravdi za žrtve trgovine ljudima, a naročito za djecu, primjenom pristupa prilagođenog djeci.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj žrtava kojima je dodijeljena besplatna pravna pomoć razvrstan po polu i starosti
Izvor podataka	Izveštaj Vrhovnog suda Crne Gore
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	Vrhovni sud Crne Gore
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izveštavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	Izveštaj treba da odgovori na gore postavljena pitanja
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	U okviru izveštavanja za prethodni strateški ciklus bilo je 0 žrtava kojima je dodijeljena besplatna pravna pomoć
Informacija o ciljnim vrijednostima	4 na kraju Strategije 2028. godine

Naziv indikatora	Broj preliminarne identifikacije žrtava trgovine ljudima od strane inspekcije rada
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 2.1. Unapređenje identifikacije žrtava trgovine ljudima među ranjivim kategorijama kako bi im se obezbijedila potrebna zaštita, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj preliminarne identifikacije žrtava trgovine ljudima od strane inspekcije rada
Izvor podataka	Izveštaj o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028. godine
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	MUP
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izveštavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izveštavanja za prethodni strateški ciklus bio je 1 slučaj identifikacije žrtava trgovine ljudima od strane inspekcije rada. Broje se sve preliminarne identifikovane

	žrtve od strane inspektora rada i izračunava se procenat povećanja broja, razvstanih po polu i nacionalnosti.
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	U okviru izvještavanja za prethodni strateški ciklus bio je 1 slučaj identifikacije žrtava trgovine ljudima od strane inspekcije rada
Informacija o ciljnim vrijednostima	200 posto povećanje na kraju implementacije Strategije 2028. godine

Naziv indikatora	Broj djece koja su su dobila usluge u Skloništu za djecu žrtave trgovine ljudima razvrstanih po polu
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 2.3. Povećanje nivoa zaštite i pomoći žrtvama tokom njihove socijalne reintegracije, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj djece koja su su dobila usluge u Skloništu za djecu žrtave trgovine ljudima
Izvor podataka	Izveštaj o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.godine
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	MSSD
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja za prethodni strateški ciklus bilo je 1 djetе koje je koristilo usluge Skloništa, izračunava se procenat uvećanja broja za 300 %
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	1
Informacija o ciljnim vrijednostima	4 na kraju implementacije Strategije 2028. godine

Naziv indikatora	Broj krivičnih prijava protiv učinioca krivičnog djela trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 3.1. Obezbeđivanje proaktivnog pristupa djelovanju policije, tužilaštva i sudova u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, uključujući i vođenje finansijskih istraga, a naročito u odnosu na najzastupljenije oblike trgovine
Podaci koje je potrebno prikupiti	Povećan broj krivičnih prijava protiv učinioca krivičnih djela trgovine ljudima
Izvor podataka	Izveštaji o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028. godine

Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	MUP
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja za prethodni strateški ciklus bilo je 56 krivičnih prijava. Izračunava se procenat uvećanja broja krivičnih prijava za ovaj strateški ciklus.
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	56 krivičnih prijava u toku prethodnog strateškog ciklusa
Informacija o ciljnim vrijednostima	15 % povećanje do kraja implementacije Strategije 2028. godine

Naziv indikatora	Broj istraga slučajeva trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 3.1. Obezbjedivanje proaktivnog pristupa djelovanju policije, tužilaštva i sudova u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, uključujući i vođenje finansijskih istraga, a naročito u odnosu na najzastupljenije oblike trgovine i operativni cilj 3.3. Obezbjedivanje kontinuiranog unapređenja operacionalizacije i postizanja boljih rezultata zajedničkih istražnih timova
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj istraga slučajeva trgovine ljudima
Izvor podataka	Izvještaj o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.godine.
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	VDT
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja za prethodni strateški ciklus bilo je 39 istraga. Izračunava se procenat uvećanja broja istraga za ovaj strateški ciklus
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	39
Informacija o ciljnim vrijednostima	20 % povećanja broja istraga

Naziv indikatora	Broj presuda u predmetima za krivično djelo trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 3.1. Obezbjedivanje proaktivnog pristupa djelovanju policije, tužilaštva i sudova u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, uključujući i vođenje

	finansijskih istraga, a naročito u odnosu na najzastupljenije oblike trgovine.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj donešenih presuda za slučajeve trgovine ljudima
Izvor podataka	Izveštaj o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.godine
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	Vrhovni sud
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja za prethodni strateški ciklus bilo je 9 pravosnažnih presuda, izračunava se procenat uvećanja broja pravosnažnih presuda za ovaj strateški ciklus za 100%
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	9
Informacija o ciljnim vrijednostima	18

Naziv indikatora	Broj finansijskih istraga u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 3.1. Obezbeđivanje proaktivnog pristupa djelovanju policije, tužilaštva i sudova u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, uključujući i vođenje finansijskih istraga, a naročito u odnosu na najzastupljenije oblike trgovine.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj finansijskih istraga u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Izvor podataka	Izveštaj o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.godine
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	VDT
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja za prethodni strateški ciklus bilo je 6 finansijskih istraga, izračunava se procenat povećanja broja finansijskih istraga za 100 % za ovaj strateški ciklus
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	6
Informacija o ciljnim vrijednostima	12

Naziv indikatora	Broj potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	4.3. Jačanje međunarodne saradnje i znanja iz najboljih praksi drugih zemalja, a naročito država članica Evropske unije i zemalja regiona.
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Izvor podataka	Izveštaj o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.godine
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	MUP
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izveštavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izveštavanja za prethodni strateški ciklus potpisana su 4 bilateralna sporazuma o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Izračunava se 50 % uvećanja broja istraga za ovaj strateški ciklus
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	4
Informacija o ciljnim vrijednostima	6 do 2028. godine

Naziv indikatora	Broj potpisanih Protokola o međuinstitucionalnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 4.1. Jačanje saradnje i koordinacije relevantnih institucija i organizacija nadležnih za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima i pružanje pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj potpisanih Protokola o međuinstitucionalnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Izvor podataka	Izveštaj o implementaciji za Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.godine
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	MUP
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izveštavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izveštavanja za prethodni strateški ciklus bio je 1 potpisan Protokol o međuinstitucionalnoj saradnji u oblasti

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima 2025 — 2028

	borbe protiv trgovine ljudima. Izračunava se uvećanje broja potpisanih Protokola o međuinstitucionalnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima za 200 %
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	1
Informacija o ciljnim vrijednostima	3 do 2028. godine

Naziv indikatora	Broj tijela za međusektorsku saradnju u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Cilj na koji se indikator odnosi	Operativni cilj 4.1. Jačanje saradnje i koordinacije relevantnih institucija i organizacija nadležnih za prevenciju i borbu protiv trgovine ljudima i pružanje pomoći i zaštite žrtvama trgovine ljudima
Podaci koje je potrebno prikupiti	Broj tijela za međusektorsku saradnju u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
Izvor podataka	Izveštaj o implementaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima 2025-2028.godine
Informacija o instituciji odgovornoj za prikupljanje podataka	MUP
Učestalost prikupljanja podataka	Godišnje
Učestalost izvještavanja o vrijednosti podataka	Godišnje
Kratak opis metodologije izračunavanja podataka	U okviru izvještavanja za prethodni strateški ciklus bilo je osnovano 1 tijelo za međusektorsku saradnju u oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Uvećanje broja tijela za međusektorsku saradnju u oblasti borbe protiv trgovine ljudima za 200 %
Informacija o trendu i početnoj vrijednosti	1
Informacija o ciljnim vrijednostima	3 do 2028. godine

12. Radna grupa

Radna grupa za za pripremu Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godine i Akcionog plana za sprovođenje Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025-2028. godine, za 2025. godinu

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA- IRENA VUKOVIĆ, PREDSEDNICA RADNE GRUPE
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA- DRAGANA BABIĆ, SEKRETARKA
ČLANOVI RG:
MINISTARSTVO PROSVJETE, NAUKE I INOVACIJA – MARTIN PRENKOČAJ
MINISTARSTVO SOCIJALNOG STARANJA, BRIGE O PORODICI I DEMOGRAFIJE –JOVANA RADIFKOVIĆ
MINISTARSTVO ZDRAVLJA- SANDRA DAMJANOVIĆ
MINISTARSTVO TURIZMA – MILENA MILIĆ
VRHOVNO DRŽAVNO TUŽILAŠTVO-SNEŽANA ŠIŠEVIĆ
MINISTARSTVO LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA- SOKOLJ BEGANAJ
MINISTARSTVO RADA, ZAPOSŁJAVANJA I SOCIJALNOG DIJALOGA- NATAŠA DRAŠKOVIĆ;
MINISTARSTVO RADA, ZAPOSŁJAVANJA I SOCIJALNOG DIJALOGA- (INSPEKCIJA RADA)- SRĐAN SIMOVIĆ
MINISTARSTVO FINANSIJA-ALEKSANDRA TOŠKOVIĆ
MINISTARSTVO PRAVDE –ANA ČUBRANOVIĆ
UPRAVA POLICIJE –ALEKSANDRA ĐUKIĆ
MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA –MILICA NOKOVIĆ
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA- SLAVICA RABRENOVIĆ
MINISTARSTVO VANJSKIH POSLOVA- MIROSLAV RADOJIĆIĆ
VRHOVNI SUD- BOJANA BANDOVIĆ
DIREKTORAT ZA UPRAVNE POSLOVE, DRŽAVLJANSTVO I STRANCE –MILANKA BAKOVIĆ

11. Bibliografija

Izvjestaji i istraživanja:

Ahyoung Song, Yoewon Yoon, Yusun Cho. The Association Between Poly-victimization in Childhood and Intimate Partner Violence and Child Abuse in Adulthood. *Pers Violence*, 2022 May;37(9-10):6009-6033. doi: 10.1177/08862605211073088. Epub 2022, 6. februar.

Am J Public Health. Odnos traume prema mentalnim poremećajima među djevojčicama i ženama koje su žrtve trgovine ljudima i seksualnog iskorišćavanja, 2010 Dec;100(12):2442-2449. doi: 10.2105/AJPH.2009.173229.

Capstone Paper, A Glowacki, Peter. Trgovina ljudima i njen uticaj na ljudski život, društvo i zakon. Dostupno na: <http://hdl.handle.net/20.500.12648/11812>.

City University of New York (CUNY). Functional Isolation: Understanding Isolation in Trafficking Survivors. CUNY Academic Works, PSYCHOSOCIAL NOTEBOOK, Vol. 4, februar 2004.

Delia Magherescu. Rizik od reviktimizacije mladih žrtava krivičnih djela u časopisu The International Journal of Social Quality. DOI: 10.3167/IJSQ.2023.130106.

Elizabeth Hagan, Chitra Raghavan, Kendra Doychak. Funkcionalna izolacija: Razumijevanje izolacije kod preživjelih žrtava trgovine ljudima. PMID: 31777323. DOI: 10.1177/1079063219889059.

EUROPOL Trgovina ljudima Dostupno na: <https://www.europol.europa.eu/crime-areas/trafficking-in-human-beings>.

EUROSTAT, 2024.

GRETA. Evaluacioni izvještaj Crna Gora, treći krug, Pristup pravdi i efikasni pravni lijekovi za žrtve trgovine ljudima, 2021.

HealthMED - Sveska 7, broj 4, 2013. Psihofizički status žrtava trgovine ljudima, Željko Bjelajac, Zaklina Spalević, Božidar Banović.

INSPIRE. Sedam strategija za okončanje nasilja nad djecom, SZO i UNICEF, 2016.

Izvještaj EU o napretku Crne Gore iz 2024.

Izvještaj ekspertske misije TAIEX-a o zaštiti žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori, 2024.

Izvještaj ombudsmana za 2022. godinu.

Izvještaj OEBS-a o rodu i nacionalnim strategijama u Crnoj Gori, 2024.

Izvještaj Specijalnog izvjestioca o prodaji i seksualnom iskorišćavanju djece, uključujući dječiju prostituciju, dječiju pornografiju i drugi materijal o seksualnom zlostavljanju djece, Mama Fatima Singhateh. A/HRC/49/51/Add.1.

Kofi A. Anan. Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala i protokoli uz nju. UNODC, 2024.

MOR. Globalne procjene modernog ropstva. Dostupno na:

https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40dgreports/%40dcomm/documents/publication/wcms_575540.pdf.

MOR. Psihosocijalna podrška kategorijama žrtava trgovine ljudima u tranzitnim situacijama.

MOR. Brza procjena prosjačenja djece u Crnoj Gori, 2021.

NVO Defendologija. Percepcija trgovine ljudima u Crnoj Gori: rezultati kvantitativnog istraživanja, 2021.

OEBS. Akcioni plan za borbu protiv trgovine ljudima, 2003.

OEBS. Nevidljive žrtve: veza između invaliditeta i trgovine ljudima, 2024.

Organizacija za evropsku bezbjednost i saradnju, Stalni savjet. Dubinska analiza ljudskih prava: Izgradnja etičkih lanaca snabdijevanja za borbu protiv trgovine ljudima, završna konferencija, 2024.

Save the Children. Nasilje zasnovano na rodu stvara svijet nejednakih mogućnosti za djecu.

Savjet EU. Rad EU na borbi protiv trgovine ljudima. Dostupno na:

<https://www.consilium.europa.eu/ro/eu-against-human-trafficking/>.

Savjet Evrope. Izvještaj o Crnoj Gori grupe GREVIO za 2024.

SZO i UNICEF. Rodne dimenzije nasilja nad djecom i adolescentima: dokument za diskusiju, 04/2020.

Strategija EU o pravima djeteta. Dostupno na:

https://commission.europa.eu/system/files/2021-09/ds0821040enn_002.pdf.

Strategija Savjeta Evrope o pravima djeteta (2016-2021).

Stejt department SAD. Uticaj traume na preživjele žrtve trgovine djecom, 2024.

The Exodus Road. Uzroci i posljedice trgovine ljudima, 2021.

TIP Izvještaj američkog State Departmenta o Crnoj Gori, 2024.

UNODC. Globalni izvještaj o trgovini ljudima za 2022. godinu.

UNODC. Uvod u trgovinu ljudima: ranjivost, uticaj i djelovanje, 2008.

Zavod za obrazovanje. Trgovina ljudima/djecom: percepcija učenika, 2019.

Zavod za socijalnu i dječiju zaštitu. Analiza uspostavljanja usluge za romsku i egipćansku djecu u Crnoj Gori, 2020.

Strategije:

Crna Gora, Ministarstvo za ljudska prava i manjine. Strategija za socijalno uključivanje Roma i Egipćana 2016–2020.

Crna Gora, Ministarstvo za ljudska prava i manjine. Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja i Akcioni plan 2017–2021.

Crna Gora. Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine.

Crna Gora, Ministarstvo za ljudska prava i manjine. Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti za period 2021–2025.

Crna Gora, Ministarstvo rada i socijalnog staranja. Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite za period 2024–2028.

Crna Gora, Ministarstvo za ljudska prava i manjine. Strategija za zaštitu osoba sa invaliditetom od diskriminacije i promociju ravnopravnosti za period 2022–2027.

Crna Gora, Ministarstvo za ljudska prava i manjine. Akcioni plan za sprovođenje preporuka četvrtog ciklusa Univerzalnog periodičnog pregleda.

Zakoni:

Službeni list Crne Gore. Krivični zakonik Crne Gore. Sl. list RCG br. 70/03, 13/04, 47/06; Sl. list Crne Gore br. 40/08, 25/10, 32/11, 64/11 – dr., 40/13, 56/13, 14/15, 42/15, 58/15 – dr. zakon i 44/17. Odluka broj 47-050/18-88182, br. 484/18 od 06.12.2018.

Službeni list Crne Gore. Zakon o postupanju sa maloljetnicima u krivičnom postupku. Sl. list Crne Gore br. 64/11 i 1/18.

Službeni list Crne Gore. Zakon o državnom tužilaštvu. Sl. list Crne Gore, br. 11/2015.

Službeni list Crne Gore. Zakon o sudovima. Sl. list Crne Gore, br. 11/2015.

Službeni list Crne Gore. Zakon o strancima. Sl. list Crne Gore, br. 12/2018, 3/2019, 86/2022 i 77/2024; čl.52, 54, 55.

Službeni list Crne Gore. Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti. Sl. list Crne Gore, br. 27/13, 1/15, 42/15, 47/15, 56/16, 66/16, 1/17, 31/17 – Rješenje US 42/17, 50/17.

Službeni list Crne Gore. Zakon o zaštiti svjedoka. Sl. list Crne Gore, br. 65/2004, čl. 2, 7.

Službeni list Crne Gore. Zakon o naknadi štete žrtvama krivičnih djela nasilja. Sl. list Crne Gore, br. 35/2015, čl. 3 i 10.

Službeni list Crne Gore. Zakon o zabrani diskriminacije. Sl. list Crne Gore, br. 46/10, 40/11 – dr. zakon, 18/14, 42/17.

Službeni list Crne Gore. Zakon o zabrani diskriminacije osoba sa invaliditetom. Sl. list Crne Gore, br. 35/15 i 44/15 - ispr.

Službeni list Crne Gore. Zakon o zdravstvenoj zaštiti. Sl. list Crne Gore, br. 03/16, 39/16, 02/17 i 44/18.

Službeni list Crne Gore. Zakon o zdravstvenom osiguranju. Sl. list Crne Gore, br. 06/16, 02/17, 22/17 i 13/18.

Službeni list Crne Gore. Zakon o zaštiti pacijenata. Sl. list Crne Gore, br. 40/10.

Službeni list Crne Gore. Porodični zakon. Sl. list Crne Gore, br. 1/07, 53/16.

Službeni list Crne Gore. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći, br. 20/2011, 20/2015, 123/24

Portal Analitika. Izmjene i dopune Zakonika o krivičnom postupku od danas na javnoj raspravi. Dostupno na: <https://www.portalanalitika.me/clanak/158333--izmjene-i-dopune-zakonika-o-krivicnom-postupku-od-danas-na-javnoj-raspravi>.

Službeni list Crne Gore. Sl. list Crne Gore, br. 56/2021. Primjenjuje se od 1. januara 2022. godine.

Međunarodni dokumenti:

C029 - Konvencija o prinudnom radu, 1930 (br. 29).

C182 - Konvencija o najgorim oblicima dječijeg rada, 1999 (br. 182).

Deklaracija o eliminaciji nasilja nad ženama usvojena 20. decembra 1993. godine rezolucijom Generalne skupštine 48/104.

Direktiva (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. godine kojom se zamjenjuje Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava.

Evropska konvencija o ljudskim pravima, SE 1950.

Evropska socijalna povelja (revidirana), Strazbur, 3. maj 1996, Serija evropskih ugovora br. 163.

Evropska socijalna povelja (revidirana) - Zaključci Evropskog komiteta za socijalna prava, 2023, Crna Gora, SE. Generalna skupština Ujedinjenih nacija, Transformacija našeg svijeta: Agenda 2030 za održivi razvoj. Odluka usvojena od strane Generalne skupštine 25. septembra 2015. godine.

Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, CEDAW/C/MNE/CO/24.07.2017. godine, Zaključna zapažanja o drugom periodičnom izvještaju Crne Gore.

Konferencija o pristupanju Evropskoj uniji – Crna Gora – Brisel, 21. jun 2024. godine (Or. en) AD 14/24 LIMITE CONF-ME 8. Pristupni dokument: Zajednički stav Evropske unije - Poglavlje 24: Pravda, sloboda i bezbjednost.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, Njujork, 18. decembar 1979. godine, usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

Konvencija o pravima djeteta usvojena 20. novembra 1989. godine rezolucijom Generalne skupštine br. 44/25.

Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom, 12. decembar 2006, šezdeset prva sjednica Generalne skupštine, usvojena rezolucijom A/RES/61/106.

Konvencija o sajber kriminalu (Budimpeštanska konvencija, ETS br. 185) i protokoli uz nju.

Opcioni protokol uz Konvenciju o pravima djeteta o prodaji djece, dječijoj prostituciji i dječijoj pornografiji, usvojen 25. maja 2000. godine rezolucijom br. A/res/54/263 na 54. sjednici Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

Opšta preporuka br. 35 o rodno zasnovanom nasilju nad ženama. Ujedinjene nacije, Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, Njujork, 2017.

Opšta preporuka br. 38 (2020) o trgovini ženama i djevojčicama u kontekstu globalne migracije, CEDAW/C/GC/38.

Opšti komentar br. 26 (2023) o pravima djece i životnoj sredini sa posebnim fokusom na klimatske promjene, CRC/C/GC/26, 2023.

Pekinška deklaracija i platforma za akciju, Četvrta svjetska konferencija o ženama, Peking od 4. do 15. septembra 1995. godine.

Preporuka br. 1325 (1997) o trgovini ženama i prinudnoj prostituciji.

Preporuka br. R (2000) Komiteta ministara državama članicama o djelovanju protiv trgovine ljudima u svrhu seksualne eksploatacije.

Preporuka Komiteta ministara br. R (91) 11.

Preporuka Rec (2001)16 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti djece od seksualne eksploatacije.

Protokol o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, kojim se dopunjuje Konvencija Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, usvojen 15. novembra 2000. godine rezolucijom Generalne skupštine br. 55/25.

Rancev protiv Kipra i Rusije [2010] ESLJP br. 25965/04 (7. januar 2010).

Rezolucija Savjeta za ljudska prava 7/29 od 28. marta 2008. godine i 19/37 od 23. marta 2012. godine.

Serijski ugovori Savjeta Evrope - br. 197, Konvencija Savjeta Evrope o akciji protiv trgovine ljudima.

Slučaj V.C.L. i A.N. protiv Ujedinjenog Kraljevstva (Predstavke br. 77587/12 i 74603/12).

Strategija EU za borbu protiv trgovine ljudima, (com 2021) 171 final.

Strategije za okončanje nasilja nad djecom tokom klimatskih promjena, Savez za dječiji fond, 2022.

TIP Izvještaj američkog State Departmenta o Crnoj Gori, 2024.

Zaključna zapažanja o Crnoj Gori, CRPD/C/MNE/CO/1.

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ ANALIZI PROCJENE UTICAJA PROPISA

PREDLAGAČ PROPISA

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA

NAZIV PROPISA

PREDLOG STRATEGIJE ZA BORBU PROTIV
TRGOVINE LJUDIMA ZA PERIOD 2025-2028. GODINE
SA AKCIONIM PLANOM ZA 2025. GODINU

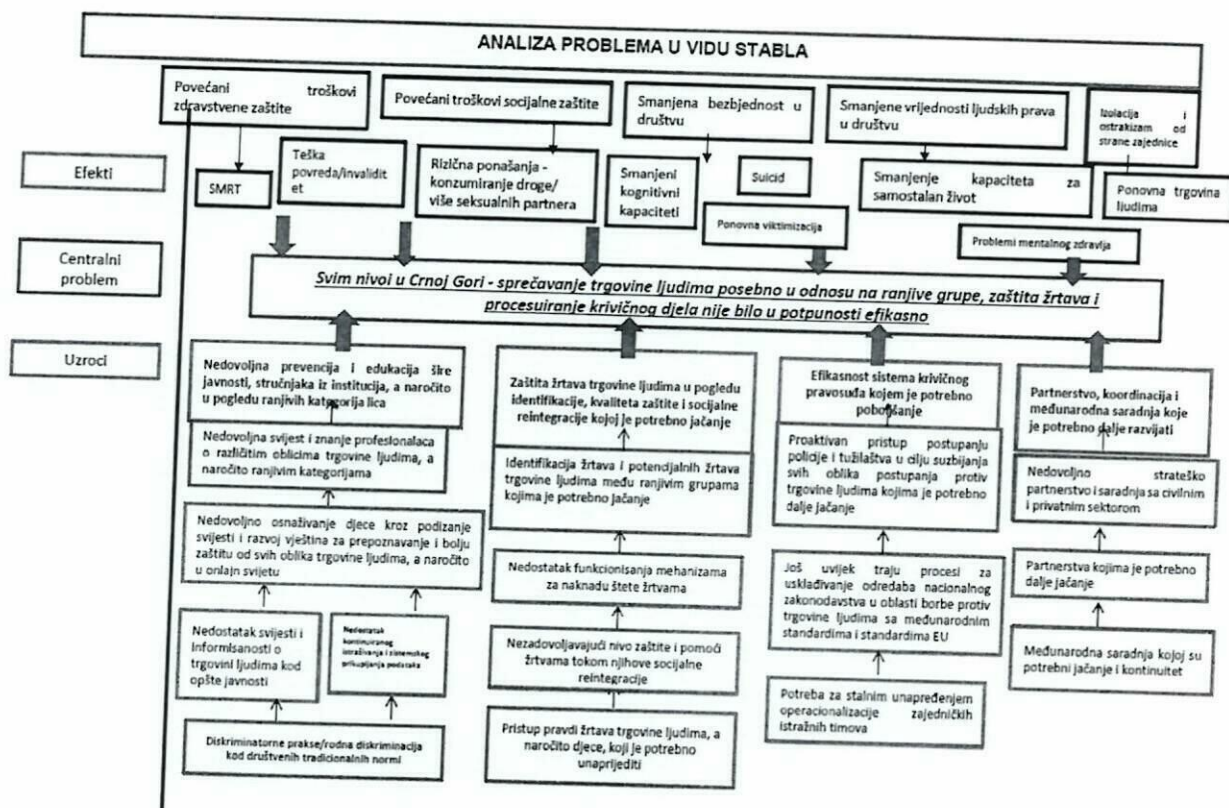
1. Definisanje problema

- Koje probleme treba da riješi predloženi akt?
- Koji su uzroci problema?
- Koje su posljedice problema?
- Koji su subjekti oštećeni, na koji način i u kojoj mjeri?
- Kako bi problem evoluirao bez promjene propisa ("status quo" opcija)?

- Trgovina ljudima, posebno ženama i djecom je problem svjetskih razmjera, koji jednako pogađa zemlje koje se nalaze u periodu ekonomske i društvene tranzicije, kao i industrijski razvijene zemlje. Izvršenje ovog krivičnog djela u većem broju slučajeva podrazumijeva organizovanu kriminogenu strukturu i više povezanih krivičnih djela (korupcija, pranje novca, i sl).
- Uzroci trgovine ljudima su brojni: ekonomski, religiozni i kulturni običaji, polna diskriminacija, nasilje nad ženama i slično. U svim fazama - zemljama, žene, djeca i muškarci podvrgavaju se raznovrsnim oblicima zlostavljanja i iskorišćavanja kojima se povređuju njihova osnovna ljudska prava. Iako se najčešće radi o osobama koje dolaze iz marginalizovanih sredina, koje karakteriše slabo obrazovanje, diskriminacija, siromaštvo, konstantna prisutnost raznih vidova nasilja, moramo biti svjesni da žrtva trgovine ljudima može biti svako bez obzira na nacionalnu pripadnost, socijalni status, nivo obrazovanja ili bilo koje druge lične karakteristike. Generalno gledano, trgovci ljudima za žrtve obično biraju one koji su najosjetljiviji. Mete su im obično djeca i mlade žene. Djeca često podnose najteža zlostavljanja jer ih je lakše nadgledati i prisiliti na poslušnost.
- Posljedice od eksploatacije - žrtve trgovine ljudima su izložene brojnim zdravstvenim problemima. Tokom zatočeništva, žrtve doživljavaju fizičko nasilje, seksualnu eksploataciju, psihološko zlostavljanje, žive u lošim uslovima pa se suočavaju sa brojnim bolestima, što može imati dugotrajne posljedice na njihovo fizičko, reproduktivno i mentalno zdravlje. Trgovina ljudima naročito negativno utiče na dobrobit i razvoj djece. Ima negativne efekte na žrtve, zajednicu i društvo u cjelini, dovodi do povećanja nivoa smrtnosti, dugotrajnih zdravstvenih problema i korišćenja opojnih supstanci, smanjuje nivo obrazovanja i produktivnost buduće radne populacije, povećava siromaštvo i stvara začarani ciklus nasilja.
- Država Crna Gora je posljednjih godina prepoznata kao zemlja porijekla, tranzita i destinacije za muškarce, žene i djecu koji su bili žrtve trgovine ljudima. Između 2019. i 2024. godine, u Crnoj Gori je identifikovano 119 žrtava trgovine ljudima. Od toga, 53 odsto su bila djeca, a 47 odsto odrasli. Preovlađujući oblik trgovine u odrasloj populaciji bila je radna eksploatacija, odnosno 81 odsto, dok je seksualna eksploatacija činila 16 odsto. Kod djece, preovlađujući oblici trgovine ljudima bili su prisilno prosjačenje sa 60 odsto, nakon čega slijedi prisilni brak sa 30 odsto. Od identifikovane djece žrtava trgovine ljudima, 81 odsto su bili državljani Crne Gore, što ukazuje na

visok stepen trgovine ljudima koja se odvija na nacionalnom nivou, za razliku od 4 odsto odraslih žrtava trgovine ljudima koji su bili državljani Crne Gore.

- Radi efikasnijeg sagledavanja ovog problema, izrađena je i analiza u vidu stabla:

- Kroz kreiranje strateškog dokumenta, analizom uzroka konstatovani su sljedeći izazovi:
- Nedovoljna prevencija i edukacija šire javnosti, profesionalaca iz institucija, naročito u odnosu na ranjive kategorije ljudi
- Zaštita žrtava trgovine ljudima u pogledu identifikacije, kvaliteta zaštite i socijalne reintegracije koje je potrebno dodatno osnažiti
- Efikasnost sistema krivičnog pravosuđa kojem je potrebno poboljšanje
- Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja koje je potrebno dodatno razvijati

-U okolnostima kada nadležni i sveobuhvatni nacionalni sistem ne rješava pitanje trgovine ljudima na odgovarajući način, bez obzira na efikasnost mjera koje primjenjuje, to ima posljedice po žrtve, zajednicu i društvo u cjelini.

- Trgovina ljudima ne pogađa samo žrtve—ona ima i domino efekat na cijelo društvo. Pokreće organizovani kriminal i ilegalne ekonomije, destabilizujući zajednice i podrivajući zakone. Štaviše, postoji rastuća povezanost između trgovine ljudima i organizovanog kriminala, jer čak i u slučajevima kada kriminalne grupe nisu direktno odgovorne za trgovinu ljudima, one često obezbjeđuju sigurnost ili zaštitu za te operacije. Uključivanje "mafije" drastično povećava rizike i izazove za one koji se bore protiv trgovine ljudima, kao i troškove za društvo koji nastaju dopuštanjem da se praksa nastavi. Stoga, zajednice snose teret povećane stope kriminala, opterećenih socijalnih usluga i ugrožene javne

sigurnosti. Štaviše, ekonomija može da pretrpi jer se legitimnim preduzećima onemogućava konkurencija zbog onih koji eksploatišu trgovane osobe, koje su prisiljene da rade u ilegalnim ili eksploatatorskim uslovima za malu ili nikakvu nadoknadu.

Takođe, nasilje prema djeci, uključujući trgovinu ljudima, ima socio-ekonomski efekat. Korelacija između izostanka iz škole i iskustva nasilja djelimično objašnjava zašto djeca sa nasilničkom pozadinom obično imaju lošije akademske rezultate. Ovo, zauzvrat, ograničava stepen u kojem djeca žrtve mogu doprinosti svom društvu, čime se negativno utiče na prosperitet i rast čitavih zajednica.

Prisustvo trgovine ljudima narušava posvećenost nacije ljudskim pravima i ravnopravnosti. Ona dovodi u pitanje temeljne vrijednosti slobode, dostojanstva i pravičnosti koje društvo nastoji da očuva. Eksploatacija ranjivih lica ne samo da krši njihova osnovna prava, već i narušava povjerenje u društvene institucije i smanjuje moralnu osnovu društva.

- Imajući u vidu gore navedeno, neusvajanjem ovog materijala nastale bi posljedice po realizaciju nacionalne politike borbe protiv trgovine ljudima, što bi u konačnom uzrokovalo nesagledive posljedice po društvo.

2. Ciljevi

- **Koji ciljevi se postižu predloženim propisom?**
- **Naveći usklađenost ovih ciljeva sa postojećim strategijama ili programima Vlade, ako je primjenljivo.**

Opšti cilj Strategije je da efikasnije odgovori na sve oblike trgovine ljudima, s posebnim naglaskom na najzastupljenije oblike koji su zabilježeni u Crnoj Gori. Iako je usmjerena na sve sredine i na sve potencijalne i stvarne žrtve, u centru njene pažnje su najranjivije kategorije.

Konkretno, Strategijom su definisani sljedeći strateški ciljevi:

1. Do 2028. godine, unaprijeđena prevencija za sva lica, a naročito za pripadnike ranjivih kategorija, koji su osnaženi da žive slobodno, bez trgovine ljudima kroz podizanje svijesti, jačanje kapaciteta i uključivanje ranjivih kategorija u društvo
2. Do 2028. godine, unaprijeđena identifikacija i zaštita žrtava trgovine ljudima kroz jačanje sistema za identifikaciju i sistema zaštite
3. Do 2028. godine, unaprijeđen sistem pravosudnog gonjenja krivičnog djela trgovine ljudima kroz jačanje kapaciteta pravosudnih struktura i usaglašavanje zakonodavnog okvira sa međunarodnim standardima
4. Do 2028. godine, unaprijeđena partnerstva, međunarodna saradnja i koordinacija u borbi protiv trgovine ljudima kroz jačanje proaktivnog pristupa koordinacije, razmjenu znanja i iskustva sa međunarodnim partnerima i zemljama iz regiona

Ovi ciljevi će biti postignuti kroz četiri strateške oblasti koje će biti dalje razrađene na osnovu analize nedostataka i preporuka:

Strateška oblast 1: Prevencija trgovine ljudima

Strateška oblast 2: Zaštita žrtava trgovine ljudima

Strateška oblast 3: Krivično gonjenje i odgovor krivično-pravnog sistema

Strateška oblast 4: Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 1 usmjereni su na:

- 1.1. Podizanje nivoa svijesti šire javnosti o društvenim normama, diskriminaciji i potražnji koje podstiču pojavu trgovine ljudima.
- 1.2. Povećanje kapaciteta i znanja svih profesionalaca, koji direktno dolaze ili mogu doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima, u preliminarnoj identifikaciji, upućivanju i neposrednoj zaštiti žrtava trgovine ljudima, a naročito ranjivih kategorija.
- 1.3. Osnježivanje ranjivih kategorija na sve oblike trgovine ljudima, a naročito djece, uključujući online.
- 1.4. Pobjljšano sistematsko prikupljanje podataka i razmjena informacija o trgovini ljudima i sprovođenje istraživanja kako bi se omogućilo kreiranje politika zasnovanih na podacima.

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 2 usmjereni su na:

- 2.1. Unapređenje identifikacije žrtava trgovine ljudima kako bi im se obezbijedila potrebna zaštita, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.
- 2.2. Pobjljšanje operacionalizacije i funkcionisanja mehanizama za naknadu štete žrtvama.
- 2.3. Povećanje nivoa zaštite i pomoći žrtvama tokom njihove socijalne reintegracije, sa naglaskom na ranjive kategorije žrtava.
- 2.4. Pobjljšanje pristupa pravdi za žrtve trgovine ljudima, a naročito za djecu, primjenom pristupa prilagođenog djeci.

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 3 usmjereni su na:

- 3.1. Obezbjeđivanje proaktivnog pristupa djelovanju policije, tužilaštva i sudova u cilju suzbijanja svih oblika trgovine ljudima, uključujući i vođenje finansijskih istraga, a naročito u odnosu na najzastupljenije oblike trgovine.
- 3.2. Nastavak procesa usklađivanja odredaba nacionalnog zakonodavstva u oblasti borbe protiv trgovine ljudima sa međunarodnim standardima i standardima Evropske unije.
- 3.3. Obezbjeđivanje kontinuiranog unapređenja operacionalizacije i postizanja boljih rezultata zajedničkih istražnih timova.

Operativni ciljevi u okviru Strateške oblasti 4 usmjereni su na:

- 4.1. Jačanje saradnje i koordinacije relevantnih institucija i organizacija odgovornih za borbu protiv trgovine ljudima.
- 4.2. Dalje unapređenje strateškog partnerstva i saradnje sa civilnim i privatnim sektorom s ciljem prevencije i rješavanja problema trgovine ljudima, posebno ranjivih kategorija
- 4.3. Jačanje međunarodne saradnje i znanja iz najboljih praksi drugih zemalja, a naročito država članica Evropske unije i zemalja regiona.

Glavne politike i dokumenta koja definišu okvir u ovoj oblasti, sa kojima je Strategija vertikalno usklađena:

- Nacionalna strategija održivog razvoja do 2030. godine
- Nacionalna strategija za rodnu ravnopravnost 2021–2025.

Glavne politike i dokumenta koja definišu okvir u ovoj oblasti, sa kojima je Strategija horizontalno usklađena:

- Strategija razvoja sistema socijalne i dječije zaštite za period 2024–2028.
- Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori za period 2021–2025.
- Strategija za zaštitu osoba sa invaliditetom od diskriminacije i promociju ravnopravnosti za period 2022–2027.
- Strategija upravljanja migracijama i reintegracijom povratnika za period 2021–2025.
- Akcioni plan za sprovođenje preporuka četvrtog ciklusa Univerzalnog periodičnog pregleda-
- Strategija za prevenciju i zaštitu djece od nasilja za period 2024–2027.
- Strategija za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2024–2027)
- Strategija za prevenciju i suzbijanje terorizma pranja novca i finansiranja terorizma 2022–2025.

Strategija je takođe usklađena sa sljedećom politikom Vlade:

- Program rada Vlade Crne Gore za 2025. godinu.
- Srednjoročni program rada Vlade Crne Gore za period 2024–2027. godine.
- Program pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji za period 2024–2027. godine.

3. Opcije

- Koje su moguće opcije za ispunjavanje ciljeva i rješavanje problema? (uvijek treba razmatrati "status quo" opciju i preporučljivo je uključiti i neregulatornu opciju, osim ako postoji obaveza donošenja predloženog propisa).
- Obrazložiti preferiranu opciju?

Razmatrana je „status quo“ opcija i nije bilo moguće da se ista zadrži.

Realizacijom ciljeva sadržanih u ovoj Strategiji unaprijediće se efikasnost i funkcionalnost sistema prevencije, identifikacije, zaštite, pomoći i praćenja žrtava trgovine ljudima sa posebnim fokusom na ranjive grupe, kao i efikasnost istraga, krivičnog gonjenja i adekvatnog kažnjavanja u skladu sa krivičnim zakonodavstvom Crne Gore.

Stoga je to i jedina opcija koju predlažemo, jer se Strategijom definišu ciljevi, a kroz Akcioni plan isti operacionalizuju kroz mjere i aktivnosti koje nadležni organi treba da preduzimaju u pravcu rješavanja identifikovanih problema.

4. Analiza uticaja

- Na koga će i kako će najvjerojatnije uticati rješenja u propisu - nabrojati pozitivne i negativne uticaje, direktne i indirektne.
- Koje troškove će primjena propisa izazvati građanima i privredi (naročito malim i srednjim preduzećima).

- Da li pozitivne posljedice donošenja propisa opravdavaju troškove koje će on stvoriti.
- Da li se propisom podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija.
- Uključiti procjenu administrativnih opterećenja i biznis barijera.

Ovaj dokument ima uticaja na cjelokupno stanovništvo Crne Gore, kao i na putnike i turiste. Uticaj ovog dokumenta je isključivo pozitivan budući da predviđa aktivnosti u pogledu prevencije trgovine ljudima, zaštite žrtava, krivičnog gonjenja počilaca krivičnog djela trgovina ljudima i jačanja međunarodne saradnje, koordinacije i partnerstva.

Strategija za borbu protiv trgovine ljudima neće izazvati troškove građanima i privredi.

Strategija se ne podržava stvaranje novih privrednih subjekata na tržištu i tržišna konkurencija i ne postoje bilo kakva administrativna opterećenja ili biznis barijere.

Ovaj dokument će imati pozitivan uticaj na cjelokupno stanovništvo Crne Gore, imajući u vidu da je borba protiv trgovine ljudima pitanje od javnog interesa.

5. Procjena fiskalnog uticaja

- Da li je potrebno obezbjeđenje finansijskih sredstava iz budžeta Crne Gore za implementaciju propisa i u kom iznosu?
- Da li je obezbjeđenje finansijskih sredstava jednokratno, ili tokom određenog vremenskog perioda? Obrazložiti.
- Da li implementacijom propisa proizilaze međunarodne finansijske obaveze? Obrazložiti.
- Da li su neophodna finansijska sredstva obezbjeđena u budžetu za tekuću fiskalnu godinu, odnosno da li su planirana u budžetu za narednu fiskalnu godinu?
- Da li je usvajanjem propisa predviđeno donošenje podzakonskih akata iz kojih će proisteći finansijske obaveze?
- Da li će se implementacijom propisa ostvariti prihod za budžet Crne Gore?
- Obrazložiti metodologiju koja je korišćenja prilikom obračuna finansijskih izdataka/prihoda.
- Da li su postojali problemi u preciznom obračunu finansijskih izdataka/prihoda? Obrazložiti.
- Da li su postojale sugestije Ministarstva finansija na nacrt/predlog propisa?
- Da li su dobijene primjedbe uključene u tekst propisa? Obrazložiti.

Za realizaciju aktivnosti predviđenih Akcionim planom za 2025. godinu potrebno je izdvajanje finansijskih sredstava u ukupnom iznosu od 392 000 eura.

Od toga, predviđeno je izdvajanje od 88 500 eura iz državnog budžeta, a iznos od 303 500 eura obezbijediće se putem donatorskih sredstava. Budžetska sredstva predviđena su budžetima institucija koje su nosioci aktivnosti, dok su donatorska sredstva obezbjeđena iz konkretnih projekata međunarodnih partnera.

STRATEŠKA OBLAST	BUDŽETSKA SREDSTVA	DONATORSKA SREDSTVA
Prevenција trgovine ljudima	34 700eura	87 000eura
Zaštita žrtava trgovine ljudima	25 800eura	111 500eura

Odgovor krivičnog pravosuđa	0 eura ¹	80 000eura
Partnerstvo, koordinacija i međunarodna saradnja	28 000eura	25 000eura

Projekti kroz koje će se aktivnosti finansirati su: Regionalni projekat "Podrška EU unapređenju borbe protiv krijumčarenja migranata i trgovine ljudima na Zapadnom Balkanu" - EU4FAST WB, 2 IOM Projekta „Jačanje napora u suzbijanju trgovine ljudima u Crnoj Gori“ pod pokroviteljstvom Biroa za borbu protiv međunarodne trgovine drogom i sprovođenje zakona Američke ambasade (INL) i projekta "Podrška nacionalnim institucijama u odgovoru na upotrebu visoke tehnologije u slučajevima trgovine ljudima u Crnoj Gori", koji se realizuje uz podršku Razvojnog fonda IOM-a, Projekat Programske kancelarije Savjeta Evrope-„Osnajivanje odgovornosti u pravosudnom sistemu i unapređenje prava žrtava u Crnoj Gori“ i Projekat „Jačanje kapaciteta Centra za obuku u sudstvu i državnom tužilaštvu Crne Gore“, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Crnoj Gori.

Neke od ključnih aktivnosti koje će biti realizovane u okviru Akcionog plana za 2025. godinu, podrazumijevaće sljedeće: u oblasti prevencije biće realizovana medijska kampanja za podizanje svijesti javnosti o različitim oblicima radne eksploatacije, sprovodiće se niz obuka u odnosu na različite aspekte borbe protiv trgovine ljudima za različite kategorije profesionalaca (policiju, socijalne radnike, zdravstveno osoblje, nastavnike, itd.); u oblasti zaštite žrtava aktivnosti će se fokusirati na dalje jačanje sistema zaštite, kroz izradu smjernica za tužioce i sudije o ostvarivanju prava za naknadu štete, planirano je zaključivanje memoranduma između MUP, tužilaštva i MRZS u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, izradiće se mobilna aplikacija za prepoznavanja potencijalnih žrtava trgovine ljudima, itd.; u oblasti krivičnog gonjenja biće organizovana studijska posjeta na temu upotrebe visoke tehnologije za izvršenje KD trgovine ljudima, sprovodiće se više aktivnosti na jačanju kapaciteta pravosudnih organa i organa za krivično gonjenje u odnosu na procesuiranje ovog KD; u oblasti partnerstva koordinacije i međunarodne saradnje planirano je više inicijativa između ostalog za uspostavljanje lokalnih timova za formalnu identifikaciju žrtava, osnivanje Koordinacionog tijela za praćenje implementacije strategije, te aktivnosti učešća u međunarodnim projektima i sastancima u čijem je fokusu borba protiv trgovine ljudima.

Ukupan budžet za finansiranje cjelokupnog perioda implementacije Strategije nije moguće precizirati u trenutku njene izrade iz razloga što je detaljno izrađen Akcioni plan za prvu godinu implementacije.

Za naredni period implementacije, moguće je dati samo projekciju neophodnih sredstava u iznosu od 1 300 000 eura, na osnovu troškova implementacije pojedinačnog akcionog plana. Od toga, predviđeno je izdvajanje od 270 000 eura iz državnog budžeta, a 1 030 000 eura će se obezbijediti putem donatorskih sredstava.

S obzirom da je predviđena ex-post evaluacija koju će sprovesti eksterni evaluator, iz budžeta predviđenog za implementaciju aktivnosti u Akcionom planu za period 2027-2028. biće neophodno izdvojiti sredstva u iznosu od okvirno 8 000 eura.

Obezbjedenje finansijskih sredstava za sprovođenje Strategije nije jednokratno već je predviđeno tokom određenog vremenskog perioda. Za realizaciju Akcionog plana za 2025. godinu potrebno je 88 500 eura

¹ U strateškoj oblasti krivičnog gonjenja aktivnosti koje biti sprovedene iz nadležnosti institucija (Vrhovni sud, Vrhovno državno tužilaštvo) dio su tekućeg budžeta, te nijesu izdvajana posebna sredstva za njihovu realizaciju

iz budžeta dok je preostali dio predviđen iz donatorskih sredstava i to je iznos od 303 500 eura. Nakon donošenja narednih akcionih planova za preostale tri godine utvrdiće se tačan iznos potrebnih sredstava.

Sredstva za realizaciju aktivnosti u 2025. godini su usaglašena sa donatorima za one aktivnosti gdje je potrebna njihova podrška, s tim što su sve institucije koje su nosioci aktivnosti saglasni sa Predlogom Strategije i imaju obezbijeđena sredstva za realizaciju. Najviše aktivnosti imaće Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo socijalnog staranja, brige o porodici i demografije, Vrhovni sud.

Implementacijom Strategije za borbu protiv trgovine ljudima neće se ostvariti prihod za budžet Crne Gore.

Metodologija koja je korišćena prilikom izračunavanja finansijskih izdataka je metoda procjene zasnovana na prethodnim potrebama i iskustvima nosilaca aktivnosti.

Ministarstvo finansija je bilo član radne grupe i ponudili su konkretne predloge u okviru svojih nadležnosti koje su uvrštene u dokument.

6. Konsultacije zainteresovanih strana

- Naznačiti da li je korišćena eksterna ekspertna podrška i ako da, kako.
- Naznačiti koje su grupe zainteresovanih strana konsultovane, u kojoj fazi RIA procesa i kako (javne ili ciljane konsultacije).
- Naznačiti glavne rezultate konsultacija, i koji su predlozi i sugestije zainteresovanih strana prihvaćeni odnosno nijesu prihvaćeni. Obrazložiti.

O Nacrtu Strategije za borbu protiv trgovine ljudima sprovedena je javna rasprava, nakon čega je sačinjen izvještaj.

<https://www.gov.me/clanak/javni-poziv-nacrt-strategije-za-borbu-protiv-trgovine-ljudima-za-period-2025-2028-godine>

Nakon isteka roka predviđenog za javnu raspravu konstatovano je da u predviđenom roku na adresu Ministarstva unutrašnjih poslova i Portalu e-uprave nijesu dostavljene primjedbe, predlozi i sugestije u pisanom ili elektronskom obliku.

Nacrt Strategije za borbu protiv trgovine ljudima poslat je Evropskoj komisiji na uvid u septembru 2025. godine i dobio je pozitivno mišljenje.

7. Monitoring i evaluacija

- Koje su potencijalne prepreke za implementaciju propisa?
- Koje će mjere biti preduzete tokom primjene propisa da bi se ispunili ciljevi?
- Koji su glavni indikatori prema kojima će se mjeriti ispunjenje ciljeva?
- Ko će biti zadužen za sprovođenje monitoringa i evaluacije primjene propisa?

Potencijalne prepreke za implementaciju Strategije za borbu protiv trgovine ljudima mogu se manifestovati u slučaju da aktivnosti ne budu pravovremeno realizovane usljed nedostatka finansijskih sredstava i dugih procedura donošenja zakona i podzakonskih akata.

U skladu sa Metodologijom za izradu politika, izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata, Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025 —2028. godine predviđa se

sljedeći plan evaluacije i praćenja: četiri godišnja izvještaja o napretku u sprovođenju Strategije, jedna eksterna evaluacija i konačni izvještaj.

Monitoring i godišnje izvještavanje

Monitoring se definiše kao redovan tekući proces prikupljanja i analize podataka o ostvarenju ciljeva i rezultata tokom realizacije aktivnosti. Monitoring je povezan sa akcionim planom i odnosi se na godišnji monitoring. Evaluacija će se prvenstveno fokusirati na indikatore učinka.

Strategijom za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025 —2028. godine predviđeno je godišnje praćenje, odnosno praćenje rezultata i nivoa realizacije aktivnosti iz Akcionog plana. Godišnji monitoring ima za cilj da potvrdi da li planirane aktivnosti proizvode željeni efekat i da li se realizuju prema planiranoj dinamici. Strategijom su predviđena četiri godišnja izvještaja o realizaciji.

Godišnji izvještaj će pripremiti Ministarstvo unutrašnjih poslova u saradnji sa drugim institucijama nadležnim za sprovođenje. Godišnji izvještaj će razmatrati **Koordinaciono tijelo** koji će biti formirano za praćenje sprovođenja Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2025 —2028. godine.

Svaki godišnji izvještaj će sadržati sljedeće elemente: uvodni rezime sa pregledom najvažnijih postignuća i izazova, informacije o napretku u ostvarivanju operativnih ciljeva (analitički pregled načina na koji su sprovedene aktivnosti doprinijele napretku u ostvarivanju ciljeva, primjeri dobre prakse, izazovi), tabelu izvještavanja o sprovedenim aktivnostima i preporuke. Godišnji izvještaji će biti fokusirani na indikatore učinka.

Glavi indikatori postavljeni su u akcionom planu za svaku godinu i čija će se realizacija pratiti, i to:

- Broj krivičnih prijava protiv korisnika usluga lica za koje zna da je prema njemu učinjeno krivično djelo trgovine ljudima
- Broj poziva za prijavljivanje sumnji na postojanje slučajeva trgovine ljudima prema SOS telefonu
- Broj prijava od strane profesionalaca koji nijesu iz policije i oblasti krivičnog pravosuđa prema Timu za formalnu identifikaciju
- Obezbijeđena potpuna operabilnost elektronske baze podataka za slučajeve trgovine ljudima
- Broj formalno identifikovanih žrtava trgovine ljudima razvrstanih po polu
- Broj žrtava trgovine ljudima kojima je dodijeljena odšteta razvrstanih po polu
- Broj žrtava trgovine ljudima kojima je dodijeljena besplatna pravna pomoć razvrstanih po polu
- Broj slučajeva preliminarne identifikacije žrtava trgovine ljudima od strane inspekcije rada
- Broj djece koja su dobila usluge u Skloništu za djecu žrtve trgovine ljudima razvrstanih po polu
- Broj krivičnih prijava protiv učinioca krivičnog djela trgovine ljudima
- Broj istraga slučajeva trgovine ljudima
- Broj finansijskih istraga u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
- Broj presuda u predmetima za krivično djelo trgovine ljudima
- Obezbijeđena usklađenost sa ekspertskim preporukama u odnosu na Direktivu (EU) 2024/1712 Evropskog parlamenta i Savjeta od 13. juna 2024. godine kojom se mijenja Direktiva 2011/36/EU o sprečavanju i borbi protiv trgovine ljudima i zaštiti njenih žrtava
- Broj potpisanih bilateralnih sporazuma o saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
- Broj projekata finansiranih od strane MUP za NVO u oblasti prevencije i borbe protiv trgovine ljudima
- Broj potpisanih Protokola o međuinstitucionalnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima
- Broj tijela za međusektorsku saradnju u oblasti borbe protiv trgovine ljudima

Eksterna evaluacija

Metodologija za izradu politika, izradu i praćenje sprovođenja strateških dokumenata definiše eksternu evaluaciju kao sistematsku i objektivnu „procjenu tekućeg ili završenog projekta, programa ili politike, njihovog idejnog plana, sprovođenja i rezultata“. S obzirom na to da su ciljevi evaluacije - „utvrđivanje relevantnosti i ispunjenja ciljeva, efikasnosti razvoja, djelotvornosti i održivosti“, nakon završene implementacije Strategije uslijediće finalna evaluacija, za koju će biti zadužen eksterni evaluator. Finalna evaluacija će se sprovesti u skladu sa metodologijom sadržanom u tabeli indikatora učinka tokom posljednje godine sprovođenja Strategije. Baziraće se na indikatore učinka, uz godišnje izvještaje. Evaluacija će biti organizovana u skladu sa osnovnim kriterijumima – relevantnost, koherentnost, djelotvornost, efikasnost, uticaj i održivost.

Završni izvještaj

Na kraju perioda implementacije strategije, Ministarstvo unutrašnjih poslova će pripremiti Završni izvještaj o implementaciji, koji će sadržati informacije o rezultatima aktivnosti iz prethodne godine, ali će se naročito baviti stepenom ispunjenja operativnih i strateških ciljeva za cijeli period važenja strateškog dokumenta. Taj izvještaj će imati uvod sa pregledom ključnih postignuća i izazova za cijeli period važenja strateškog dokumenta, informacije o ostvarivanju strateških i operativnih ciljeva (izvještavanje o statusu indikatora uspjeha za cijeli period strateškog dokumenta), tabelu za izvještavanje o sprovedenim aktivnostima, osnovne nalaze evaluacije, pregled planiranih i utrošenih finansijskih sredstava i preporuke za naredni ciklus planiranja politika. Osnova za pripremu izvještaja, pored godišnjih izvještaja, biće i nalazi eksterne evaluacije.

Datum i mjesto

Podgorica, ____ novembar 2025.godine

Starješina organa predlagača

MINISTAR
Danilo Šaranović